ב"ה

בעלז' ער קלויז
אין טארנא

מבט אל עולמם הפנימי
הוך והטהור של הבחורים בקלויז
וההווי החסידי הצרוף
הרווי ומלא בתורה וביראת שמים

תרצ"ז - תרצ"ט

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

מכתבים מגנזי
הרה"ח ר' שמחה אשר צימרמן ז"ל

©
כל הזכויות שמורות
למוציא לאור

ניתן להשיג:
נח צימרמן
הלל 2
אשדוד
טל. 08-8677065
פלא. 057-3107118

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

עימוד ועיצוב גרפי: מחשבת הוצאה לאור 08-8676541
גרפיקה: אליעזר כהנא

בעלזער קלויז אין טאראנא

תוכן הענינים

דברים אחדים ..... ג

מבוא – תולדות ..... ז

מכתב א ..... כג
התעניינות בכל הקורות עמו וביטויי געגועים גוברים של חבריו; תיאור ביקורו של הרה"ק מאוסטילא הי"ד בעיר טארנא; סדרי הלימוד בקלויז בטארנא

מכתב ב ..... כז
בקשת כתובת מדויקת למשלוח מכתבים

מכתב ג ..... כח
השתלשלות הדברים מנסיעתו לבעלזא שבת חנוכה תרצ"ו; התאקלמותו וסדר לימודו בישיבת דושינסקי; מצב היהדות באר"י לפני השואה

מכתב ד ..... לא
תיאור חג השבועות בבעלזא תרצ"ו; דב"ק מרן מהר"א זי"ע 'ובאו כולם' טיש; סדרי הלימוד בקלויז בטארנא; מצבם הקשה של היהודים במדינת פולין וגאליציא; חידו"ת בדברי רש"י שבועות דף יא, א בסוגיא דקידוש המנחה בכלי שרת; בשולי המכתב פריסת שלום מחבריו וכדומה והזכרת שמותם ושם אמם כדי שיתפלל עליהם במקומות הקדושים

מכתב ה ..... מב
התעניינות אודות מנהגי אנשי ארץ ישראל וירושלים; קורות

הבחורים בקלויז בטארנא; חידו"ת על דברי הרמב"ם הל' תמורה פ"א ה"א בסוגיא דתמורה בשבת; חידו"ת בגמרא קידושין דף נד, א בסוגיא מועלין בשיירי הלשכה

מכתב ו ..... נ
דב"ק מרן מהר"א זי"ע אחר ביעור חמץ; סדרי הלימוד בקלויז בטארנא; מצב חבריו בקלויז בטארנא; התעניינות על הקמת המדינה והמאורעות באר"י; תשעה באב בכותל המערבי; חידו"ת בגמרא פסחים סג, א בסוגיא אם השוחט קרבן פסח שלא לשמו עובר על בבל יראה ובל ימצא; בשולי המכתב פריסת שלום מחבריו וכדומה והזכרת שמותם ושם אמם כדי שיתפלל עליהם במקומות הקדושים; חידו"ת בדברי הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א הי"ב בסוגיא דבנין בית המקדש בלילה ובענין מצות עשה שהזמן גרמא

מכתב ז ..... סא
סדרי הלימוד בקלויז בטארנא; התעניינות אודות מצבו הפרטי וסדרי הישיבה ומצב היהדות בירושלים בכלל; חשיבות מעלת כתיבת חידו"ת; תיאור מאורעות הקשים בארצות אירופא על ידי הגרמנים; בירור דעת קודשו של מרן מהר"א זי"ע אודות הקמת המדינה; תיאור ימים נוראים בבעלזא שנת תצר"ח; חידו"ת באריכות על דברי הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א הי"ב בסוגיא דבנין בית המקדש בלילה ובענין מצות עשה שהזמן גרמא

מכתב ח ..... עה
הודעה משמחת שיו"ל ספר "אמרי כהן"; חידו"ת על דברי הרמב"ם הל' חמץ ומצה בענין אם לוקים על לאו של בל

יראה ובל ימצא; בשולי המכתב פריסת שלום מחבריו וכדומה והזכרת שמותם ושם אמם כדי שיתפלל עליהם במקומות הקדושים

מכתב ט ..... פג
תיאור חוליו והצדקת הדין על כך; דב"ק מרן מהר"י זי"ע בהגש"פ; דברי אגדה על מאמר חז"ל ברכות ה, א בענין קבלת יסורים; דב"ק מרן מהר"א זי"ע על מאמר חז"ל בשבת פח, א בענין קבלת התורה – והוספה על זה; דב"ק מרן מהר"א זי"ע על פיסקא של הא לחמא עניא; מרן מהר"א זי"ע מעורר רחמים על כלל ישראל; תיאור כל משך הזמן של מרן מהר"א זי"ע בעת שהיה לו מיחוש בעיניו ונסיעתו ללבוב; מעלת כתיבת חידו"ת; אזהרה אודות התחברות למפלגות וקריאת עיתונים; בירור אודות מנהגים שונים של בני ירושלים; סדרי הלימוד בקלויז בטארנא; חומר האיסור בעשיית תמונות של צורת בני אדם; חידו"ת על דברי המחנה אפרים הל' שלוחין ס' ט' בסוגיא דכל מילי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח; דברי אגדה נוספים על מאמר חז"ל ברכות הנ"ל; דב"ק מרן מהרי"ד זי"ע בפרשת קדושים

מכתב י ..... פה
אזהרה על קיום דברי מרן מהר"א זי"ע שציווהו להישאר בירושלים ללמוד בישיבה דושינסקי; תיאור מאורעות הקשים בפולין וגאליציא על ידי הגרמנים; חידו"ת בגמרא חולין לח, ב בסוגיא של פיגול על ידי הבעלים; הקמת שטיבל דחסידי בעלזא בירושלים ובירור אודותם; תיאור ביקור מרן מהר"א זי"ע בקראקא חנוכה תרצ"ט עקב המיחוש בעיניו;

מצבם של הפליטים מגרמניה; סדרי הלימוד בקלויז בטארנא; חידו"ת על דברי רש"י קידושין ב, א

מכתב יא ..... קב
תיאור ביקורו של הרה"ק מיערסלאב הי"ד בטארנא; אזהרה על דבר קדושת כתבים של הדב"ק מאת רבוה"ק מבעלזא

זכרון עולם לבחורי קלויז דחסידי בעלזא בטארנא ..... קד

קובץ תורני כבוד התורה ..... קיג
מאברכי ובחורי הקלויז בטארנא.

בעלזער קלויז אין טארנא

דברים אחדים

שמחה גדולה הוא לנו בהעלאת מכתבים יקרי ערך על מכבש הדפוס, אסיפתם וכינוסם אל תוך פונדק אחד, והוצאתם לאור עולם, בצורה מסודרת ונאותה, אשר בשם יכונה קונטרס "בעלזא'ער קלויז אין טארנא".

קונטרס זו, הכולל בתוכו מכתבים חשובים, אותנטיים ונדירים, המתפרסמים כאן לראשונה, מאשר נותר בגנזי זקני הרה"ח ר' שמחה אשר צימרמן ז"ל.

כפי שמובא להלן בתולדותיו, היה ר' שמחה אשר, יליד העיר טארנא, אשר ינק ולמד בקלויז בעלזא בעיר. סיבבה ההשגחה, שבשנת תרצ"ו עלה ר' שמחה אשר לארה"ק, וכך ניצל יחידי מכל משפחתו מציפורני הנאציים ימ"ש. בתקופת השנים הללו, משנת תרצ"ו עד שלהי שנת תרצ"ט, היה ר' שמחה אשר, בקשר תמידי עם חבריו וידידיו בקלויז בטארנא, וזאת על ידי התכתבויות חוזרות ונשנות. ר' שמחה אשר, הבחור מגאליציא, על אף שהיה נערץ ונחשב מאוד בישיבת דושינסקי כאן בירושלים, קשה היה לו להסתגל ולהתרגל בירושלים למנטאליות השונה, ובהיותו בודד בלא משפחה ובלא חברים וידידים קרובים, מצא נוחם באותם מכתבים, המלאים חידושי תורה וחסידות, ותיאורים על הנסיעות לבעלזא, לשהות בצל מרן מהר"א זי"ע.

רוב המכתבים נכתבו על ידי ידידו הקרוב אליו, הב' חיים ניזינסקי הי"ד. מתוכן המכתבים נראים רוב גדלותו בתורה וביראת שמים (ויצוין גם, כתב ידו המסודר והנאה, מעורר השתאות). כן כתב אליו במיוחד הב' פרץ ארבאך הי"ד, ועוד בחורים רבים נוספים, חלקם בפרטות וחלקם בכללות, כמובא במכתבים אלו.

אולם ממה שכתב ר׳ שמחה אשר עצמו אל חבריו בטארנא, נותר לפליטה רק מכתב אחד (מכתב ג) בלבד.

במכתבים הללו, משתקפת דמותם העילאית של קבוצת הבחורים בקלויז הטורנאי. מבין השורות מתגלית אורח חייהם והשקפת עולמם של בעלזא׳ער בחורים לפני השואה. מעלעול במכתבים השונים, אנו מבחינים ברוב גדלותם בקיאותם והיקף ידיעתם במכמני התורה והחסידות של הבחורים הצעירים יחסית, ואת גודל דביקותם ואדיקותם במרן זי״ע בפרט ורבוה״ק בכלל, מתוך יראת שמים טהורה וצרופה. כל מיני הקפדות שונות וקנאות עזה דקדושה, לצד ביטויי אהבה אחוה שלום ורעות גוברים בין הבחורים, מוצאים אנו בהתכתבותם.

מלבד כל זאת, רואים אנו את גודל הערכה שרכשו הבחורים אל ידידם ר׳ שמחה אשר, שנחשב שם מבחירי הבחורים, כנראה מהתייחסותם אליו ברוב חיבה והערצה. דבר, אשר היה נסתר ונעלם כל השנים, אף מבני ביתו הקרובים, ורק לאחר פטירתו, נמצאו כל הכתבים הללו, גנוזים במקום סתר ושמור. מכתבים אלו פרצו סדק קל, דרכו יכולים להציץ ולהכיר בר׳ שמחה אשר, אחר לגמרי. רבים רבים, ממכיריו וידידיו, השתוממו להכיר פן חדש באישיותו של ר׳ שמחה אשר, אשר בחיים חיותו ידוע היה כמתמיד עצום מחד, אך שתקן וצנוע בדרכיו באורח פלא מאידך, וראה זה עתה נתגלה לנגד עיניהם כי פנים חדשות באו לכאן. או אז, השכילו למפרע, על כמה וכמה מן הנהגותיו השונות, שלא שינה מהם בזיז כלשהו במשך כל ימי חייו, ואף גם בשנותיו האחרונות ממש, כמו התפילה בבעלזא׳ער שטיבל מדי יום ביומו, חוק ולא יעבור, ועוד ועוד, כי כל זה ינק וקיבל משנות שהותו בקלויז בטארנא, ובעיקר מנסיעותיו מפעם לפעם לבעלזא.

עוד מצורף לקונטרס זו, הקובץ התורני ״כבוד התורה״ (א ב), אשר יצא לאור על ידי חבורת הבחורים בקלויז בטארנא (שמות

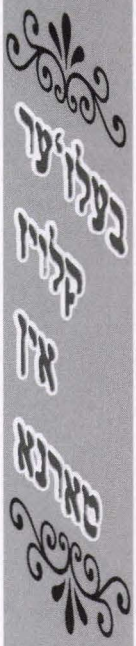
חלק מן הכותבים שם מופיעים כאן בתוך המכתבים), כאשר העורך והממונה עליו הוא המג"ש הג"ר ישראל אריה פרנקל, יחד עם הב' מנחם מאניש האלענדער. קובץ זו, אינו בנמצא כמעט כיום, והכנסנו אותו כאן, לזכר הבחורים בקלויז בטארנא. תודותינו נתונות למוהר"ר שמערל ציטראנענבוים הי"ו והרב אהרן אויסיבל הי"ו, שהמציאו לנו את הקובץ הנכבד, תשואות חן חן.

קובץ מכתבים אלו, ניתנו והובאו לדפוס, על ידי אבי מורי הרה"ג ר' יצחק ברוך צימרמן שליט"א - ר"מ בישיבה גדולה דחסידי בעלזא ירושלים, שהואיל לזכות את הציבור ולהוציאם לאור עולם, לזכר ולעילוי נשמת אביו ר' שמחה אשר בן ר' יצחק ברוך ז"ל, נלב"ע ד' שבט תשס"ב לפ"ק, ולרגל כלות השלושים לפטירת אמו הצדקנית מרת רבקה צימרמן ע"ה בת ר' פנחס ז"ל, אשת ר' שמחה אשר ז"ל, אשה תמימה צנועה וחסודה, יודעת מכאוב כל ימי חייה, אשת חיל עטרת בעלה, אשר עמדה כל ימיו לימינו, ובפרט בשנותיו האחרונות סעדה אותו במסירות נפש. נפטרה מוצש"ק פר' יתרו אור לכ' שבט שנה זו. ת.נ.צ.ב.ה.

דבר בעיתו מה טוב. סיבבה ההשגחה כי קונטרס זו יוצאת לאור בימי "שמחת בית בעלזא" - שמחת הקודש השרויה במעונו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בהכנס נכדו הבחור החשוב יניק וחכים כמר שלום הי"ו בעול התורה והמצות, בנו בכורו של הרה"צ ר' אהרן מרדכי שליט"א - כ"ז אד"א תשס"ח לפ"ק. יהי רצון שיזכה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ח, ולנהלינו על מי מנוחות רבות בשנים בבריות גופא ונהורא מעליא, מתוך נחת והרחבת הדעת כל הימים, ומשפע שמחה זו, יושפע שמחה ושפע טוב לנו ולכל ישראל אמן.

עבודתנו בקונטרס זו, הייתה תחילה לפענח את כל המכתבים, ולסדרם דבר דבור על אופניו, לפי התאריכים וכדומה, ועריכת פיסוק וקיטוע, עם זאת יצוין, כי לא שינינו מאומה מעצם כתב ידם

של הכותבים עצמם, רק הדגשנו בכל מקום שמובא איזה דבר תורה של בעלזא, או תיאור מהקורות בבעלזא, וכן את החידו"ת שכתבו אליו, כתבנו באותיות אחרות, למען יהא ניכר, וקל למצאם.

התודה והברכה לכל העוזרים והמסייעים בכל עניני עריכת הקונטרס, פענוח המכתבים, סידורן ועריכתן, ה"ה: גיסי הרב אלחנן א. רייזמן הי"ו; הר"ר דוד אליאס הי"ו. ברכה מיוחדת להאברך ברוך הכשרון הר"ר גבריאל וולקן הי"ו, שעסק בעריכת הקונטרס מהחל ועד כלה. כן נתונה תודותינו וברכותינו להר"ר אברהם משה באקאן הי"ו, שהיה לנו לעזר רב בעריכת הקונטרס. ברכות מרובות, אל הר"ר יעקב פרידמן הי"ו, על עבודתו הנפלאה בעיצוב ועימוד של הקונטרס. ישולם להם שכרם ומשכורתם מן השמים.

מכתבים הללו, י"א במספר, הינם רכוש יקר מאוד לבעליו. זכיות העתקתן והפצתן וכדומה, שמורות למו"ל בלבד. ובודאי שארית ישראל לא יעשו עולה, ללא קבלת רשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

יתכנו אי אלו טעויות בתוך הקונטרס, כי שגיאות מי יבין, ועל כך בקשתנו שלא תצא מכשול מתחת ידינו ח"ו, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

העורך והמו"ל
נח צימרמן
אשדוד יע"א
שלהי אד"א תשס"ח לפ"ק

בעלי עיר קלוין אין טארנא

תולדות

טארנא

עיר ואם בישראל היתה העיר טארנא, השוכנת בגאליציא מזרחית לקראקא. מלאה היתה בחכמים וסופרים, רבנים ותלמידי חכמים, גדושים בתורה ובחסידות. עשרות קלויזים ושטיבלעך פיארו את העיר, שבהם נשמע קול התורה ברמה בכל שעות היממה, הם שימשו כישיבות לכל חכם וצורב. טובי המוחות והעילויים מכל רחבי גאליציא, נהרו אליה, כדי להתבשם מאוירה המיוחדת ששררה שם, תוך כדי התנתקות מוחלטת מחיי החומר והחולין.

בתקופה שלפני השואה, גרו בעיר, כעשרים וחמש אלף משפחות יהודיות, שהם היוו יותר ממחצית של כלל האוכלוסיה בעיר. בשונה מהרבה עיירות אחרות, היו רובם של היהודים חרדים וחסידים, ובעיר התקיימו חיים יהודיים תוססים.

רבני העיר ידועים היו כגדולי עולם, כדוגמת רבי נפתלי סגל גולדברג בעל בית לוי, רבי ישראל כץ – רפפורט, רבי אברהם אבלי שנור, ובתקופה האחרונה שימש בה כרב, הגאון הנודע רבי מאיר אריק זצ"ל,א בעל שו"ת "אמרי יושר", שהיה מגדולי

א. מקום אתנו לצטט מה שהובא בספר "בקדושתו של אהרן" (עמוד סח, קג, קנח) "פעם היה מרן מהר"א ז"ל בקרעניץ עם הטארנער רב ר' מאיר אריק ז"ל, ומרן ז"ל היה משוחח עם הטארנער רב בכל יום, ושמעתי מאחד ממשפחת הולענדער, שכשחזר ר' מאיר אריק ז"ל לטורנא, לא עבר יום שלא דיבר ממרן ז"ל, והיה אומר בזה הלשון "איך האב נישט געזהעהן אזא הייליגע לעכטיגע צורה, איך קען נישט פארגעסען פון די הייליגע צורה",

הפוסקים בדור שלפני השואה. הג"ר ר' מאיר, נלב"ע בליל א' דסוכות שנת תרפ"ו, ומנו"כ בטארנא. אחריו לא נבחר עוד רב למלא את מקומו בעיר.

גם כמה אדמורי"ם כיהנו בטארנא, כמו הרה"ק רבי יהושע מדז'יקוב זי"ע בעמח"ס "עטרת ישועה" ובנו הרה"ק רבי אלתר יחזקאל הי"ד; ר' איציקעל סטעצ'ינער; האדמו"ר מגראזדיסק.

שטיבלעך חסידיים רבים היו בעיר, מהם לבית צאנז שהיה הקלויז הגדול והמרכזי בעיר. גם שטיבל של חסידי שנאווא ובאבוב פיארו בעיר.

קלויז חסידי בעלזא

במיוחד בלטה בעיר ה'קלויז' של חסידי בעלזא, שנוסדה לאחר מלחמת העולם הראשונה. הקלויז היתה מצוינת ביופיו, והיווה מרכז תורני חסידי גדול, לעדת חסידי בעלזא בפרט, ומגדלור לעיר כולה.

יתר ה'קלויזים' שהיו פזורים ברחבי גאליציא, היתה גם ה'קלויז' בטארנא, ששמשה כעין ישיבה, שמה ישבו בחורי חמד, צורבים צעירים, שהיו הוגים בתורה במשך כל שעות היום. אחד מחשובי העדה, היה משמש כמגיד שיעור וראש הישיבה, והבחורים למדו בינם לבין עצמם, במשך כל שעות היום והלילה, כאשר הבחורים המבוגרים לומדים עם הצעירים יותר.

ואף שהיה ר' מאיר אריק מגדולי חסידי טשארטקוב, מכל מקום היה מדבר ממרן ז"ל. ופעם התבטא על מרן זי"ע שאין העולם מעריך את הבקיאות של האדמו"ר מבעלזא. והיה אומר: "הרבי מבעלזא איננו סתם פרומער. יש לו את כל ארבע חלקי שולחן ערוך בראש. ולפני כל פעולה הוא עובר על כל ההלכות הקשורות לפעולה זו".

בעלז קלויז אין טארנא

ב'קלויז' בטארנא, ישבו בחורים תלמידי חכמים מובהקים יראי ה' וחסידים, מהם גדלו לתפארה גדולי תורה, חלקם אף שימשו ברבנות במקומות שונים. כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א זי"ע, שלח בחורים מכל הגלילות ללמוד בקלויז זה. חבורת הבחורים שבקלויז דחסידי בעלזא בטארנא, נודעה לשם ולתפארת, בגודל דבקותם ברבוה"ק וברוב יראת שמים שהצטיינו בה. מזמן לזמן, ובעיקר בחגים ומועדים – בימים נוראים ובשבועות, היו שמים פעמיהם לבעלזא, להסתופף בצל הקודש. רבי משה נחמן ז"ל (מעיר חיפה) מהבחורים המבוגרים בחבורה זו, עודד ודירבן את הבחורים לנסוע, כאשר הוא דואג ומסדר להם מימון לדרך ואש"ל בעת שהותם בבעלא. משם היו הבחורים חוזרים לעירם באוצרות מלאות תורה ויראת שמים, אשר היה כטופח על מנת להטפיח בכל תושבי העיר.

הגאון ר' יחיאל מיכל האלענדער זצ"ל בעל מחבר ספר "אמרי כהן",[ב] שימש כראש הישיבה. ר' מיכל זה, היה תלמיד של הגאון

ב. הגה"ק רבי יחיאל מיכל הכהן האלנדער זצ"ל, נולד בעיר טארנא שבגאליציא בשנת תרס"ח לערך, לאביו הגה"ח הנגיד והיחסן רבי שלמה, ולאמו בת הרה"ח המופלג ר' אברהם דוד הכהן פרידמאן מטארנא נכד הגה"ק רבי אליהו הורושובסקי בעל "אזור אליהו" אב"ד היבנוב ודראהביטש.
כבר בילדותו הצטיין בלימודו בהתמדה רבה ועצומה, ומגיל צעיר התפרסם כעילוי. למד תורה בתחילה מפי הרה"ג ר' רפאל הלוי צימטבוים מבריגל בעמח"ס "אור לפארו" שניהל ישיבה בעיר טארנא. לאחר מכן כשנתקבל הגאון רבי מאיר אריק לאב"ד טארנא ויסד שם ישיבה עבר ללמוד אצלו והיה לאחד מבכירי תלמידיו המצוינים ורבו הגדול חיבבו מאד.
בעודו ילד נסע עם אביו להסתופף בצל כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד מבעלזא זי"ע והופתעו כולם כאשר בעת שנפרדו לחזור לביתם קרא אליו מרן בלשון חיבה: יונגלע, אם תחדש חידושי תורה, תעיין בהם בזמן ביעור חמץ, ואותם חידושים שאינם כדבעי [זאת אומרת שלא זכית לעסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא], תראה לגונזם...!

ר' מאיר אריק, וכבר בבחרותו שימש שם כמג"ש עוד בבחרותו. בשנת תרפ"ח כשבא בברית הנישואין המשיך לשבת על התורה ועל העבודה בקלויז ללמוד וללמד את תורת ה' לבני החבורה. אף אחיו אחריו, ר' יעקב האלנדער,ג שאף הוא היה מטובי הלומדים הנודעים שם בקלויז, שימש כמג"ש עוד משנות בחרותו. מג"ש נוספים היו שם בקלויז, רבי משה אהרן רויך, וכן רבי ישראל אריה פרנקל,ד רבי שאול בראנער, רבי ברוך בינדער, ועוד, גם המה

כן זכה להיות עולה כהן בחג השבועות בבעלזא. ומסופר גם, כי מרן מהרי"ד זי"ע, היה פורס ושואל בשלומו מאת תושבי העיר טארנא בעת שהיו בבעלזא.

בשנת תרפ"ח נשא בתו של הרה"ח ר' בנימין זאב וועקסלער מנכדי הרה"ק רבי יהושע העשיל פרנקל – תאומים מקומרנא בנו של הרה"ק בעל "ברוך טעם" אב"ד לייפניק.

כיהן כדומ"ץ ור"מ בעירו טארנא והרביץ תורה בקלויז דחסידי בעלזא בעיר. היה מפורסם כפוסק מובהק ובעל מוח חריף ועצום ובשנת תרצ"ז הדפיס בפיטרקוב את ספרו שו"ת "אמרי כהן", כאשר גדולי דורו מפארים שמו בהסכמותיהם.

ביום כ"ו סיון שנת תש"ב, בעת חורבן עיר ואם בישראל טארנא, קידש רבי יחיאל מיכל שם שמים ברבים יחד עם זוג' הרבנית וילדיו ועוד הרבה יהודים ישרים ותמימים כולם אהובים כולם ברורים כולם קדושים שמסרו נפשם על קדושת השם, הי"ד.

ג. פעם שאל מרן מהרי"ד זי"ע, את חסידו הנגיד ר' שלמה הכהן האלענדער, אביו של ר' מיכל"ע האלענדער, היכן לומדים בניך, השיב לו, כי בנו הגדול ר' מיכל"ע לומד אצל הרב מטארנא, והצעיר עודנו צעיר לימים, נענה מרן ז"ל, אעפ"כ זאל עהר זיך דרייען ביי ר' מאיר'ן.

סיפר ר' יוסף שטייכל ז"ל: היה זה פעם לאחר שחזר הגה"ק מטארנאפל זצ"ל בעל חבצלת השרון אחר ששהה בבעלזא, התבטא ואמר: יש עוד בחורים בבעלזא שראויים להיות גדולי ישראל, בהתכוונו על הב ר' יעקב האלענדער.

ד. סיפר אחד מתלמידיו, כי בעת לימודו אצלו, שאלו אחד על שמו, אז ענה לו במליצת לשון הכתוב (שופטים יג, יח) "ויאמר לו מלאך ה' למה זה תשאל לשמי והוא פלאי". פלאי ר"ת שמי - י'שראל א'ריה פ'רנקל'.

הרביצו תורה במסירות נפלאה לצידם של שאר המגשי"ם ששימשו שם.

בעת ההיא היתה דרך הלימוד היה אז, לימוד דפי גמרא רבים בכמות, כשבעיקר עסקו בלימוד מסכתות שבסדר קדשים, בהם הראו גודל בקיאותם והקף ידיעתם. בחורי הקלויז המקומיים, לנו בביתם, ואלו שבאו מחוץ לעיר התאכסנו אצל אנ"ש שגרו שם, שסיפקו להם די מחסורם באש"ל מלא.

חבורת הבחורים דשם, אף הוציאה קובץ תורני מכובד שנקרא "כבוד התורה" (א ב). עורכו של הקובץ היה המג"ש, ר' ישראל אריה פרנקל, ביחד עם הב' מנחם מאניש האלענדער, אחיו של הג"ר מיכל'ע האלענדער, והוא עצמו אף סייע רבות להוצאתו. (ויש אומרים, שר' מיכלע היה העורך העיקרי בקובץ זה, ותלה הגדולה באחיו הצעיר ממנו).

באותם השנים מחמת צוק העיתים, לא היו מתחתנים בגיל צעיר, לכן רבים היו הבחורים שעלה בידם לשבת על התורה ועל העבודה רבות בשנים בשנות בחרותם, עד גיל מאוחר, לערך בגיל שלושים. כדוגמת הב' ר' עקיבא שטראוס (אחיו של להדבלחט"א ר' צבי שטרויס הי"ו – ירושלים), שלמד שם משנת תרצ"א עד תרצ"ט, ועוד אחרים רבים כמותו.

יצויין, שבקלויז ישבו רק הבחורים המבוגרים יחסית. לא כן הבחורים הצעירים יותר מגיל הבר מצוה ועד גיל חמש עשרה לערך, שעדיין לא תפסו את מקומם בין הצורבים, ולמדו במקום אחר.

בשנות השואה, כאשר נכחדה יהדות אירופא בכלל ומדינת פולין בפרט, עברה גם על העיר טארנא כוס התרעלה, עד שנכחדה כליל, ולא נשארו ממנו, כי אם פחות מאחד מעיר ושניים ממשפחה. הי"ד.

רבי שמחה אשר צימרמן

הרה"ח רבי שמחה אשר צימרמן ז"ל, נולד לאביו ר' יצחק ברוך, בשנת תרע"ח, בעיר טארנא. רבי יצחק היה יהודי חסיד ויר"ש מרבים. בנו, ר' שמחה אשר, נמשך אחר חבורת הבחורים דחסידי בעלזא בקלויז, ונכנס לחברתם ללמוד בצוותא חדא בקלויז דחסידי בעלזא במתא, שם הגה בתורה יחד עם יתר הבחורים, ואף נסע לבעלזא להסתופף בשבועות ובחנוכה. רבי שמחה אשר הצטיין ביותר, ונחשב בין בחירי הבחורים, כאשר הוא משמש דוגמא למופת של שקדנות והתמדה מתוך יראת שמים וענוות חן. כך התנהלו חייו עד קרוב לשנת טו"ב לחייו – שנת תרצ"ו.

בתקופה ההיא, כאשר השנאה הלכה וגברה מצד השלטונות, החמירה מאוד מצבם הכלכלי של כלל יהודי פולין וגאליציא, עקב הגזירות הרבות שנערמו עליהם על ידי הממשלה, לרבות עינויים רבים מצד הגויים המקומיים שעברו עליהם. גם מצב פרנסתו של ר' יצחק ברוך אבי ר' שמחה אשר, נעשתה קשה מיום אל יום. קרובי משפחתם, שדרו בארץ ישראל בעיר חיפה שגרו להם מברק בו הציעו להם לעלות ארצה, כשהודיעו שהכינו עבורם מקור פרנסה בארץ הקודש. ואכן בגודל דוחקם, החליטו הורי המשפחה לעלות לאר"י, לנסות את מזלם שם.

מלבד ר' שמחה אשר, היו להוריו עוד שלוש בנות, אשר רק אחת מהן מרת שרה בריינדל, קיבלה ויזה – רשיון עליה, יחד עם ר' שמחה אשר והוריו, ושתים האחרות, נשארו בטארנא.

בימים ההם, היו פלגים שונים מבין היהודים שיסדו קבוצות עליה לאר"י, שבראשיתם עמדו פורקי עול, ולכן לא היתה רוח החסידות נוחה מאלו שעלו לארה"ק, מחמת ההיסחפות הנוער הציוני שרבים חללים הפילה בכרם ישראל בפעולותיהם למען העליה, ורבים מאלו שעלו לאר"י באותו תקופה, לא החזיקו ביהדותם, ועד מהרה

השילו מעצמם כל סממן יהודי, וניהלו אורח חיים חילוני לגמרי, כאשר עיקר מגמת מייסדי היישוב היהודי היתה רק על בניית הישוב בארץ.

כן היתה גם דעתם של רבוה"ק מבעלזא, שהתנגדו בתקיפות לעלייתם של בני הנוער, וכמעט, שלא הניחו והתירו לעליה מאסיבית, רק, במקרים מסוימים, היו מתירים, לאחדים ממש, לעלות ולהתיישב בארץ ישראל.

אי לכך, התלבט ר' שמחה אשר רבות אם להצטרף להוריו בנסיעתם לאר"י אם לאו. ואכן כאשר סיפר לחסידי בעלזא שבקלויז שהוא נוסע לארה"ק, שאלוהו החסידים היאך הינו נוסע בעת שדעתו של רבנו – ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א זי"ע – אינה נוחה מכן? לכן החליט בעצת רבותיו וחבריו בקלויז שלא יסע לארה"ק ללא רשותו של רבנו.

ואכן, הוא קם והתגנב ונסע לבעלזא בלא קבלת רשות מהוריו, והגיע שם ארבעה ימים לפני המועד שקבעו לעזוב את מקום מושבם באמצע ימי החנוכה שנת תרצ"ו. ונשאר לשבות באותו שבת קודש – שבת חנוכה בבעלזא, כאשר במשך כל השבת לבו עליו דווי, שיצטרך לעזוב מקור מים חיים, ולנדוד למרחקים, ומי יודע, אם יזכה עוד להסתופף בצל הקודש. לאחר השבת נכנס לקו"פ עם קוויטל כנהוג, והציע לפני מרן זי"ע את שאלתו שהיות והוריו השיגו רישיונות עליה לאה"ק לכל בני משפחתם, האם דעתו של מרן הוא שיצטרף עמהם או לא. מרן זי"ע, ענהו שיכול ליסע, ובירכו שיסע לחיים טובים ולשלום, וציוהו כאשר תגיע לאה"ק יסע תיכף לירושלים, ויכנס ללמוד בישיבה אצל הגה"ק מחוסט זצ"ל, ה"ה מהרי"ץ מדושינסקי גאב"ד ירושלים, מלפנים רב העיר חוסט שבהונגריה, עד לשנת תרצ"ד, שאז עלה לארץ הקודש, למלא את מקומו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. כן מסר לו כמה הוראות והדרכות שונות, אשר לגודל התרגשותו, ומרוב חרדת

הקודש שנפל עליו בשהותו בקו"פ, נשכח הימנו כל אותם פנינים יקרים, שמסר לו מרן זי"ע, וכל ימיו היה מצטער עליהם.

עלותו לארץ ישראל ולימודו בירושלים

אחר שקיבל ר' שמחה אשר, את ברכת הקודש, נעשה לבו קל לנסוע. וכך כאשר עצבות ממלאה את ישותו על הפרידה מחד, ושמחה מאידך, עלה יחד עם הוריו לארץ ישראל.

הוריו השתקעו לזמן מה בעיר חיפה, אך ר' שמחה אשר שמר את פקודת מרן זי"ע, נסע תיכף עם בואו לירושלים ללמוד בישיבת דושינסקי.

בהקשר לזה יצוין מעשה פלא. ר' שמחה אשר, שהיה בחור גאליציאי, שלא הכיר אורחות חיי בני ירושלים, נסע עם אוטובוס לירושלים, והגיע לתחנה מרכזית ברחוב יפו ירושלים, מקום שהיה קשה למצוא אדם חרדי כמעט, בימים ההם. מיד עם רדתו מן האוטובוס, פגש ביהודי חרדי, ושאלו איפוא הוא הישיבה של החוסט'ער רב. אותו אדם היה לא אחר מרבי ישעיה שיינברגר, אשר שימש כאחד מראשי הנהלת הישיבה. היה זה חידוש בעיני ר' ישעיה, כאשר פנה אליו בשאלה אודות ישיבת חוסט, כי בירושלים לא נקרא שמו כחוסט'ער רב כלל, וכמעט לא היה אחד מבני העיר שהיה מבין אל מי שאלתו מכוונת. במאור פנים, כאשר אינו מסתיר את השתוממותו כלל, השיב לו ר' ישעיה, שהוא יראה לו את הדרך אל הישיבה, שהיא קצת רחוקה משם, והוסיף לומר לו: דע לך, כי מצאת אותי בהשגחה פרטית, כי זולתי אין אף אחד מאנשי ירושלים שהיה יודעים לענות לך על שאלתך, וגם אני אין דרכי להסתובב ברחוב זה כלל, ואך היום סובבה ההשגחה שאהיה כאן בדיוק בשעה זו, ואלמלא היית מוצא אותי, היית יכול לחפש כל היום ולא למצוא.

כך בברכת מרן זי"ע, זכה ר' שמחה אשר, שיכוונו מן השמים את צעדיו.

עד מהרה נכנס ר' שמחה אשר, אל המהרי"ץ זצ"ל, ומסר לו את פקודת רבו – מרן זי"ע, ששלחו ללמוד הנה. המהרי"ץ זצ"ל, שמע את דבריו – שהיו אצלו בחשיבות רב – קיבלו לתלמיד בישיבתו. כך נכנס ללמוד בישיבה, כתלמיד מן השורה. גם כאן התלבט מיד בגודל התמדתו, אלא שככל שגברה שקדנותו, כך גברה שתקנותו.

בתקופה זו, יצאה נפשו מרוב געגועים לחבריו בקלויז הטארנאי ולהווי החברתי דשם, ומצא נוחם בהתכתבויות חוזרות ונשנות אל ידידיו, איתם עמד בקשר רצוף. במכתבים הללו, גילו חבריו, רגשי אהבה וגעגועים חזקים אליו. ולצד מה שהם כותבים לו ומעדכנים אותו בפרוטרוט על הקורות בקלויז בכלל, ובבעלזא בפרט, ומשולבים בדברי אלוקים חיים של מרן מהר"א זי"ע – חלקם ידועים יותר וחלקם פחות, כתבו לו גם כמה דברי הדרכה מוסר תוכחה והתחזקות ועוד ברוב חביבות וידידות.

הוריו, שאיתם בא ארצה, לא הסתדרו באר"י, עקב המצב הקשה ביהדות ששרר אז, וגודל הקושי להקפיד ולשמור על קלה כבחמורה כדרכם מאז ומקדם, על כן עזבו את אר"י, וחזרו לעיר מגוריהם בטארנא בסוף שנת תרצ"ח. לדאבונינו נספו כולם בשואה הי"ד, חוץ מאחות אחת, שניצלה בחסדי שמים ועלתה לאר"י אחר השואה.

נשאר אם כן, הבחור שמחה אשר, בודד ולבד, והמשיך ללמוד בישיבת דושינסקי, ונעשה לתלמיד חביב אצל מהרי"ץ זצ"ל, שאהבו אהבת נפש, והיה מקרבו ביותר, עד שקראו בחיבה "מיין שמחה'לע", או "ר' שמחה'לע בעלזא'ער", כעדות תלמידו ר' שמעון יצחק רכניצר הי"ו. בהזדמנות אחרת, הדגיש, כי ר' שמחה הוא דוגמא אמיתית להתנהגות של 'בעלזאער בחור'.

המהרי"ץ היה מוסר כמה שיעורים ביום, בכמה מקצועות שונות בתורה, והיה ידוע בגודל דייקנותו במסירת השיעורים התמידיים בזמנים קבועים. ור' שמחה אשר השקדן, לא החסיר אפילו שיעור אחד.

שם בישיבה יצא לו שם של מתמיד עצום, והיה מן המיוחדים בהתמדה רצופה בתורה. בני ירושלים קראו אותו "דער פולישע ש"ס". ידידיו מאותו תקופה היו מספרים, שהיה לומד ברציפות במשך כל ערש"ק אחה"צ, עד השעה שהיה מהרי"ץ נכנס לומר שיר השירים לפני מנחה, ובאותם רגעים ספורים היה יוצא להכנות אחרונות שלפני שבת, ובעת שהתחילו תפילת מנחה כבר היה שוב בבית המדרש, לאחר כל ההכנות. כה מתמיד וזריז היה.

כמו כן כאשר היה המהרי"ץ בוחן בעצמו את תלמידיו, הראה ר' שמחה אשר, את כוחו בידענותו ובעומק הבנתו.

בישיבה זו למד משנת תרצ"ו עד תש"ד.

עם מרן מהר"א זי"ע בארץ ישראל

בשנות השואה, בהגיע בשורות איוב על הריגתם והכחדת יהדות אירופא, התייסר מרות על אובדן משפחתו וידידיו, וזה נתן בו אותותיו. כמו כן עקב בדריכות, כיתר חסידי בעלזא, אחר דרכי נדידותו של מרן מהר"א זי"ע, והתפלל רבות להצלתו. מסופר, כי כאשר התחילה המלחמה ושמע מה קורה באירופא, התחיל להתענות יום יום בתחינה ובקשה לבורא כל העולמים שיציל את האי צדיק מצפרני הרשעים הארורים ימ"ש. כאשר שמע רבו המהרי"ץ מדושינסקי על כך, קרא לו לחדרו וציוה לו בתקיפות שעליו להפסיק לצום, כי לימוד תורתו חשובה יותר מצומות ותעניות, וזכות זה יעזור בודאי להצלת מרן. והוסיף לומר לו: דע לך שהרשעים הללו על עור ועצמות אין להם שליטה (בלשה"ק:

"אוף הוט און ביינער אבען זיי ניט קיין שליטה") וכוונתו, שלא יהיה לרשעים הללו שליטה על האי צדיק וקדוש, ואכן מני אז הפסיק בתעניותיו.

בעת אשר עלה מרן מהר"א זי"ע, יחד עם אחיו מהר"מ מבילגורייא זי"ע לאר"י, זכה רבי שמחה אשר להיות מן המניין שהלך לקבל את פניו, ולראות זיו פניו הקדושים, זאת אחר כשמונה שנים שלא ראה אותו, ולא שכח ממנו אפילו יום אחד. אז בראותו את מרן זי"ע, מצא קצת נוחם לנפשו.

בתקופה זו, כאשר התאכסן מרן זי"ע, בביתו של ר' מנדל פרנקל בבתי וורשא, הגיע מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל לבקר את כ"ק מרן מהר"א זי"ע. בתוך השיחה התעניין מרן זי"ע על ר' שמחה אשר. היה זה, כאשר שאלו מרן מה שלום תלמידך ששלחתי אליך, השיב המהרי"צ דא איז עאר – הוא נמצא כאן.

כמו כן, היו הזדמנויות שונות שמרן זי"ע הביע את רוב שמחתו, והתבטא בפ"ק שהוא שמח על ששלח את ר' שמחה אשר לארץ ישראל, וכך ניצל מן השואה.

נישואיו

ביום ח' אדר שנת תש"ד, בא בברית הנישואיו ונשא לאשה את מרת רבקה בת רבי פנחס פאלק ז"ל. מרת רבקה ע"ה, ידועה היתה בתמימותה וביראת שמים. כאשר ראתה שבתל אביב מצב היהדות קשה מאוד, החליטה לעבור להתגורר בירושלים, והתאחסנה אצל בן דודה הרה"ח ר' שמואל קניגסבערג זצ"ל, כדי להתחזק ביהדות וביראת שמים צרופה.

חותנו ר' פנחס, היה שוחט ובודק בעיר ברלין בדייטשלאנד, כשאחר כך המשיך בעבודת הקודש בארה"ק בעיר ת"א, ואף זכה, שמרן מהר"א זי"ע היה אוכל משחיטתו.

לאחר נשואיו קבע את משכנו בעיר ירושלים בשכונת בית ישראל בדירה בת חדר, משם המשיך לבוא לשיעורי רבו הגרי״צ, והשתתף בהם כמו בחור צעיר. אולם, לא לזמן רב יכול היה להמשיך בכך, כי הוצרך לצאת לפרנסתו ולצרכי מחייתו. במשך היום עסק בליטוש יהלומים. אמנם חוץ מאותם שעות בהם עסק בעבודת כפיו, התמסר כל כולו ללימוד התורה הק׳, והיה יושב שעות על גבי שעות בבית המדרש, והוגה בתורה.

מסופר, כי בעת שנכנס פעם ר׳ שמחה אשר לקודש פנימה עם קויטל ופדיון נפש, הורה מרן זי״ע לגבאי ר׳ הלל וינד ז״ל, שיניח בצד את כספי הפדיון שלו ולהבדילם מבין שאר הכספים, כדי להשתמש בהם לצרכיו הפרטיים, בהוסיפו כי כספו כסף כשר הוא.

בבני ברק

בשנת תשי״ב העתיק את דירתו מירושלים מחמת מעשה שהיה. וכך היה מעשה. בזאת חנוכה שנת תשי״ב נסע להסתופף בצילו של מרן זי״ע לתל אביב, בעת הלכו לקבל ברכת פרידה ממרן זי״ע, ביקש מרן זי״ע מהגבאי ר׳ שלום פויגל ז״ל שיחזור ויקרא לו שוב, וחזר ונפרד עימו שנית, כשהדבר היה לו לפלא. למחרת היום כאשר חזר לירושלים, בהתקרבו סמוך לדירתו, ראה סערת רוחות במקום. בתוך כך נודע לו שבלילה ההוא הסתננו מחבלים אכזרים צמאי דם לבנין, ופגעו ורצחו באישה אחת שגרה בשכנות לדירתו. בהמשך נודע לו עוד, כי טרם פגיעתם שם, הביטו המחבלים בדירתו לאור פנס לבדוק אם ישנם אנשים בדירתו, כשבאותו שעה היה שם אשתו ושני ילדיו הקטנים, שחייהם היה מוטל בסכנה גדולה, אלא שבדרך נס ממש נסתרו מעיניהם, עיניים להם ולא ראו, וכאשר לא ראו כלום, פנו משם לדירה אחרת. או אז, הבין על מה קרא לו מרן ליתן לו ברכת פרידה שנית. עקב מאורע זו, שוב לא רצה להישאר שם, וביקש רשות ממרן מהר״א

זי"ע לעבור לגור במקום אחר, בת"א או בסביבותיה. ואכן, כעבור זמן מה, מצא דירה נאותה בעיר החרדית ב"ב, שם התגורר משנת תשי"ד, עד פטירתו בשנת תשס"ב.

בבואו לבני ברק, קבע את מקום תפילתו בשטיבל דחסידי בעלזא ברחוב האדמו"ר בעלזא 5 בבני ברק, ובמשך כל ימיו הקפיד מאוד על תפילה ולימוד בשטיבל דייקא. בשטיבל עסק רבות בהכנת השתיה לרווחת ציבור הלומדים, כאשר חלק מן ההוצאות של השתיה, תרם מכספו. כן היה נוהג, לבוא בער"ש לשטיבל, ולפרוש את המפות הלבנות על השולחנות, לכבוד שבת קודש. אף בשנות זקנותו, כשקשתה עליו ההליכה, והפצירו בו שיתפלל בביהמ"ד ליד ביתו, לא ויתר, ובמסירות נפש ממש, היה הולך שחרית וערבית לבית המדרש ללמוד ולהתפלל.

רבי שמחה אשר, נהנה מיגיע כפיו עד שנת החמישים לחייו, ומני אז הקדיש את כל כולו לתורה. בכל שנותיו היה משכים קום – פארטאג'ס, והוגה בתורה כהכנה דרבה לפני התפילה. וכן במשך כל היום כולו היה יושב ולומד, בהתמדה ובשקידה רבה.

כל זה נזקף רבות לזכותו של זוגתו אשת חיל שעמדה לימינו בכל עת, ועזרה לו בכלכלת הבית.

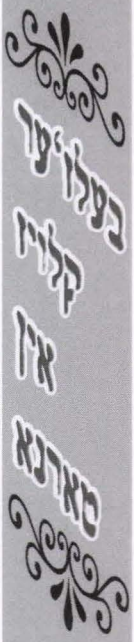

היה דבוק לרבותיו כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א זי"ע, ולהבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבעלזא, אשר אליו היה קשור בכל נימי נפשו. היה נקרא בפי החסידים בחיבה "ר' שמחה'לע טארנא'ער".

דרכו היה להקדים שלום לכל אדם, מקטן עד גדול, וכן היה מקרב כל מי שנכנס לבית המדרש.

קונטרס התקנות

הנהגתו בכל השנים, היתה בהסתר ובהצנע לכת, באופן נפלא, כך שאף אחד לא ידע ממעשיו כלל.

לאחר פטירתו נמצא בכתביו (בין כתביו היו גם חידו"ת רבים שהעלם על גבי הכתב, ורובם הגדול נעלמו) קבלות שונות, שקיבל על עצמו בתקופות שונות, רשומים בתוך מחברת קטנה, ומכנה אותם 'קונטרס התקנות' וחוברת 'מעקב'. בתחילת החוברת הוא רושם, כדלהלן: "מטרת הכתיבה, א. שעל ידי כן נקל ביותר לחשוב על איבוד הזמן, ב. של ידי זה נוכל לסדר בניקל סדר היום, ג. שעל ידי זה נדע כמה שעות אנו יכולים ללמוד וכמה למדנו, ונשוב במהרה לחשבון הנפש ותשובה על העבר ותיקון העתיד, ד. לכתוב תקנות וסדר קבלות טובות".

בתוך הקבלות, אנו מוצאים דברים שנוגע לבין אדם למקום, על סדרי לימודיו וכדומה, וכן דברים שנוגע לבין אדם לחברו, להיזהר בכבוד הזולת, שלא לכעוס על אחרים, וכדומה, וכן חשבון הנפש רב על כל מעשיו, וסדר היום מפורט בדיוק, אימתי קם, וכמה למד במשך היום וכדומה.

ונעתיק כאן מקצת מן הקבלות, כגון: לעשות כל מצוה בשמחת הלב; ללמוד בשבוע ג' דפים בעיון י"ג דפים שיעור פשוט ושש מסכתות משניות; להתרגל בעיון בספרים מהר ולחזור אחר כך במתינות מעט ודבר זה יועיל מאד; ללמוד במהירות ולבאר בלשון אשכנז ואחר כך לעבור בהן במתינות ואם נתחדש דבר מה ישאל לחברים והיוצא מזה להעלות על הכתב; להעלות על הכתב בעיקר בירורים הנוגעים לדינא מה שמדברים בו הש"ך והטו"ז והפרמ"ג; ראוי לעיין ביאור לשון הש"ך והט"ז סמוך למחבר; יזהר מאוד שלא לבטל זמני הלימוד הבאים: ספר מוסר ראשית חכמה עשר דקות, לימוד חורש"י עם אור החיים הק' ורמב"ן, תהלים עם פירש"י, ספר מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע, ובעת הדוחק צעטיל קטן או הנהגות של הר"ר אלימלך זי"ע, ועל ידי זה ודאי תזכה להתעלות גדולה ויתברר אצלך ענינים המתקשים; לשמור על הפה על דיבורים אסורים בעד כל הון דעלמא; להתרגל בשתיקה; לא

להתרעם כלל רק להתפלל ולהתפלל; לכבד כל אדם ולעשות בקשתו ולשמוח איתם; להיות בלי הקפדה וכעס ח"ו ולדבר נמוך מאוד; היה שפל רוח ובעניוות מאוד מאוד אפילו אם יעלו עלי ביזיונות לקבלם באהבה ובשמחה ולעשות תשובה; להיות בכותל המערבי בירושלים פעם אחת בחודש, ועוד ועוד קבלות שונות.

בסיום דף אחת נרשם: לשמור על כל הנ"ל במסירות נפש. במקום אחר הוא כותב שלא לעשות מה שאסור בעד כל הון דעלמא.

מדהים לראות, כל אותם קבלות נפלאות, אשר אדם שכל ימיו היה צנוע ונחבא אל הכלים, שתקן מופלא, קיבל על עצמו קבלות כאלו – להתרגל בשתיקה, וכדומה. אכן, כל מעשיו היו הסתר בתוך הסתר.

שנותיו האחרונות

בשנותיו האחרונות נחלש מאוד, בפרט ברגליו שנעשו קשה ללכת, עד שהוצרך לילך בעזרת הזולת, אך גם אז לא ויתר, וביקש שיובילו אותו לביהמ"ד לתפילות ולשיעורין כסדרם.

בשבועות האחרונים לימי חייו, הובהל לבית החולים, שם נפטר מחוליו ביום ד' שבט תשס"ב לפ"ק, ונטמן בחלקת קהל מחזיקי הדת בהר תמיר בירושלים עיה"ק תובב"א. ת.נ.צ.ב.ה.

כמו שהיה בחייו שייף עייל ושייף נפיק, כך נשארו הרבה פרטים מחייו עלומים ונסתרים, אשר נלקחו עמו לבית עולמים. ויותר ממה שקרינו לפניכם כתוב כאן. ולולא התגלה קומץ מכתבים אלו, היה גם פרק זה נעלם ונאבד בתהום הנשיה. חבל על דאבדין ולא משתכחין. עליו יכולים לקונן באמת "אבד חסיד מן הארץ".

בעלי"ך קלין אין מארנא

מכתב א

בעזהשי"ת טארנא

יום א' פ' יתרו ט"ז שבט שנת "ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן" [תרצ"ו] לפ"ק

החיים והשלום וכל טוב סלה לכבוד ידיד נפשי חבירי האהוב ויקיר, ידידי וחביבי הבחור החריף ובקי ומשוכן רב השכל נחמד להתפאר ירא שמים וחסיד מפורסם וצנוע ועניו ושוקד על דלתי תורתנו הקדושה ומושלם בכל המעלות ומידות טובות וכו'

כבוד שם תפארתו כמר שמחה אשר צימערמאן שליט"א

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, בראשית הידיעה שהנני בעזהש"י בקו הבריאות ומצליח בלימוד תוה"ק.

הנה יש לי עכשיו געגועים גדולים לראותך, שאתה היית לי חבר אוהב מאד, שנפשך היתה קשורה בנפשי, ולמדת הרבה פעמים עמי יחד, שחזרנו השיעורים שלמדנו אצל מורינו ורבינו הגאון המפורסם מו"ה יחיאל מיכל האלענדר, והנני זוכר את שכלך היפה, והתמדך הגדולה בתוה"ק, וגם צדקתך אשר התנהגת כאן תמיד בתמימות ובענוה ויראת שמים, וגם מידותיך הטובות, בעבור כל זה הנני עצוב מאד על מה שהפסדתי חבר יקר כמותך, שאתה היית היותר טוב במידות ומעשים טובים מכל הבחורים שבבית מדרשנו, ואין לי שום חבר היפה במידות טובות להזדווג עמו – כמותך.

וביותר הנני עצוב מאד על מה שלא כתבת אלי עוד מכתב מזמן שנסעת לא"י הקדושה, שכבר עבר חודש ואין לי שום

ידיעה ממך, וגם שמעתי שאביך שיחי', ג"כ לא כתב עוד שום מכתב אפילו לקרוביך שבכאן, ועל דבר זה יש לי עגמת נפש גדולה, שאיני יודע מה נשמע אצלך.

על כן הנני מבקשך בקשה גדולה, שתכתוב מכתב אלי באריכות הכל, מה נשמע אצלך, אם אתה בקו הבריאות, וגם אביך שיחי' אם הוא בקו הבריאות, אם יש לו פרנסה בהרחבה, ומה אתה עושה כל היום, אם אתה לומד כל היום, התיסע לירושלים עיה"ק שתובב"א, ומתי תיסע, וכשתיסע בעזהש"י, תכתוב לי האדרעסי שבירושלים לנכון, ומה עושים היהודים בחיפה, אם יש להם פרנסה, אם יש עוד הרבה שהם מתנהגים על פי תוה"ק, אם יש שם ביהמ"ד שיש בו ספרים וגמרות שיכולים ללמוד שם, כל זה תכתוב לי במכתב באריכות.

וגם תכתוב לי כל הסיבות שקרוך מיום שנסעת מטארנא, שהיה אז יום כ"ג כסלו, עד שיצאת מן הספינה לא"י הקדושה.

תכתוב לי כל מה שהיה עמך בנסיעתך להה"צ הגה"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א, והאיך היה בבעלזא בש"ק של חנוכה, והדלקת נרות חנוכה של מרן שליט"א, ומה אמר לך הרב שליט"א ביום שבירך אותך בברכת הפרידה, ומה אמר לך בנתינת הקוויטל, כל זה תכתוב לי בפירוש מה שאני שואל אותך.

הנה מכתב זה שהנני כותב אליך, שלחתי לדודי שהוא דר בפתח תקוה, בעבור שחס לי ליתן כל המארקין על מכתב שלך לבד, ואם אתה רוצה להשיב לי על מכתבי, יכול אתה לכתוב ולשלוח ביחד עם מכתב אביך שיחי' כשיכתוב לכאן לקרובו מו"ה דוב בעריש מושעל נ"י, או תוכל לכתוב על האדרעסי שלי שאכתוב לך בשולי המכתב.

בעלי עין קלויז אין מארנא

הנה אצלינו בבית מדרשנו לא נשמע חדשות, הבחורים לומדים בהתמדה בעזהשי"ת, ומצליחים בלימוד תוה"ק.

הנה בשבוע שעבר פר' בשלח בא אלינו הה"צ הגה"ק מסטילע [מאוסטילא] שליט"א – חתן הה"צ הגה"ק אדמו"ר כקש"ת מבעלזא זצ"ל, והוא איש קדוש וגדול בתורה, ויש לו הדרת פנים ואומר תורות נפלאות, והיה מתפלל בשבת בקלויז הגדולה [קלויז צאנז], והיה שם עם רב בלי עין הרע, אנשי מעשה ות"ח ומו"צ, והיה לו כבוד גדול כנכון, והיתה לנו שמחה גדולה בזה.

יותר אין לי זמן להאריך, ובעבור שלא קבלת ממני ברכת פרידה, אברך אותך עכשיו בכתב, ואף על פי שאיני הגון לזה, מכל מקום 'אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך' כמאמר חז"ל הידוע. השי"ת יעזור אותך שתוכל להיות חסיד וירא שמים מרבים ופאר מקדושים, ותוכל ללמוד בהתמדה בתוה"ק מתוך נחת ורחבות הדעת ובלי שום מניעות חלילה, ותוכל להיות בירושלים בעיה"ק שתובב"א, כמו ששמעתי שאמר לך הה"ק מבעלזא שליט"א כן, ותצליח בכל דרכיך כרצונך הטוב.

כה דברי חבירך האהוב והחביב והמצפה תמיד לשמוע בשורות טובות ממך והמברך אותך בכל טוב סלה

הב' חיים ניזינסקי

בשולי המכתב: הנה אחר שכתבתי המכתב, קיבלתי ידיעה שהנך כבר בירושלים, על כן תכתוב לי הכל, התואר שבירושלים, אם יש שם הרבה יהודים מן הכולל, והאיך לומדים שם בבתי המדרשים, אם יש להם פרנסה בריוח, ותכתוב לי התואר של המקומות הקדושים שבירושלים עיה"ק תובב"א, הבתי כנסיות שם, והמקום הקדוש הכותל המערבי, שהוא נשאר מבית מקדשנו שנחרב בעו"ה, ותכתוב

לי איך שם מתנהגים בהישיבה שאתה לומד שם, אם הבחורים הם חסידים ויראי ה' וכמה הם, ואיך שם רבך הלומד עם הישיבה, אם הוא תלמיד חכם גדול וירא שמים, ואיזו מסכת אתה לומד, הלומד אתה בעיון ומצליח בלימוד, ותכתוב לי בכלל כל הדרך בתורה ויראת שמים שם, אם הוא דומה לבית מדרשינו שבכאן בק"ק טארנא יצ"ו.

אנחנו כבר למדנו ס' דפין במסכת ע"ז, וגם ס' דפין במס' מנחות, ומורינו ורבינו הגאון המפורסם יחיאל מיכל האלענדער אומר לנו חידושים נפלאים ת"ל, וגם אחיו הב' החריף ובקי בכל חדרי תורה צנא מלא ספרא כמר יעקב האלענדער, לומד גם כן עמנו בעיון רב, ויש לנו תועלת גדולה אצלו בעזהש"י. ולפי שאין לי פנאי היום לכתוב החידושים, הנני מקצר את מכתבי, וכשיהיה לי פנאי, אכתוב לך אי"ה חידושי תורה על ע"ז ועל מנחות.

הנני מסיים את מכתבי ומברך אותך עוד הפעם שתהיה תלמיד חכם גדול וירא שמים והולך תמים בדרכי השם יתברך.

כה דברי חבירך האהוב והנאמן והמצפה לתשובתך היקרה
הב' חיים ניזינסקי

בעלי"ע קלין אין טארנא

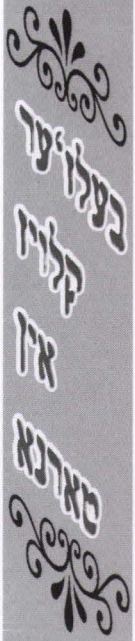
מכתב ב

טארנא יצ"ו ב"ה י"ז שבט תרצ"ו

לכבוד הרבני הנגיד המפורסם מו"ה יצחק צימערמאן
נ"י ויזרח כשמש בצהרים

אחר דרישת שלומך הטוב, הנני החתום מטה, באתי בזה לבקש את כבוד מעלתו הרמה, שישלח מכתב זה לבנו היקר שיחי' **שמחה אשר** נ"י לירושלים, כי אני הייתי לבנו חבר אהוב, וכתבתי אליו מכתב זה, ושלחתי לדודי שדר בפתח תקוה שישלח לכבוד מעלתו, ולפי שאיני יודע האדרעסי של בנו היקר כתבתי האדרעסי לכבוד מעלתו הרמה, על כן הנני מבקש את כבוד מעלתו הרמה שישלח מכתב זה לבנו, ויבקש אותו שישיב לי תשובה על מכתבי, ויכול לשלוח או על האדרעסי של קרובו שבכאן למו"ה מאיר מושעל נ"י, או על האדרעסי שלי החתום מטה, ויכתוב תיכף תשובה, כי אני מתגעגע למעשיו.

הב' חיים ניזינסקי
טארנא יצ"ו

מכתב ג

(מכתב זה נותר מכל המכתבים ששלח ר' שמחה אשר צימרמן אל ידידו הב' חיים נזיענסקיא)

בס"ד

בימי הספירה, יצילנו הבורא מכל רוע הגזירה, וישפיע מטובו במהרה, ונזכה לקבלת התורה בקדושה ובטהרה, לעבדה ולשומרה בלי מפירה

לכבוד כבוד ידידי וחבירי, הרב החשוב מאוד נעלה, על במתי יעלה, מפורסם במעלות ובמידות, מתנהג בחסידות, מופלג בתורה וביראת שמים וכו'

הבח' חיים נזינסקיא נ"י

אידי דחשיבא ברישא אקדמא, מאוד שמחתי במכתבך הנעים, אשר בם הודעת את בריאתך הטובה ב"ה, וגם משום תורתך אשר הנך הולך וגדול, ומצליח בלימוד תורתינו הקדושה, כי הם חיינו ואורך ימינו.

מכתבך אשר כתבת עוד ביום ט"ז בשבט העבר עלינו, קבלתי לנכון ביום ראש חודש אייר העבר עלינו, כשהייתי בבית אבותי שליט"א.

הנה, תיכף אחר בואי בשלום עם כבוד אבותי לארצינו הקדושה, שמתי פני ומחשבותיי לקיים דברי אדמו"ר הגאון הקדוש מרן מבעלזא שליט"א, שאמר לי כשקיבלתי מכבודו ברכת פרידה, ומסרתי לו הקוויטל עם הפדיון, בזה הלשון – ומפני שאז הייתי מלא בשברון לב ועגמת נפש, ועיני מלאות דמע, על שהייתי מוכרח לעזוב את מקום חפצי, ובפרט את כ"ק

מרן מבעלזא שליט"א, על כן לא הייתי יכול לדקדק על כל דבריו, רק מה שאני זוכר היטב הנני כותב לך, שאמר בזה הלשון: שצריך להזהר ולהשמר שלא ליכנס בקשר של הרשעים הציונים ימ"ש, ומיד אחר בואי לארץ ישראל בשעה מוצלחת, אמר לי, ליסע תיכף ומיד לעיה"ק ירושלים תו"ב, ולילך לישיבת הראב"ד דקהל חרדים [מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל], אשר בא לפני שני שנים למלאות מקום הגאון הקדוש מוה"ר יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, והוא הרב הגאון הצדיק שהיה מלפנים אב"ד בעיר חוסט.

וברוך ה' קיימתי דבריו ונסעתי לעיה"ק ירושלים, והלכתי תיכף לבית אדמו"ר שליט"א [מדושינסקי], ואמרתי לו את דברי אדמו"ר מבעלזא שליט"א, וקיבל אותי בסבר פנים יפות, והתלמידים בישיבתינו פה עיה"ק, הם רובם ממדינת אונגרין. והשיעורין כסדרן אשר אני לומד פה, המה: תיכף אחר תפילת שחרית לומד איתנו אדמו"ר שליט"א ותפילין בראשו, שיעור באו"ח הלכות תפילה, ולפני הצהרים משעה 11 וחצי מתחיל השיעור בלימוד פרשה חומש רש"י ורמב"ן, וגם ספר חובת הלבבות, ואחריו השיעור עיון במס' ברכות בפרק כיצד מברכים, ובערב בין מנחה למעריב לומדים מסכת כתובות, ואדמו"ר שליט"א לומד במתינות ובעיון גדול. ואני לעצמי, לומד כעת בימי הספירה מסכת שבועות, חוץ מהשיעורים שאנחנו לומדים בישיבה.

הנה נכספתי לדעת מעניני לימודך הכל בפרטות, אם אתה לומד עיון אצל הראש ישיבה, או אם הנך לומד לעצמך עם חברים, ומי הם חבירך שאתה לומד עימהם.

הנה על שאלתך מהתנהגות בעיר חיפה, אם לומדים ועוסקים בתורה, הנה עכשיו הוא בעווה"ר עת צרה ליעקב, ואינני רוצה ללמד חוב על אחינו בני ישראל, אך צריך להודיע

בשער בת רבים, כי כל יהודי כשר צריך למסור נפשו מאוד ולחשוב מחשבות שלא להלכד בין הציונים הכופרים בתורת משה. והשי"ת יתן בליבם שישובו בתשובה שלימה במהרה.

והנה בטח דעתך ליסע על חג הקדוש הבעל"ט למרן מבעלזא שליט"א, ומאוד עלי ליבי דווי על שאיננו יכול להיות בין הנוסעים לראות עבודתו הקדושה והטהורה בימים הקדושים, והנני מבקש אותך שתתחיל לכתוב לי חדשות משם הכל באר היטב.

בעלי עך קלין אין מארנא

מכתב ד

בעזהשי"ת

יום ה' פ' שלח כ"א סיון שנת "ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן" לפ"ק
פה ק"ק טארנא יצ"ו

בחודש שניתנה בו התורה, ישמרנו הבורא, מכל פחד ומורא, וישדר לן נהורא, כדי להבין במסורה, ולהצליח בתורתן הקדושה והטהורה

לכבוד חבירי וחביבי האהוב, ידיד נפשי, הבחור הגדול ומופלג בתורה, החריף ובקי ומשונן רב השכל, החסיד המפורסם, ירא שמים מרבים, פאר מקדושים צנוע ועניו המושלם בכל המעלות ומידות טובות וכו' וכו'

כבוד שם תפארתו כמר שמחה אשר צימערמאן שליט"א

בעיה"ק ירושלים שתובב"א

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, מכתבך הנעים קיבלתי בערב שבועות, ושמחתי בכל לבבי מאד ומאד, שהנך בעזהשי"ת ירא שמים וחסיד, כמו שניכר מכותלי מכתבך, וגם שמחתי מאד בקראי אותו שאתה לומד בעזהשי"ת בהתמדה את תוה"ק, והש"י יעזור אותך שתוכל ללמוד הלאה בהתמדה גדולה ומתוך הרחבת הדעת ומתוך נחת בלי שום מניעות, ותצליח בלימודך, חזק ואמץ, ותעשה פרי.

הראיתי את מכתבך לכל הבחורים של בית מדרשנו שיחיו, ושמחו מאד שנודע להם מה מעשיך, על כן הנני מבקשך בשם

כל הבחורים, שתכתוב אלי כסדר אגרות, לכל הפחות בכל חודש, מה נשמע אצלך ומה מעשיך, שבזה תעשה לי שמחה ונחת רוח גדול, בעבור שהיית לי חבר נאמן ונחמד ואהוב מאד מכל, והנני מצפה תמיד להרמת קרן תורתך, ולשמוע בשורות טובות ממך תמיד אמן סלה.

הנה נסעתי על חג השבועות לבעלזא, להסתופף בצל אדמו"ר הה"צ הגה"ק רשכבה"ג שליט"א, ההתנהגות שלו היתה בשבועות זה כדרכו בקודש, התפילה ביום טוב ובשבת בזמן מאוחר כמו תמיד, התורות כמעט שלא שמעתי כלום, שהרי קשה מאד לשמוע ולהבין את דבריו הקדושים שהם ממש דברי אלקים חיים כידוע ליודעי חן.

תורה אחת שמעתי במקצת מן המקצת מאדמו"ר שליט"א שאמר על "ובאו כולם" ביום א' של שבועות. והקדים, שידוע הוא שאי אפשר לקיים ליחיד כל תרי"ג מצוות, ואין שום ישראל בפני עצמו בתכלית השלמות, אלא כשהוא כולל את עצמו עם כל ישראל ביחד הוא יכול להיות בתכלית השלמות. וזהו הפירוש של "ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד", פירוש, איך יכולים לומר נעשה ונשמע, אלא שאמרו כאחד, שכללו כל ישראל כאחד והיו בתכלית השלמות, "ופתחו וענו כו' ברוך הנותן ליעף כח", פירוש, על פי מה דאיתא בגמרא שבת (פט, א) **ובמדרש** (ילקו"ש במדבר טז, תשנב) **שהקב"ה השיב למלאכי השרת כלום יש בכם משא ומתן כו', עיין שם, הרי שבלא זה שלישראל יש להם גוף, וצריכים להתעסק במשא ומתן, לא ניתנה להם התוה"ק, וזהו פירוש "ברוך הנותן ליעף", דהיינו הגוף, "כח", עכת"ד הקדושים, ויותר אין לי להאריך.**

עשיתי את בקשתך שכתבת לי שאזכיר אותך לפני האדמו"ר שליט"א, ואע"פ ששכחת לכתוב את שם אמך,

נודעתי ששמה אסתר, כתוב לי אם אמת הוא, והזכרתיך – בצאת האדמו"ר שליט"א מביהכ"נ בי"ט לביתו – לפניו, ובירך אותך בכל טוב ונחת, כדרכו בקודש, וכן עבר אצלי היום טוב והשבת קודש שלאחריו בשמחה, וביום א' פר' בהעלותך נסעתי הביתה.

כתבת לי שנכספת לדעת בפרטות מעניני לימודי, הנני כותב לך שהנני לומד בזמן זה לעצמי, לפני התפילה אני לומד זבחים בעצמי, ואחר אכילת הבוקר עם הב' החריף ובקי החסיד וירא שמים כמר ישראל געלד נ"י, ואחר אכילת הצהרים בבא קמא עם הב' המופלג והחריף ובקי בכל חדרי תורה כמר ברוך הכהן רינדער ועם הב' החו"ב כמר אברהם דוב הכהן פריעדמאן מקאנצשיגע, ולפני תפילת מנחה אחר השיעור ב"ק, הנני לומד מנחות החצי השני, כן הוא הסדר היום שלי.

כתבת שהנך רוצה לידע חדשות השורר במדינתנו, בודאי אתה יודע שרצו הרשעים ימ"ש שבמדינתנו לאסור השחיטה לגמרי, והש"י הושיע אותנו שביטלה כמעט הגזירה, **והוא שאדמו"ר מבעלזא שליט"א, שהוא צדיק יסוד עולם האמיתי, נשיא בית אלקים, התנצל בזה בין באתערותא דלעילא בין באתערותא דלתתא, שהוא יודע צער גלות ישראל, שהש"י יגאלנו מגלותנו בב"א**, ואז נראה שנינו האוהבים, ואז ימלא שחוק פינו.

הבחורים שבבית מדרשנו הם לומדים בהתמדה, ומצליחים בלימודם בעזהשי"ת, וכולם יראים ושלמים, ויאריכו ימים עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יותר אין לי חדשות, הנני מבקשך בקשה קטנה, ותמלא את שאלתי, שתזכיר את שמי חיים בן חנה לפני הכותל

המערבי במקום שהיה שם בית מקדשנו שנחרב בעוו"ה, וגם על קברי הצדיקים שם בא"י הקדושה שזכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן, וגם שם יזכר את שמי, בבקשה ממך שתכתוב לי בפרטות מכל מעשיך מה נשמע אצלך, אם אתה בקו הבריאות בעזהשי"ת, אם מראיתך טוב, אם יש לך כהוגן, מה עושה אביך שיחי' בחיפה, אם יש לו פרנסה, מה עושים היהודים בירושלים בני הכולל אם יש להם פרנסה, ושאר היהודים, ואיך התנהגותם שם ביראת שמים והאם הם בעלי תורה, ואיך היא ההתנהגות של קהלות הספרדים בירושלים, מה שורר שם חדשות במדינתכם, אם יש עוד מלחמות עם הערביים, אם יש בירושלים יהודים מקהלותנו טארנא יצ"ו, וחסידים אולי יש שם שתוכל לדבר עמהם מענין חסידות, וכמה בחורים לומדים עמך בהישיבה הי"ו, ואיזה חסידים הם, היש שם איזה גאונים חוץ מרבך שיחי', הכל תכתוב לי בפרטות כל החדשות.

כתבתי לך במכתב הקודם שאכתוב לך איזה חידושי תורה כשיהיה לי פנאי, על כן אכתוב לך עכשיו איזה דבר חידוש שאמרתי בעזהש"י בימי הספירה על מסכת שבועות, ובעבור שלמדת בזמן זה מסכת שבועות כמו שכתבת לי, יהיה לך לתועלת.

הנה בשבועות דף יא, ב גרס"י ד"ה קידשו בכלי, וכתב וז"ל: "הביא לעזרה ונתנה בכלי שרת", עכ"ל. והערתי לפע"ד על מה שכתב רש"י תיבות אלו "הביא לעזרה" וכו', שהם לכאורה שפת יתר, ומה שייך כאן לפרש מיך הוא הקידוש בכלי שרת, והוא לכאורה דקדוק גדול.

ואמרתי לפע"ד תירוץ על זה, דהנה לכאורה יש להעיר בגמרא דמציע רמיה דקדושת דמים לא נפסלה בטבול יום

מדתנן קידשו בכלי וכו', "קידשו בכלי מין, לע קידשו בכלי לע", ע"כ, ומשי רשי דילמא קדושת דמים נפקלה בטבול יום, והע דתנן קידשו בכלי, משרי שלע הוקדשו מתחילה קדושת דמים, וקידשו בכלי לע לקי מחיצת שהוקדשו, שלע ממנחות, עיי"ש. שלע שם לתרץ על פי דברי התוספות מנחות דף עט, ב (ד"ה ולימנו עלייהו) דכלי שרת אינו מקדש חולין, וצריך לקדש מקודש המנחה קדושת הפה, ע"כ, שם כן ניחע דהיתה המנחה קדושת דמים קודם שניתנה בכלי, אפילו הכי תנן קידש בכלי מין, לע קידשו בכלי לע, הרי מבואר דקדושת דמים לע נפקלה בטבול יום, וזה צריך לומר גם לשיטת רש"י בתמורה דף כג, ע (ד"ה יאכלו) דחולין בעזרה אף שלע כדרך עבודה אסור, שם כן אין היו מקדשין המנחה בכלי שרת, שהרי אין כלי שרת מקדש שלע בפנים כדאיתא בזבחים דף פח, ע עיין שם, ובפנים הוע חולין בעזרה, שלע ודאי שהקדישו בתוך קדושת דמים, ואחר כך הכניסו לעזרה וקידשו בכלי שרת, כמו שכתב בתוס' זבחים דף עז, ע (ד"ה וחולין ממילא) דבקדושת דמים לע הוי חולין בעזרה, עיין שם.

ובזה מפשר יכולה להיות כוונת רש"י ז"ל שכתב הביאה לעזרה וכו', שהוקשה לו קושיא הנ"ל, דמשי רשי דילמא לע הוקדשו קודם קדושת דמים, שלע שם לתרץ לשיטת רש"י כנ"ל, דשם כן הוי חולין לעזרה, הרי שההוכחה הוע דקדושת דכלי שרת לע נפקלה בטבול יום מקדושה בעזרה לכאורה הוי חולין בעזרה, שלע דוודאי הקדישה קודם כנ"ל, על זה פירש הביאה לעזרה ונתנה בכלי שרת, שם כן

קדושת דמיס, מס כן הוכמת הס"ס עולה כהוגן, והכל ניתן בס"ד. כך נרמה פירושו לע"ד.

יותר אין לי פנאי להאריך, ובפעם השנית אי"ה אכתוב לך יותר באריכות חידושי תורה, ותכתוב לי גם אתה איזה חידושי תורה שאמר לך רבך, או שאמרת לעצמך, או איזה הערות שהערת בזמן זה, אפשר שיאיר אלקים את עיני ואוכל לתרץ, ובזה נקיים "את והב בסופה", כמו שדרשו חז"ל על זה בקידושין דף ל, ב עיין שם. וביותר הנני מבקשך שתשיב לי תיכף ומיד, כי כשאחד כותב לחבירו נראה כמו שהוא מדבר עמו. והוי מתנהג בכל המידות טובות בינך לאביך שבשמים ובינך לחבירך, וכל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו.

הנני מברך אותך שתוכל ללמוד בהתמדה גדולה מתוך רחבה ותצליח בלימודך למעלה ולמעלה, ותוכל להיות ירא שמים גדול וחסיד ובכל טוב סלה, וכן יעזור הש"י לכל זה.

כה דברי חבירך הנאמן והאהוב דורש שלומך הטוב כל הימים ורוצה לשמוע ממך תמיד בשורות טובות המצפה לתשובתך היקרה
הב' חיים ניזינסקי
טארנא יצ"ו

◇ ◇ ◇

ב"ה יום ו' עש"ק לפ"ק טארנא יע"א

לכבוד הרב חבירי וחביבי החריף ובקי וירא שמים הב'
שמחה אשר צימרמן נ"י

שמחתי מאד בראות מכתבך הנכבד, ונהניתי מאד שאתה לומד בהתמדה רבה, והשי"ת יעזור לך שתוכל ללמוד הלאה בהתמדה גדולה.

וגם אני לומד ב"ה אצל הב' החריף יעקב הארלנדער מסכת בכורות, וגם אצל הב' שאול בערנער מסכת זבחים בעיון. הנני מבקשך שתכיר את שמי חנינא דוד בן סערל לפני הכותל המערבי ועל קברי צדיקים.

הדורש שלמך הטוב באהבה רבה
חבירך חנינא דוד מאנדערער נ"י

◇ ◇ ◇

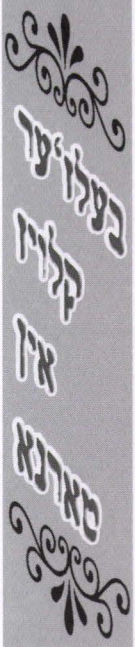
ב"ה יום ו' עש"ק פ' שלח טארנא יע"א

לכבוד רעי יקירי וחביבי הב' שמחה אשר נ"י

אחר דרישת שלומך הטוב. הנני באתי להודיעך שהיה לי פלא מאוד על אשר לא כתבת לנו זמן רב כזה, עד שבא ממך המכתב ושמחת אותנו מאד, שהודעת לנו מה מעשיך, ומבקש ממך שתזכור את שמי אצל כותל המערבי שלמה בן שרה פייגא ושתכתוב לנו חדשות מה נשמע אצלך בפרטות, ושתזכור את הב' יצחק זכרי' בן אלטא רכל סאלאמאן.

בשולי המכתב מסרו לו חבריו פריסת שלום וכדומה, גם מזכירים שמותם ושם אמם כדי שיתפלל עליהם במקומות הקדושים.

הנני דורש בשלומך הטוב ומצפה לשמוע ממך בשורות טובות עד ביאת גואל צדק במהרה בימנו אמן

מנאי שלמה שפרינגער

◇ ◇ ◇

לידידי היקר הב' החריף ובקי המופלג החסיד המפורסם כבוד שם תפארתו כמר שמחה נ"י

מאד שמחתי ממכתבך שאתה לומד בהתמדה ב"ה, ונהנית מעצת אדמו"ר הקדוש שליט"א, השי"ת יעזור שיבא משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

ידידך אוהבך הנאמן
משה נאכמאן
(אזכרה אברהם משה בן מאלי)

וגם אני פורס בשלומך הטוב באהבה, חבירך אהוב ונאמן

עקיבא שטראוס מיערסלוב

גם אני הנני דורש שלומך הטוב באהבה, שמחתי מאוד לשמוע שזכית ללמוד בישיבה בירושלים עיה"ק תובב"א כרצון כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א, חזק ואמץ ותעלה על במתי תורה ויראה למעלה למעלה, תתקיים בך מאמר חז"ל בכתובות עה, א "וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו", עיין שם הגמרא וברש"י ז"ל.

הכותב דבריו ידידך הדורש שלומך באהבה רבה,
מצפה לעלות לציון ברינה, בזמן הגאולה
יעקב ארי' הכהן האלענדער

גם אחי היקר כבוד הרב הגאון החסיד המפורסם וכו' מו"ה יחיאל מיכל שליט"א דורש שלומך הטוב ומברכך בכל טוב.

גם אני דורש בשלומך הטוב, ומברך אותך שתוכל ללמוד בהתמדה גדולה, ותצליח בלימודך, וכל טוב.

ידידך האהוב ומצפה תמיד לשמוע ממך בשורות טובות
פרץ ארבאך
(פרץ עוזיאל בן רייזל)

◇ ◇ ◇

אל כבוד אהובי ומיודעי שמחה נ"י

מאת הפרדך ממנו לא כתבת לי מאומה, תדווה בליבי כי שכחת ממנו, לא בחכמה עשית אשר לא כתבת לי עד אתה, לכן תשנה דרכך, וכתוב לי מכל אשר יקרה אותך, כי תתאוה נפשי מאוד לדעת את כל מעשיך, מה נשמע בעירך הקדושה, ואיך תנהג אותך, אם הלימוד הקודש, כי עבודת החכם רק עמל ועבודה במלכת הקודש.

אצלי אין חדשות, הכל כמקדם, לומד אני שני שיעורים, ויש לי קורת רוח מהם, יותר אין חדשות אצלי. השי"ת יעזור לך שתהיה כעץ אשר פריו יתן בעתו.

כה דברי ידידך
מאיר האלענדער

גם אני פורס בשלומך הטוב באהבה רבה. השי"ת יעזור שתוכל לעבוד ה' כאשר עם לבבך.

אבקש ממך מאד מאד שתזכיר שמי צבי אריה בן נעכא גראס לרפואה שלימה בקרוב על הלשון.

גם אני פורס שלומך הטוב ומבקש ממך שתזכיר את שמי בכותל המערבי אפרים בן רבקה, אליהו בן חנה ליבא. השי"ת יעזור לך שתוכל ללמוד מתוך נחת והרחבה.

גם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש אותך שתזכיר את שמי שלום בן אלטא טאבא לאה בערנשטיין.

גם אני פורס בשלומך הטוב ומברך אותך בכל טוב.
ידידך משה שטערנהיים בן רויזא

גם אני פורס את שלומך הטוב ומבקש ממך שתזכור את שמי ישראל יעקב בן חיי' לאה קורנפלד פין אלפין

גם אני פורס בשלומך הטוב ומבקשך שתזכיר את שמי מרדכי מאיר בן ליבא צימעטבוים.

גם את הבחור אבא שווארץ תזכיר, אברהם אבא משה בן מלכה, וגם אני פורס בשלומך הטוב, השי"ת יעזור לך שתוכל ללמוד מתוך נחת והרחבה, ומבקש ממך שתזכיר שמי דוב בן חיה לבריאות הגוף ולהצלחה בכל ענינים.

ממנו ידידך המצפה לשמוע ממך כל טוב
דוב בעריש פערלשטיין

בשולי המכתב: הנני מבקשך מאד שתזכיר את כל השמות שנכתבו למעלה אצל הכותל המערבי ועל קברי הצדיקים וגם הבחורים האלו פורסים את שלומך:

אברהם בן לאה - איצינגער, אריה בן פייגי – פרייערליך, עובדיה בן פייגא גיטל, עקיבא בן יבא, שלמה יצחק בן רחל – האפמאן, אברהם משה בן בילא מלכה – געלד, אבא שמואל פארקאש, יוסף ארשיצער, יעקב בן שרה פייגא – שפרינגער, משה דוד בן בילא - לייסטנער, שמואל בן נחמה – ראבענבויער, יושיע בן פרימט – ברוינשטיין, אבא גרינהוט, מאניש בן חיה – האלענדער, דוב בן שרה – קלויזנער, שמעון הכהן בן מרים – רינדער, אלעזר הכהן בן מרים – רינדער, קלמן בן פייגא שפרינצא – רינדער, ברוך הכהן בן פייגי שפרינצא – רינדער, מאיר בן פייגא מאלרא – וייזער, משה בן הענדל – מאהלער, יושיע בן ריבא – וואלף, משה בן ריבא – וואלף, דוד בן רבקה – פרידמאן, שאול בן לאה – בערנער, משה בן שיינדל – לאנדא, מרדכי יודא בן פרידא – וואהל, זיידע מסטאניסלב, אברהם דוב בן שרה - פרידמאן מקאנצשיגא, יוסף קארנפעלד [המכונה יוסל'ה טארנער ז"ל], שמשון בן רבקה –

מסטאניסלב, בן ציון כ"ץ, בעריש כ"ץ, יוסף לויב, ישראל בערנשטיין, נחום יעגר, שלום בן רבקה לאה – שניידער, אברהם בארער, מרדכי בן אסתר.

גם אני פורס בשלומך הטוב, נא להזכרני לטובה, אברהם בן גאלדא לאה.

ידידך אברהם אונגער

גם אני מברך אותך בהרבה ברכות ודורש בשלומך, אני מבקש ממך שתזכיר שמי אצל כותל המערבי, וגם כשתהיה בעזהי"ת להשתטח על קבר ר' שמעון בר יוחאי במירון.

אפרים נתן בן שפרינצא

◇ ◇ ◇

לכבוד ידידי האהוב הב' שמחה נ"י

אחר דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, שמחתני מאד במכתבך שהנך לומד בהתמדה ב"ה, וכן יעזור הש"י הלאה שתוכל ללמוד מתוך נחת. הנני מבקשך שתזכיר את שמי.

חבירך הנאמן והאהוב

ישראל יחיאל בן ביילא מלכה געלעד

מכתב ה

ב"ה

יום ה' לסדר "ולדבקה בו" כ"ג אלול שנת "ותרץ" לפ"ק פה ק"ק טארנא יצ"ו

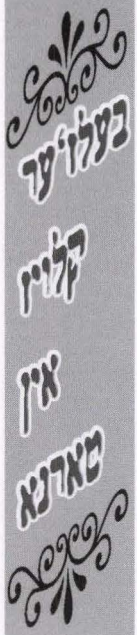
בימי אלול שהם ימי רצון, שוש אשיש בה' כבכל הון, ורב טוב לבית ישראל, לשוב בתשובה שלימה לאל, אשר גמלם ברחמיו, ודן את כל העולם ברוב חסדיו, הוא ישלח ברכה והצלחה, לכל מעשה ידיו תהיה רוחה

החיים והשלום וכל טוב לכבוד הבחור כהלכה, ידידי האהוב, וחבירי החביב, החריף ובקי בכל חדרי תורה, המלא ומופלג, המצוין בשערי הלכה, הנודע בשער בית רבים, צנא מלא ספרים, החסיד המפורסם, ירא שמים מרבים, צנוע ועניו, והמושלם בכל המעלות ומידות ומעשים טובים, אשר נפשו קשורה בנפשי

כבוד שם תפארתו כמר שמחה אשר צימערמאן שליט"א

בירושלים תוב"א

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, מכתבך הנעים קיבלתי, ושמחתני בו מאד, ובפרט בחידושי תורה שלך הנעימים, והש"י יעזור אותך שתצליח בלימודך בתוה"ק, ותהיה חכם לב, ותרצה ותוכל תמיד להתעסק בתורה ועבודה ובגמילות חסדים, ותעלה על במתי היראה והחסידות עד מאד, ונשמע תמיד ונתבשר שמועות ובשורות טובות עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

בראשית הידיעה, שהנני בעזהש"י בקו הבריאה, וזו עיקר השמועה.

הנה מה שכתבת לי שהנך מסתפק אם באמת הייתי בחג שבועות בבעלזא, וכתבת שלא יתכן שנסעתי בערב שבועות לבעלזא, דדרך הנוסעים לנסוע מקודם ערב שבועות, תדע שאמת הוא שהייתי בבעלזא, אלא שטעות נפל בידי וכתבתי לך שקיבלתי מכתבך בערב שבועות, דבודאי מכח טעות זה הנך מסתפק, אבל טעיתי, וקיבלתי מכתבך ביום מקודם ערב שבועות, אלא שהיה קודם נסיעתי, ונחשב עלי כיומא דפגרא, ונדמיתי שהיה ערב שבועות, ואיברא דגם האי מטיבותי, שבאמת נסעתי בליל ערב שבועות, שהרי היום הולך אחר הלילה, ואל תחשדנו בשקר כי לא אדם כוזב אני, כמו שהודעתני מקדם, ועוד דמה לי לשקר, שאין לי שום עסק בזה לרמאותך כידוע מעצמך, וגם הזכרתי את שמך שמחה אשר בן אסתר לפני האדמו"ר שליט"א, כמו שכתבתי לך.

הנני שמח מאד שאביך שליט"א יש לו בעזהש"י פרנסה ברחבה, וכן יתן ה' הלאה עד ביאת גואל צדק.

גם נהניתי שלרבך האבד"ק ירושלים שתובב"א הרב יוסף צבי דושינסקי שליט"א, יש לו שייכות עם האדמו"ר מבעלזא שליט"א.

ודרך אגב רצוני לדעת אם יש בירושלים עיה"ק מאנ"ש של אדמו"ר מבעלזא שליט"א, שהיו מסתופפים בצלו.

רק בדבר הזה הנני עצוב מאד, שאינך יכול לילך אל הכותל המערבי הק' הנשאר מחומת בית מקדשנו בעווה"ר, מפני שהערבים ימ"ש אין מניחים לילך שם, וגם לוחמים מלחמות בכל א"י שאינם רוצים בעליית היהודים לא"י, הש"י יצילנו מכל גזירות קשות ורעות, והערבים ימ"ש תהיה להם מפלה

גדולה ויכלו במהרה בימינו אמן, אף על פי כן אבקשך שאם תוכל לילך אל הכותל המערבי, וגם על קברות הצדיקים הקדמונים, שתשלם לי גמול ותזכיר את שמי הנודע לך, חיים בן חנה, וגם שמות כל הבחורים שארשום לך בסוף המכתב.

מה שכתבת אודות המנהג אשר היה לפלא בעיניך שמברכין בשבועות במגילת רות על מקרא מגילה וגם ברכת שהחיינו, אל תתמה בזה, שכן כתב הגאון ר' אליהו מווילנא ז"ל דחמש מגילות צריכין להיות על הקלף וצריכין ברכה, וכן נוהגין עוד עד היום הזה בעיר ווילנא יצ"ו.

ואגב אבקשך שתכתוב לי עוד חדשות ומנהגים, ואיך מתנהגים בקהלות הספרדיות, ובאיזה לשון מדברים על פי רוב בירושלים הק' ובכל ארץ ישראל, ואיך לומדים בבית הספר לתינוקות של בית רבן, ואם הולכין בלבוש החסידים ואנשי מעשה כמו אצלנו בפולין, אם מתנהג שם גם כן החסידות כמו כאן אצלנו, ובפרט בכל הענינים, אם דומין כמו אצלנו.

מה שכתבת שתשלח הכתונת להב' יוסף ארשיצער נ"י, וגם פריעות החוב להב' דובערוש פערלשטיין נ"י, איני מבינך אם כדאי לך להוציא כל כך דמי הדואר - "הפארטא".

רצונך לידע בשלום הב' כמר מאיר קליינהענדלער נ"י, אכתוב לך, שהוא לומד יחד עם הב' כמר שלמה שפרינגער נ"י לעצמו מסכת נדרים אחר ארוחת הבוקר, ואחר הצהרים הוא לומד לעצמו בלי שיתוף מסכת גיטין, והוא מתנהג בעזהש"י בדרכי החסידות והיראה, **והב' החריף ובקי מופלג ומלא בתורה ויראה ובחסידות כמר אפרים שטיגליץ נ"י היה בחג שבועות בבעלזא, ובעזהש"י הפעיל כל טוב בענינ[ני] הרוחנית,** הוא לומד אצל הב' החריף ובקי צנא מלא ספרים ירא ושלם חסיד

וענין החסיד המפורסם כמר יעקב האלענדער שליט"א, קודם הצהרים מסכת בכורות, ואחר הצהרים הוא לומד אצל הב' החריף ובקי בכל חדרי תורה המלא בתורה וביראת שמים כמר שאול בערנער נ"י מסכת זבחים, והוא מצליח בעזהש"י בלימודו.

דרך אגב אכתוב לך בקיצור משלום הבחורים, שהב' החריף ובקי בכל חדרי תורה כמר יושע ברוינשטיין נ"י כבר נישא, והחתונה היתה אחר שבת "חזון", וגם החתן אליעזר בערנשטיין כבר נישא, וגם החתן זאב וואלף וועלקעס כבר נישא, וגם החתן שמשון שפרינגער נ"י, והחתן משה פינקאס נ"י, והח' אברהם גאלדפינגער נ"י, כולם כבר נישאו. ואלו הבחורים שנעשו חתנים הב' יעקב האלענדער נ"י, והב' אברהם בארער נ"י, והב' דוב קלויזנער נ"י, והב' נחום יעגער, יותר אין לי כעת להאריך, כי הנייר יסיים, ורצוני גם לכתוב קצת חידושי תורה, על כן אקצר.

המכתב הזה הנני שולח ביד דודי שיחי' שהוא דר בפתח תקוה, כי חבל לי להוציא על מעות הפאסט – מארקין.

אכתוב לך עכשיו קצת חידושי תורה שלי.

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח מתמורה ה"ח "ומפילו המיר בשבת לוקה מרצעים", עכ"ד. והקשו המפרשים דמאי רבותא היא דלפילו בשבת מימר ולוקה מרצעים. ונראה לפע"ד למרן, דהנה לכאורה קשה מאי לוקין על תמורה, הלא הוי התראת ספק, שמא ישחל על הקדש רשעון, דנעקר נמי התמורה למפרע, כדאיתא בזוהר דף לב, ו עיין שם לפי פירוש הרמ"ם שם. ונראה לי למרן קושיא זו, דנהי דבשעת תמורה הוי התראת ספק, מכל מקום בשעה שהוא מקריב

קרקע הרשמון, אז בודאי עובר על התורה כיון שלא יוכל לשמוש עוד, ואז יכולים להתרותו שלא יקריב הקרבן, דאם יקריב יתחייב מלקות על התורה, ולא הוי התראת ספק, וכהאי גוונא מיתא בנדרים יד, ב עיין שם הגמרא. וכל זה הוא דווקא באם אינו יכול להקריב קרבן יחיד, אבל באמת בודאי לא יעבור על איסור דאורייתא ויקריב באמת, אם כן לכאורה לא משכחת ליה שיתחייב על תמורה באמת מלקות, כיון שאין יכולים להתרותו, ולזה יכול להיות שכיוון הרמב"ם ז"ל לרבותא לאפילו באמת משכחת ליה שיתחייב מלקות על שהמיר בקרבן שלו.

ולפי האמת משכחת ליה כגון שאמר בדיעבד בשוגג קרבנו, שמותר לזרוק, כמו שמוכח מתוספתא דפסחים פ"ה מ"ז, ובירושלמי ריש פרק ו' דפסחים עיין שם, ועיין בתוס' חולין דף מ, ע (ד"ה חייב שלם שעלום), ועיין בבילה דף כ, ב דאם עבר ואמר נדרים ונדבות ביום טוב למותר לכתחילה לזרוק, אף על פי שבמסקנא מחלק שם בין שבות ליום טוב לשבות דשבת, ועיין בפני יהושע שם שכתב בזה דווקא אם עבר במזיד ואמר, אבל אם אמר בשוגג בשבת מותר לכתחילה לזרוק, עיין שם, אם כן יכולים אז להתרותו על התמורה שלא יקריב הקרבן, שאם יקריב יעבור על התמורה, אלא שישמל על הקדשים, כמו שכתוב בתוס' כריתות דף יג, ב ד"ה תרבץ, ללמאר שחיטה מהני שחלה, עיין שם.

אף על פי שיש קצת להעיר, שהרי כתב בממנה חפרים הל' לדקה

סימן ה' דמשמע קדמיס לריך פתח מרטה, ובשו"ת מבית ח"ע סימן ל"ח כתב דבפתח מרטה אין לריך חכס להתירו, אלא ניתר ממילא, אס כן בודאי מותר כהאי גוונא אפילו בשבת לאין כן אוס דין ודו"ק. כן נראה לפע"ד לתרן את דברי הרמב"ס ז"ל בס"ד.

◇ ◇ ◇

הנה מה שהערת בקידושין דף נד, ע [ע"פ שמע מועלים בחולין ואין מועלים בעתיקים (דברי ר' יהודה), ר' מאיר אומר מועלין אף בעתיקים, שהיה ר' מאיר אומר מועלין בשירי הלשכה, ושמא נימא הואיל וניתנו ליהנות לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, דהא חומת העיר ומגדלותיה משירי הלשכה נינו, דתנן חומת העיר ומגדלותיה וכל לרכי העיר נאין משירי הלשכה"], דשמי פריך אס בגמרא לר' מאיר דאמר שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שמי מועלין בשירי הלשכה דהא חומת העיר משירי הלשכה נינו, ובחומת העיר לי יפשר ליזהר שלא להנות, עד כאן כוונת הגמרא, וקשה לפי מה שפירש רש"י בפסחים כו, ע ודהע לשמרי שם "שהיו היכל לשתוכו עשוי" - "שאין הנאת נילו נשכרת, שאין זה כדרך הנאתן" עכ"ל, אס כן מאי פריך הגמרא בקידושין, הלא על כרחך הנאה מהנל, אס כן הוי שלא כדרך הנאתן, דחומת העיר לאו לגילה עומדת, ולא שייך בה מעילה, ושפיר אמר ר' מאיר דשייך בה מעילה דהיינו כדרך הנאתן, עכ"ל.

ולפענ"ד לא קשה מידי, שהרי בקידושין פירש רש"י שם ד"ה והא "שיהיו זריזים מלהנות מן המומה ליפצ בגילה ועליה", עכ"ל, הרי מבואר שקושיית הגמרא הוא גם ממה שיפצין עליה, וזה הוי שפיר בדרך הנמה ודו"ק.

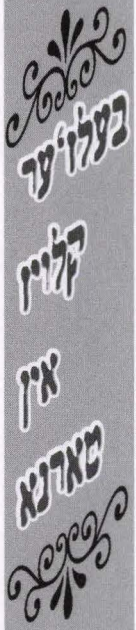
אבקשך עוד הפעם שלא תשכח להזכיר את שמי, וגם כל הבחורים שארשום לך כאן, ואסיים את מכתבי בברכת כל טוב סלה, שתוכל ללמוד בתוה"ק בהתמדה גדולה, ותצליח ותהיה ירא שמים וחסיד, והש"י יעזור שיבא משיח צדקנו בב"א, שנוכל לראות שנינו הידידים, כי יש לי געגועים גדולים לראות את פניך, ואז ימלא שחוק פינו.

תהיה לך כתיבה וחתימה טובה וגמר טוב לאלתר לחיים טובים ולשלום.

כה דברי חבירך וידידך הנאמן, הדורש שלומך הטוב באהבה רבה כל הימים, ומצפה בהרמת קרן תורתך ויראתך וחסידותך בקרוב, ולתשובתך היקרה
הב' חיים ניזינסקי
טארנא

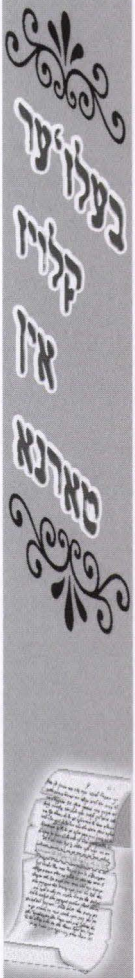
אלו הבחורים הפורסים בשלומך הטוב ומבקשים אותך להזכירם: הב' יעקב ארי' בן חיי - האלענדער, אלי' בן חיי – האלענדער, מנחם מאניש בן חיי – האלענדער, יעקב בן שרה פייגא – שפרינגער, שלמה בן שרה פיגא – שפרינגער, ישראל בן אלטע טאבא לאה - בערנשטיין, שלו' בן אלטע טאבא לאה – בערנשטיין, קלונימוס בן פיגא שפרינצא – רינדער, ברוך בן פיגא שפרינצא – רינדער, אברהם משה בן בילא מלכה – געלד, ישראל יחיאל בן בילא מלכה – געלד, יצחק זכריה בן אלטע רעכל – סאלאמאן, אריה יודא ליבוש בן הענדל – מאהלער, שלמה יצחק בן רחל – האפמאן, משה בן רוזא – שטערנהיים, דוד בן רבקה – פרידמאן, דוב בן שרה – קלויזנער, דוב בן חיי – פערלשטיין,

שאול בן לאה – בערנער, אברהם בן לאה – איצינגער, עוזיאל פרץ בן רייזל – ארבאך, משה בן שיינדל – לאנדא, אברהם בן גאלדא – אונגער, צבי אריה בן נעכא – קראס, שמואל בן נחמה – ראבינבויער, אפרים בן רבקה – שנור, אפרים בן ציפורה – נאגעל, אפרים נתן בן שפרינצא – שטיגליץ, חנינא דוד בן סערל – מאנדערער, מרדכי בן אסתר – שטרום, אברהם משה בן מאלא – נאכמאן, אבא גרינהוט, נחום יעגער, שמעון רינדער, אלעזר רינדער, משה דוד לייסטנער, יוסף לויב, אליהו לויב, מאיר ווייזער, מאיר קליינהענדלער, מיכל שטיגליץ, בן ציון כ"ץ, דובעריש כ"ץ, יוסף ארשיצער, יוסף קארנפעלד [המכונה יוסל'ה טארנער ז"ל], ליבוש פרידליך, אבא שמואל פראקאש, אבא שווארץ, עובדיה ווינבערג, אברהם באהרער, יושע וואלף, משה שמוקלער, שלום שניידער, חנוך העניך קיפפל, מרדכי אליעזר קוצין, דוד נאכמאן, נחמן ווערטהיים, אלכסנדר ווערטהיים, יוסף מיללר, יעקב זעוואלד.

מכתב ו

ב"ה

יום ו' עש"ק פר' דברים ח' מנחם אב שנת תרצ"ז לפ"ק פה ק"ק טארנא יצ"ו

בימי בין המצרים אשר כל בני ישראל מתאבלים על חורבן בית מקדשנו, שנחרב בעוו"ה גאון תפארתנו, ונזכה בקרוב לביאת גואל צדקנו, ותחי' ישועת ישראל במהרה בימינו, אז ימלא שחוק פינו ורינה לשוננו

החיים והשלום ישע רב וכל טוב סלה לכבוד ידיד נפשי חבירי האהוב והנאמן יקירי וחביבי אשר נפשי קשורה בנפשו בקשר של קיימא ובחבילה שלא תתפרד ביננו לעולם הב' החריף ובקי המלא ומופלג המצוין בשערי הלכה ואגדה השוקד על דלתי תוה"ק יומם ולילה ומשנתו זך ונקי חסידא ופרישא צנוע ועניו ירא שמים מרבים והמושלם במידות ובמעשים טובים שבחו לא אמנע מלמלל אין גומרין עליו את ההלל וכו'

כבוד שם תפארתו כמר שמחה אשר צימערמאן נ"י בירושלים עיה"ק שתובב"א

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, מכתבך הנעים קיבלתי בחידושי תורה הנעימים גם באיגרת שלומים, ושמחתי בו עד מאד, כי הנך הולך בעזהשי"ת ומצליח בדרכי השם ובתורתו הק' למעלה ולמעלה, וכן יעזור השי"ת אותך שתוכל ללמוד כסדר מתוך הרחבת הדעת ומתוך נחת בהתמדה גדולה, ותצליח בלימודך, ותוכל בעז"ה לחדש חידושי תורה לאמיתה, ותעשה פרי, רק חזק ואמץ.

בעלזער קלויז אין מארנא

הנני נותן לך הודאה גדולה על שהזכרת את שמי חיים בן חנה, וגם שמות כל הבחורים, על כן החזקתי לך טובה, וצויתי ביד הב' ישראל געלד נ"י, שהיה בשבועות זה בבעלזא, להזכירך לפני האדמו"ר שליט"א, והוא עשה כדברי, והרב שליט"א ברך אותך בהצלחה ונחת וכל טוב.

אני לא הייתי בשבועות בבעלזא, כי הייתי מקודם על חג הפסח שעבר עלינו, ונהניתי אז מאד, כי שמעתי בסדר תפילות שהתפלל הרב שליט"א לפני העמוד, וגם שמעתי הרבה תורות מפיו קדשו, שהם ממש דברי אלקים חיים.

תורה אחת אכתוב לך ששמעתי אחר ביעור חמץ.

הנה הוקשה הטור (או"ח סימן תלב) מפני מה אין מברכין שהחיינו על ביעור חמץ. ותירץ דסמכינן אזמן דרגל. פירוש, שכבר יוצא במה שמברך שהחיינו בלילה על חג הפסח, ע"כ. והקשה הב"ח הלא ביעור חמץ הוא בחול עוד, ושהחיינו מברך ביום טוב, ולא הוי כמו בסוכות דמצות סוכה והיום טוב באין כאחד. ותירץ דהתורה עשאו יום טוב, שנאמר (שמות יב, טו) "אך ביום הראשון תשביתו", עכ"ד.

ואמר הרב שליט"א דרך רמז, דאיתא בזוה"ק (ח"א רכו, ב; ח"ב מ, א) דחמץ הוי בבחינת יצר הרע, ומצה הוי בבחינת יצר טוב, ואיתא בכתבי האר"י הקדוש ז"ל, דמי שנזהר ממשהו חמץ הוא מובטח שלא יחטא כל השנה, אם כן כל תכלית הביעור חמץ הוא שבא לידי בחינת מצה, דהיינו שלא יחטא כל השנה, אם כן הוי שפיר חמץ ומצה באין כאחד, על כן אין צריך לברך שהחיינו על ביעור חמץ דסמכינן אזמן דרגל, היינו מצה שבאה כאחת עם הביעור חמץ. וזה פירוש התירוץ של הב"ח שהתורה אמרה "אך ביום הראשון", שביעור חמץ הוא כמו ביום טוב, כיון שתכליתו הוא רק לבוא לידי מצוה, והבן.

ויש לי עוד הרבה לכתוב לך, אלא שקצר היריעה מהכיל לספר לך מפסח העבר עלינו בבעלזא.

הנני לומד בזמן זה מסכת יבמות קודם הצהרים עם הב' החריף ובקי החסיד וירא ושלם כמר משה לאנדא נ"י, והוא לומד ב"ה בהתמדה כמו שהיה לומד בזמן שהיית כאן, והוא מצליח בעזה"ש בלימודו. ולאחר הצהרים הנני לומד עם הב' החסיד וירא שמים כמר ישראל געלד נ"י מסכת חולין. ובזמן שעבר למדתי וסיימתי בעזה"ש מסכת יומא וסנהדרין. ומה ששאלת אודות הב' ברוך רינדער נ"י, הוא ב"ה ת"ח גדול ולומד שיעור עם הרבה תלמידים, ומה ששאלת אודות הב' שרגא פייבל בוגען נ"י, הוא חריף ומפלפל עצום ומחדש חידושים נפלאים ב"ה ובקי בכל חדרי תורה ומתמיד גדול, וגם הוא חסיד וירא שמים גדול, וגם שאר חבריך ששאלת עליהם לומדים בהתמדה ב"ה והם יראים ושלמים. מה ששאלת אם הב' יוסף ארשיצער נ"י קיבל את החלוק ששלחת לו, הוא אמת.

הנני ב"ה בקו הבריאות, ושמח אני שהנך גם כן ב"ה בקו הבריאות. אבל כעת יש אצלנו ר"ל כחמשה חולאים מסוכנים, כולם צריכים לרפואה שלימה בקרוב ולרחמים גדולים, על כן אבקשך שתזכיר את שמם אצל כותל המערבי הק' ועל קברות הקדושים, האחד הוא האברך החסיד וירא שמים צנא מלא ספרים מורנו הרב יושע בן פרומט - ברונשטיין שליט"א, ולרפואה שלימה על הריאה ורמ"ח איבריו. הב' הלא הוא הב' החסיד וירא ושלם כמר אליהו בן חנה – לויב. הג' הלוא הוא הב' החסיד וירא ושלם כמר נחמן בן ביילא רבקה – ווערטהיים. הד' הלא הוא הב' כמר משה בן רחל לאה – גאלדפינגער. הה' הלוא הוא הב' הנחמד החריף ובקי המלא ומופלג החסיד וירא ושלם פאר מקדושים כמר אפרים בן רבקה - שנור, שיחיו לימים טובים ולרפואה שלימה בקרוב

ולרחמים גדולים, לשכל הישר ולרמ"ח איבריו במהרה אמן. ותדע שהוא צרה גדולה שנפלה עלינו, על כן אפסיק באמצע הדיבור.

הנני מתגעגע מאד לראות את פניך ולדבר עמך פה אל פה, על כל פנים הנני רוצה שנכתוב כסדר זה אל זה, והוי כתיבה כדיבור דמי. כתוב לי מה נשמע אצלכם חדשות באה"ק, ומה הוא הפוליטיק ששמעתי שתהיה לישראל מלכות בפני עצמה, ויחלקו הארץ הקודש לשלשה חלקים, האמת הוא, ואם יהיה כן, בודאי הרבה אחינו בני ישראל יסעו לארץ ישראל, ונראה בעינינו שדרך זה ח"ו לא יפעול תועלת טובה בשביל אמונת ישראל, והשי"ת ירחם עלינו שתופר מחשבתם ועצתם הרעה, ורק המלך המשיח הוא ימלוך במלכות ישראל בב"א. ומה אומרים אחינו בני ישראל החסידים ואנשי מעשה אודות הדבר הזה הטוב הוא אם לא, והשי"ת יעזור שיהא טוב דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כי מאתו לא תצא רעה ח"ו.

עכשיו אבקשך שתכתוב לי איך היא ההתעוררות אצל כותל המערבי, ובפרט בימים אלו, ובפרט בט' באב, שמעתי שבט' באב היתה הכותל המערבי תמיד מזלגת הרבה מים כמעיינות התהום, והוא רמז שהוא כעין בוכה על גלות ישראל בדמעות בעוו"ה, וכביכול, עמו אנכי בצרה, ששם הוא השראת השכינה, כדאיתא בגמ' [שמו"ר ב, ב] "לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי", ויש להקב"ה כביכול יסורין בשבילנו, דשכינתא בגלותא, והנני איני יודע אם זה אמת ואם גם היום רואים על כותל המערבי בט' באב מים, על כן בבקשה ממך שתכתוב לי הכל מה שהנך יודע בענין הזה.

אכתוב לך עכשיו איזה חידוש תורה.

מה שהערתי נרמ"י פסחים סג, ו שפירש על המשנה
את הפסח נמועד שלח לשמו חייב על החמץ משום לו

תעשה, ופירש שעובר גם בגל ירחה בהדי לחו דלא תשחט, ע"כ. והערת חמתי לא פירש זה על ריש המשנה "השוחט על החמץ עובר בלא תעשה", שעובר בגל ירחה, לפי שכתב רש"י ז"ל לעיל ה, ו שמיד לאחר החלות עובר בגל ירחה, ע"כ קושייתך. ונפלאתי מאד שלא עיינת במפורשים שהיא קושיא מפורסמת, וגם לקדמך גברת רבה, והיא הגל"ח, ועיין בגודא ביהודה קמע לו"א סימן כ', עיין שם היטב. ואפשר שאלו הספרים אינם תחת ידיך.

אעתיק לך לשון הגל"ח (שם סד, ו) וזה לשונו: "בתחלת דברי ר' שמעון שמר הפסח בי"ד לשמו חייב, לא כתב רש"י בהדי לחו דגל ירחה, משום דלר' שמעון ודאי ליכא גל ירחה בערב פסח עד הלילה, כמו שביארתי בגודא ביהודה [מהדו"ק] חלק לו"א סימן כ', אבל בריש המשנה השוחט על הפסח וכו', הוה ליה לרש"י לפרש שעובר משום לא תשחט בהדי גל ירחה, לפי מה שביארתי כבר בכמה מקומות [ו, ג ד"ה משום] שדעת רש"י שעובר בגל ירחה מחלות ולמעלה.

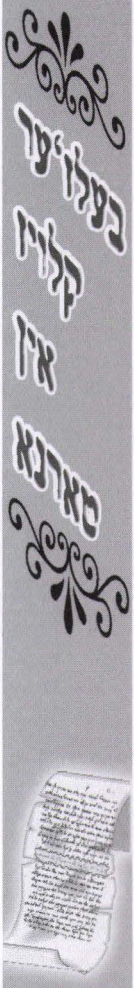
ונראה דמה שאמרו לקמן לימתי בזמן שיש לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה, היי לזורק אין הכוונה שהשוחט עובר על החמץ שיש לכהן הזורק, דמי יודע בשעת שחיטה אם זה יהיה הזורק, אבל הכוונה שהזורק עובר. אבל מה שאמר לאחד מבני חבורה שפיר הכוונה שהשוחט עובר על החמץ שיש לאחד מבני חבורה שכבר נימנו עליו קודם שחיטה. ואומר אני דבני חבורה שאנו למדין מלא ילין הנך

דקיימי בלא יליף, זה שייך בפסח שאינו נאכל אלא למנויין והם קיימי עליו בבל יליף. אבל בפסח אלא בזמנו או שאר זבחים אף לר' שמעון שעובר במועד, מכל מקום אינו עובר אלא על חמץ שיש לשחט עצמו, אבל לא על חמץ שיש לאחד מבני חבורה, דבבר הנאכל לכל אדם לא שייך בני חבורה ואלו בעלים לאוד קיימי בלא יליף, אלא כל מי שרואה בשר קדשים מונח סמוך לסוף זמן אכילתו חייב לאכלו אלא שאר נואר.

ומעתה יצא לנו מזה לפסח בזמנו חייב על חמץ שיש לאחד מבני חבורה וחייב השוחט על חמץ שאינו שלו, ובזה אינו עובר רק משום לא תשחט, אבל משום בל יראה ולמי שאינו עובר על חמץ שאינו שלו, ולכן לא פירש רש"י בהלי לאו דבל יראה, אבל בדברי ר' שמעון במועד שאז לא משכחת שיתחייב השוחט אלא בחמץ שיש לו ממש, וממילא עובר גם בבל יראה, פירש רש"י בהלי לאו דבל יראה". עד כאן דברי פי חכם חן, עש"ה.

יותר אין לי חדשות לכתוב, והנני מסיים את מכתבי, ומברך אותך בכל טוב סלה.

מידידך הנאמן והאהוב והדורש שלומך הטוב
באהבה רבה ובלב ונפש חפיצה ברגשי הכבוד
הבח' חיים ניזינסקי

טארנא

לכבוד ידידי היקר שמחה נ"י

פליאה גדולה נשגבה בליבי כי מעת הפרדך מעלי לא כתבת לי מאומה, לא אוכל להבין את הסיבה לשתיקתך הארוכה.

והנה נפשי תתאוה מאוד לדעת מה נשמע אצלך, באיזה עיר אתה לומד, וגם אם הלימוד שלך נושא פרי, ואצל מי אתה לומד, גם חשקה נפשי מאד לדעת אודות החלוקת הארץ אשר החליט הצבא האנגלית.

אצלי אין כל חדש, לומד אני שני שיעורים בבוקר "קידושין", בצהרים "פסחים", עם הבחור יצחק סאלאמאן.

בחג השבועות לא היה לי צד אפשרות ליסע להרב הקדוש מפני סיבות שונים, אי אפשר לכתוב אותם על הכתב, יותר אין לי להודיע.

אברך אותך בברכת החיים והשלום
מאת ידידך אשר שואף לבו לישועתך
מאיר קליינהענדלער

אבקש ממך ליתן לי מענה על אגרתי.

◇ ◇ ◇

הנני פורס בשלומך הטוב, ומברך אותך שתוכל ללמוד בהתמדה רבה מתוך הרחבת הדעת ומתוך נחת, והשי"ת יעזור

בשולי המכתב מסרו לו חבריו פריסת שלום וכדומה, גם מזכירים שמותם ושם אמם כדי שיתפלל עליהם במקומות הקדושים.

לנו שנראה שנינו יחד בקרוב בביאת גואל צדק במהרה בימנו אמן.

ואבקש אותך שתזכור שמי עקיבא בן ליבא לפני הכותל המערבי, ואשלם גמולך בבעלזא אי"ה.

מידידך הדורש שלומך
עקיבא מיערסלוב

גם אני פורס בשלומך הטוב ומקש אותך שתזכיר שמי אצל כותל המערבי ישראל יחיאל בן ביילא מלכה געלד, שתשלם גמולי.*

גם אני פורס בשלומך הטוב ומבקשך שתזכיר שמי על מקומות הקדושים

יצחק זכריה בן אלטע רעכל סאלאמאן

ומצווך שתראה ללמוד הרבה ש"ע אורח חיים, שהם נצרכים מאד לכל ימי חיי ישראל בכל רגע ורגע.

מידידך הנ"ל

גם הבחור החריף ובקי המלא ומופלג צנא מלא ספרים חסיד וירא שמים כמר יעקב הכהן האלענדער, פורס בשלומך הטוב, וביקשני שאודיעך שיצא לאור תיכף חיבור יקר בשו"ת להלכה, מאת אחיו הגה"ק המפורסם מו"ה יחיא' מיכל האלענדער נ"י, ויכונה בשם "אמרי כהן".

גם כל אחיו פורסים בשלומך הטוב.

גם הב' שאול בערנער נ"י פורס בשלומך הטוב.

גם אני פורס בשלומך הטוב ומצפה לראותך במהרה בביאת גואל צדק, ומבקש ממך שתזכור את שמי יצחק בן שרה פייגה.

מנאי יצחק שפרינגער

גם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש אותך להזכיר שמי אצל כותל מערבי.

יושע בן ברכה האלענדער

---

* מבקשו להזכירו אצל הכותל המערבי כגמול למה שהזכיר אצל מרן זי"ע.

גם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש אותך להזכיר שמי אצל כותל המערבי משה בן גאלדא.

מידידך משה הארווטיץ מרעדים

גם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש ממך להזכיר שמי צבי אריה בן נעכא, שיהיה יכול לדבר כראוי בטוב כשאר אדם, ולהיות לי הצלחה בכל הענינים ויראת שמים והתמדה בלימוד שיהיה כך כמו שאני רוצה.

ידידיך הדורש שלומך הטוב באהבה עזה
צבי אריה גראס

גם אני פורס בשלומך הטוב באהבה רבה ומבקשך שתזכיר שמי אצל כותל המערבי.

מידידך האהוב
חיים ברוך בן שרה לאה הערצפעלד

ומבקשך שתזכיר גם משפחת אבי יושע שלום בן חנה, וזו' שרה לאה בת מלכה מרים, ואחי שמחה מרדכי בן שרה לאה, ואחי משה מאיר בן שרה לאה, ואחותו גיטל בת שרה לאה, לגדלם בנחת וכל טוב.

בבקשה שתזכיר שלמה דוד בן גאלדא, מלכה פערל בת דאבא, ויעקב בן מלכה.

ב"ה
להב' שמחה צימערמאן יחי'

אבקש ממך שתזכור את שמי שלמה בן שרה פייגא שינצל מן הצבא בניקל.

ידידך שלמה שפרינגער

לידידי החריף ובקי שמחה נ"י

פורס אני בשלומך, ומברכך שתעלה מעלה על פסגת התורה והיראה, ועל הררי ציון תתנוסס לתפארה, אם יזדמן לך לכתוב תודיע לי את שם הב' אשר למד בסאסניוצא ושם עירו.

ידידך ברוך רינדער

ומבקש גם אותך שתזכיר שמי ברוך בן פייגא שפרינצא.

שלום וכל טוב סלה אל כבוד הבחור החסיד המופלג בתורה הב' כמר שמחה נ"י

אחר דרישת שלומך הטוב כמשפט, באתי להודיעך אז איך בין איין חתן געווארען אין באבוב, השי"ת זאל העלפען עס זאל זיין מיט מזל, אי"ה בייא דיר אויך, יותר אין חדשות, רק חיים ושלום.

מנאי הפורס בשלומך הטוב ומצפה לשמוע ממך בשורות טובות המבקש ממך שתזכיר שמי על כותל מערבי

ידידך יעקב בן שרה פיגא שפרינגער

בשולי המכתב מכתוב לך מיזה מידוע שעלה על רעיוני כעת, לתרץ את דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות בית הבחירה הי"ב שכתב וז"ל: "אין בונין את המקדש בגילה וכו', והכל מייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר", עכ"ל. והקשו המפרשים שהרי סותר עצמו מניה וביה, שכתב שאין בונים בית המקדש בגילה, אם כן הוי מצות עשה שהזמן גרמא, אחר כך כתב דנשים חייבים בבנין בימה"ק, הלא נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא. ועיין בבית יצחק או"ח סי' ג'.

ונראה לענ"ד קצת לתרץ, דמשכחת שיהיו נשים יכולות לקיים מצות בנין בימה"ק על ידי שליח, ויתכב להם כמו שהם עושים, כמו שכתבו המפרשים בענין שליחו של אדם כמותו, דזה בודאי שהעיקר הוא שיבנה הבית המקדש, ואין נפקא מינא מי יבנה אותו. ואף על גב דכל מידי דאיתו לא מצי עביד, לא מצי משוי שליח, אם כן לכאורה נסתרים דברי,

אבל לפי דברי המנחת חינוך ימייצב, שכתב בשלוה ל"ה, שבדיעבד אם בנה בלילה לא נפסל המקדש, אם כן בודאי דגם אם נעשו שנו תוקו בדיעבד בודאי לא נפסל המקדש, דספוק נעשה ולילה הוא בשקל אחד, ועיין בקנהדרין לד, ב כהאי גוונא דספוק סומא ולילה גם כן בשקל אחד. ובמחנה אפריים סימן ט' מהלכות שלוחין כתב דבאיסור דאם עביד בדיעבד מהני, מני משוי שליח, ואף על גב דאי לא מני עביד לכתחילה, עיין שם, אם כן שפיר ימייצבו דברי הרמב"ם ז"ל התמוהים הנ"ל, ודו"ק.

מידידך

חיים ניזינסקי

טארנא יצ"ו

הבחורים האלו בפרט, וכל הבחורים בכלל, פורסים בשלומך הטוב: הב' שאול בערנער, יוסף ארשיצער, אבא שמואל פארקאש, בעריש פערלשטיין, יוסף קארנפעלד [המכונה יוסל'ה טארנער ז"ל], אבא גרינהוט, אפרים נאגעט, אבא שווארץ, בערל קלויזנער, אלעזר רינדער, קלמן רינדער, אייזיק רינדער, שלמה האפמאן, אברהם איצינגער, מאיר וויזער, משה דוד לייסטנער, אברהם משה געלד, דוד פרידמאן, משה שטענהיים, בעריש כ"ץ, בן ציון כ"ץ, עובדיה ויינבערג, יוסף לויב, משה מאהלער, שלום בערנשטיין, משה לאנדא, חנינא מאנדרעב, מיכל שטיגליץ, אפרים שטיגליץ, משה נאכמאן, שלום שניידער, ישראל בערנשטיין, מאניש האלענדער.

בעלי"ר קלוין אין טארנא

מכתב ז

ב"ה

מוצש"ק אור ליום א' פר' תזריע כ"ד אדר שני שנת תפרי"ח לפ"ק פה עיר הקודש טארנא יצ"ו

ישע רב והחיים והשלום וכל טוב סלה

לכבוד ידיד נפשי חביבי ואהובי הבחור החריף ובקי עצום המלא ומופלג המתמיד ומצא כדי מידתו זך השכל ירא שמים מרבים חסיד ועניו מפורסם לשבח ולתהילה המושלם בכל המעלות במצוות ומעשים טובים עד מאד וכו'

כבוד שם תפארתו כמר שמחה אשר צימערמאן נ"י ויזרח כשמש בצהרים

השוכן בעיר הקודש ירושלים שתובב"א

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה. מכתבך היקר והנעים השגתי בדברי שלום ואמת, שהם אגרת שלומים, וגם דברי חידושי תורה הנקראים אמת, ועל כן שמחתי בו מאד וקבלתי ממנו תענוג ונחת רוח גדול מאד.

אפס, שהנני כפוי טובה קצת, שלא השיבותי לך עוד דבר כלום כבר מזמן כביר כזה. אמנם בבקשה ממך שתמחול לי על זה, כי יש לי זמנים שונים בזה, ואין דעתי נוחה תמיד בכדי להשיב לך דבר מה.

בתחילת הידיעה ממני, אכתוב לך בפרטות, הנני בעזהשי"ת בקו הבריאות. בזמן הזה שנת תרח"ץ למדתי

מסכת כתובות עם הבחור כמר פרץ ארבאך נ"י אחר הארוחת בוקר עד גמירא, ונהניתי בשיעור זה מאד בעזהשי"ת, כי ידידי הבחור הנ"ל הוא בעזהשי"ת תלמיד חכם עצום וחריף ובקי טובא ומפלפל פילפולים יקרים ומצליח בלימודו, ה' יהא בעזרו שיוכל ללמוד הלאה בהתמדה ויצליח על במתי התורה והיראה. ודרך אגב אבקשך שתזכיר את שמו עוזיאל פרץ בן רייזל אצל כותל המערבי, וגם אחיו העלם היקר אברהם אלישע, שיצליח בלימודו כנ"ל.

ונחזור לענייננו הראשון מפרטי לימודי, ולאחר תפילת מעריב בלילה למדתי מסכת יבמות מהחצי השני עד גמירא, עם הבחור המופלג בתורה וביראת שמים כמר משה לאנדא נ"י, ייתן לי ה' יתברך שאוכל לזכור בעל פה השתי המסכתות הנ"ל, כי לאוקמי גירסא סייעתא דשמיא הוא כמבואר במגילה ו, ב, דמאי דאמרינן יגעתי ולא מצאתי אל תאמין הני מילי לחידודי, אבל לאוקמי גירסא וכו', עיין שם.

מה שכתבתי לי אודות הפאסט-מארקין. הדבר הוא כך, דימים האלו כבר אין אנו כותבים כלל אל דודנו הדר בפתח תקוה, והטעם כמוס הוא, אם כן איני יכול לשלוח על ידו אליך, ומוכרח אני להוציא כל ההוצאות של המארקין, ובלאו זה היה עלי קשה הדבר לשלוח על ידי דודי לטרוח אותו בכך, כיוון שאינני יודע בבירור אם הוא הוציא המעות על המרקין או לא, כי הוא שם בקיבוץ הנקרא ת"ד המזרחי.

אמנם מקודם ששלח דודנו איזה מכתב אלינו, היה שולח גם נייר הנקרא "קאפאן"* וזהו משמעות של "אינטערנאציאנאלישע מארק", והיה כתוב עליו סכום של

* קופוני הוזלה לשליחת מכתבים.

מעות המארקין שצריך לשלוח ממדינה למדינה, וזה הנייר היינו מחליפים אותו בבי דואר (פאסט) על המארקין של מדינתנו פולין, וכמדומה לי שדודי בודאי השיג נייר זה בחינם מן הקיבוץ הנ"ל שם, ונכספתי לדעת אם הנך גם כן יכול להשיג נייר כזה על מרקין בחינם מקופת הישיבה שם, היות ואם היתה זה באפשרות ממך, הייתי יכול לכתוב אליך כסדר מכתבים, לכל הפחות בכל חודש או חודשיים, ותראה לדרוש ולחקור זה.

מפני מה לא כתבת לי אודות פרטי ענייני לימודך, איזו מסכת הנך לומד ואיזה דברים חדשים, או הערות קצת בלימודך. ובכלל איך הוא דרך הלימוד שם בישיבתך הק' בפילפול הלכה, בעומק הסברא, או בדרש או כיוצא בזה, ואיזה ספרים יש שם מן המפרשים הראשונים והאחרונים, אשר מפיהם אנו חיים בעיקר היסוד תורתנו הקדושה והטהורה ודברי אלוקים חיים. וגם תכתוב לי אם יש שם עץ, אלו הם גדולי הדור בארץ ישראל הקדושה אשר יהיו משיבים לכל הדופקים אליהם בשאלה ותשובה בפילפול או בהלכה, ודבר זה עיקר הוא להחזיק לומדי תורה וכלל אמונת ישראל על מכונה.

האם אתה מחדש חידושי תורה וכותבם בקונטרס, כי זה הוא דבר גדול מאד לחדש חידושי תורה ולכותבם, כמו שמפליג על זה בזוהר הקדוש מאד והובא בטו"ז לשו"ע או"ח הלכות חול המועד, וגם בספר דרך פקודיך להגה"צ הקדוש והטהור אדמו"ר צבי אלימלך זצ"ל מדינאב בע"מ "בני יששכר", וכתב שם במצווה א' להזהיר הרבה על מי שאבד חידושי תורה שלו דהוי כמו שהוא מבטל מצות פריה ורביה.

הרי אנו רואים גודל מעלתה לחדש חידושי תורה ולכותבם, שהוא ממילא מקיים בזה מצות פו"ר.

עוד אני רוצה לידע באיזה שפה הנך מדבר, ובאיזה לבוש אתה הולך, אם הוא דומה קצת ללבוש שלבשת בו בעוד היותך כאן בטארנא, ובכלל איך היא השפה בין היהודים החרדים האשכנזים, ואיך לבושם הוא, ואם יש שם גם כן איזה "בוציני קדישין" שיש להם חסידים מסתופפים בצילם, או איזה בנש"ק, ובכלל אם יש שם איזה חסידים שנוסעים עוד מארץ ישראל הק' לצדיקי ארצנו כאן בפולין, מאחר שהסכום הוצאות הוא עולה הרבה מאד.

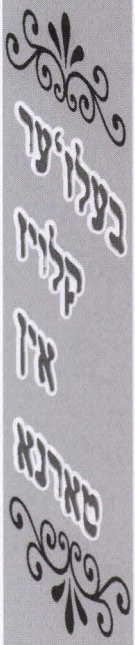
שמעתי שנתייסדה בירושלים עיר הקודש ישיבה אחת הנקראת "כתר תורה", והיא מאנ"ש של הה"צ מראדאמסק שליט"א. היודע אתה בזה, ואם כבר היית שם, ואיך לומדים שם. בבקשה ממך שתכתוב לי יתר באריכות המאורעות שלך בפרטות, ובכלל בכל ארץ ישראל הק', מה נשמע היום חדשות שם.

עוד תכתוב לי מה נשמע אצל אביך חדשות, אם הוא בריא בעזרת ד' ואם יש לו פרנסה ברחבה כדי שיוכל גם לשלוח אליך פונט בחודש, ואם יש לו כעת נחת רוח ותענוג ממך שהנך לומד בירושלים, ונהנה בזה. ונראה לי שבודאי אין לו עכשיו עגמת נפש ושום חרטה לקבול על זה שברחת קודם הנסיעה לארץ ישראל הק' ונסעת לבעלזא אז על שבת חנוכה, כי הכל בידי שמים הוא, "וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד", כי מה' מצעדי גבר כוננו ראשית דרכם, ומה מי שמחייב לברך על הרעה וכו', מכל שכן שצריך לברך על הטובה הכפולה ומכופלת שהיה לך מאת השי"ת, שנתקבלת תיכף לישיבתך, ואתה יכול ללמוד בשקידה בלי שום מניעות ודאגות, שאנחה שוברת כל גופו של אדם (בכתובות סב, א), ויש לך הרחבת הדעת בעזהשי"ת לישב על התורה ועבודה, ולעלות על במתי היראה והחסידות עמו"ש.

ודרך אגב מעניין זה, כיוון שמגלגלין זכות על ידי זכאי, אבשר לך בשורה טובה, שהבחור המופלג הירא ושלם וכו' כמר יוסף ארשיצער נ"י, אשר הוא ידידך ואוהבך בלב ונפש חפיצה נישא בשבוע שעבר פר' שמיני, והחתונה היתה ביום א' העבר עלינו בק' בריגל, והשי"ת יעזור לו שתהא במזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת וזיווגו יעלה יפה, ובפרט בזכות זה שהביא אותך לכל זה אז בבעלזא בכדי להחזיק את אמונתך השלימה ביראה וחסידות, ותבין.

וכיוון דכתיב "וגילו ברעדה", שאין שמחה בלי חרדת הלב ויראת השי"ת כמבואר בברכות, והוא ידוע צריך להזכיר קצת מילי דתשובה, להכניס בעומק הלב דרחמנא לבא בעי, וכדי להזכיר דברים העומדים ברומו של עולם ולעורר רחמים על ישראל, "כי עת צרה היא ליעקב", והשי"ת יעזור שתקוים תיכף סיומא דקרא "וממנה ייושע", ובטח שמעת מכל המאורעות שנקרו כעת במדינת "אירופא", ויש עוד גזירות רעות ביותר ממה שהיו בארץ ישראל הק', שבמדינת רומניא היו גזירות רעות על בני ישראל, וכעת כבר השקיט קצת, אמנם צריכים שם עוד לישועה, ולאחר הדברים האלה הוגדל השר היטלער הרשע ימ"ש, שהוא בודאי מזרע עמלק, ולא דיינו שעשה חורבנות גדולות במדינת גרמניא (דייטשלאנד), אלא שהלך עוד במחנה עם רב מחיילותיו ונכנס מעצמו על כל מדינת אויסטרייך בלי שום טענה ומען, והוא יושב בעיר "ווינא" הבירה, ונעשה שם מחדש צורר היהודים, כי הוא בודאי יודע הגמרא "דכל המיצר לישראל נעשה ראש", וזהו לא זמן ארוך אלא מעת שני שבועות, וכבר הוליך שם בערך חמש מאות ישראל לבית האסורים בלי שום טענה ומענה, ולאחר כל אלה, כבר השכילו דורש טובת הכלל במדינתנו פולין, אשר גם הם אוהבי ישראל מאד מאד וגזר לאסור השחיטה לגמרי, הגם שאינו עוד ידוע מזה מה הסיפור, מכל

מקום בצרה גדולה אנחנו, וכלל ישראל בכל מקום שהם צריכים לישועה גדולה, והשי"ת ירחם ויחון פליטת עמו בית ישראל לחיים ולחסד ולרחמים ולרצון בזמן קרוב, שתהיה הפקידה האמיתית בביאת גואל צדקנו אמן סלה ועד.

והדברים הארוכים בזה, ועצמו מלספר, ומי שמקצר לכתוב מעניינים אלו בזמן חרד כזה, הרי זה משובח.

מה שכתבת לי אודות החלוקה בארץ ישראל, אם שמעתי מה כ"ק אדמור מבעלזא אומר מזה, הריני בלא תשובה לזה, הגם שהייתי בראש השנה ויום כיפור העבר עלינו בבעלזא, אמנם לא שמעתי כלום מעניין זה.

ומה נשמע כעת אודות החלוקה, באמת ההסכימה מלכות האנגלית בזה או לא. אני לא שמעתי מזה, ובודאי הנך יודע היטב.

ודרך אגב שהזכרתי עכשיו, מאותו עניין לעניין, אכתוב לך קצת מה שביקשת ממני לדעת בשלום אדמו"ר מבעלזא שליט"א, מה נשמע שם, בכדי "תרוממנה קרנות צדיק". הנה היות שהייתי בראש השנה וביום כיפור העבר עלינו פעם ראשונה ברגל הנ"ל בבעלזא, שלא הייתי מקדם נוסע תמיד אלא על חג השבועות, וכעת שרתה עלי התעוררות גדולה. בראשית, שמעתי תפילות המוספים מפיו קדשו בשני הימים של ראש השנה, ותקיעות שופר, וגם הפסוקים שאמר הרב הקדוש בתשליך בנוסח מעורר ומתוק מאד, והייתה דומה עלי כמו שהייתי ממשש בהתיבות שיצאו בקדושה וטהרה מפיו קדוש, שהיה בהם ממשות ממש, ובפרט כשראיתי את האדמו"ר הקדוש בשעה שהיה הבעל תפילה של שחרית אמר המולך היושב על כסא וגו', כמו דרך הבעלי תפילה שמנגנים בתיבת המלך ומאריכים ביותר, ואז הייתה צורת הרב הקדוש

לבנה לגמרי, ובשעה שבעצמו אמר תיבת המלך יחד עם הקהל, אז היה מנענע בידיו ומרתיע בכל גופו ורמ"ח אבריו, שהיה פחד גדול בעיני כל רואהו, ואז הייתה עלי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים מכל חיי העולם הבא.

ואחר כך ביום כיפור, הרי הוא קל וחומר בן בנו של קל וחומר שנתעוררתי עוד יותר ויותר מאד, שהרי "ימים יצרו ולו אחד מהם", זה יום כיפור, ובאותו שעה אפילו לשטן אין רשות להשטין בו, כי כל אחינו בית ישראל מתעוררים אז מעצמם, ובפרט מי שהוא אצל הרב שליט"א, שהוא הצדיק הדור צדיק יסוד עולם, אשר בידו כח להחזיר כל בני ישראל לתשובה שלימה, כמו שכתוב בנועם אלימלך בשבוע זה בסוף הפרשה תזריע עיין שם. ובדברים האלו אין צריך להאריך, כי הנך יודע בעצמך העניינים האלו המובאים בכל ספרי הקדושים.

בעלי יכין קלין אין בארנא

והנה עכשיו אכתוב לך איזה גרגרין מחידושי תורה, הגם שיש לי אריכות לכתוב, אמנם יען כי קצר היריעה מלהכיל, מוכרח אני לקצר קצת.

הנה מה שכתבת לתרץ דבר נחמד על דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב וזה לשונו: "אין בונין את המקדש בלילה וכו', והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם מנשיא ונשיא כמקדש המדבר", ע"ל. ודברי מתמיהין, שבתחילה כתב אין בונין את המקדש בלילה, אם כן הוי מצות עשה שהזמן גרמא, ואין כתוב אחר זה שחייבים גו מנשיא ונשיא, הרי נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא. וכתבת לתרץ על פי מה שמעתי ממורך הגאון [מדוזינסקי] נ"י בשם הריטב"א, דהא דנשים פטורות ממצוות שהזמן גרמא, הוא דווקא ממצווה גופה,

אבל מהכנה דמלוה, כגון בהכנת ערכי המילה שזה כשר אפילו בלילה, ובזה נשים חייבות, ע"כ. אם כן גם לענין בנין ביהמ"ק יכול להיות כן, דלפ על פי שגוף הבניין אסור בלילה, מכל מקום הכנת המלוה דהיינו לפסול אבנים וכדומה זה בודאי כשר בלילה, אם כן לפ הוי זמן גרמא, ושוב נשים בזה הס חייבות, עד כמן דברי פי חכס תן, והוא דבר הגון וכהן בכפתור ופרח.

וגם הקרא מסייעך להס לתין בנין ביהמ"ק בלילה, ילפינן מדכתיב "ביוס הקים אותו", הרי דמצעות הכתוב הוא רק בעניין הקמה, דהיינו בנין לבד, ולפ פסילת אבנים וכיוצא בזה, זה בודאי לפ הוי בכלל הקמה, ואפשה גס מקיימת בזה מצות בנין ביהמ"ק, שהרי היא מסייעת לבנין בית מקדש, וכמבואר מלשון רבינו ז"ל הנ"ל שכתוב שס בלשונו הק' "והכל חייבים לבנות ולסעד בעצמן ובממונס" וכו', הרי מבואר דעיקר ההקפדה היא רק שכל אים מישראל יתתף עצמו לסייע לבנין ביהמ"ק, וכן משמע בתוספות דף סב, ע דקרי שס בנין ביהמ"ק למאי דכתיב במלכים ח"א ה, כא "חודש יהיו בלבנון", דמיירי שס בענין שצלת שלמה מלך ישראל לחירס מלך צור לסייע לעבדי חירס לכרות עצים למקדש, עיין שס. הרי מבואר דבכריתת עצים וכדומה שייך בנין ביהמ"ק, ממנס בלילה בודאי פשוט דכשר, כהוכחתי הנ"ל.

אמנם מה שכתבת בשס הריטב"ץ, זה לפ יאמר הריטב"ץ מעולס, וכמו שכתבת בעצמך שאינך יודע מקומו, אבל כיוון דגברא רבא יאמר מלתא, אין מזניחין אותו, וניבא ואינו יודע

מה ניצע, שהמת חייב חבל לע בשם הריטב"ע חיתע כן, חלע שכן כתבו בתוספות רי"ד בקידושין דף כט, ע עיין שם, וזה לשון: "תשובה היכע מחרינן דמצות עשה שהזמן גרמע נשים פטורות, הני מילי מצווה דתליע בגופה והיע חיכה מצוה חלע לזמן ידוע ולע בכל זמן, חבל מצוה דלע תליע בגופה, כגון למול את בנה, חף על גב דמילת הבן יש להס זמן, נהי דקבוע הזמן לבן היממל, חבל האב שליהו הבורע להתעסק במילת בנו, העסק ההוע חין לו זמן, שבין ביום ובין בלילה יטרח ויכין לרכי מילת בנו, והלכך כי לאו חומו הוי מחייבין האישה, ואין הזמן הקבוע לכן פטורה דהוה לחינע היע תתעסק בין ביום בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו", עכ"ל. הרי מבואר מדבריו כמו שכתבת, ועלה בך חיזה ניצון מרוח דברי נבואה, לחין שכיחה שורה חלע ממוך "שמחה".

ונראה לפי עניות דעתי כעת לתרץ את דברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל על פי המופן הרחשון שכתבתי לך בשכתב הקודש, רק קלת בדרך חחר, והוע על פי דברי הפני יהושע בקידושין כט, ע וזה לשונו: "בתוספות ד"ה חומו ולע חומה, ושם תחמר למה לי קרע וכו', מיהו בעיקר קושיית התוספות היה נרחה לי לתרץ בענין חחר, דלע שייך האי כללע דמצות עשה שהזמן גרמע נשים פטורות, חלע במצות הגוף שחי חפשר לקייס על ידי שליח, כגון כל הנך דקחמיר לקמן לולב שופר סוכה ותפילין, מה שחין כן במצות האב על הבן דחפשר לקייס על ידי שליח חפשר לע שייך האי

כללא, כן נראה לי ברור, וקרוב לזה רמיתי בחידושי הריטב"ע", עכ"ל.

הרי מבואר ממנו דבר חדש ונפלא מאד, דרק לותן המצוות שבגופן כמו בתפילין וכיוצא בזה, שאי אפשר לקיים על ידי שליח, אז אמרינן מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אבל בכל מצוות שבתורה שמועיל בהם שליחות, שוב אמרינן לנשים חייבות בהם לקיים תמיד, אם כן בנין דיהמ"ק גם כן נוכל לומר כן, כיון שאינה מצוה שבגופה, ובודאי מועיל בה שליחות ככל מצות התורה, שהרי שלומו של אדם כמותו, והמעשה מתייחס להמשלח, עיין בקונטרס גבורות שמואל להגאון מוהר"י ענגיל ז"ל אות ג' שם מזה, וזה פשוט, ועיין בקצות החושן סימן קפ"ב מה שהביא שם קושיא מפורסמת בשם תוס' רי"ד שממאי לן מהני שליחות גם במצות תפילין, ותירץ שם כיון דהוי מצוה שבגופה על כן אמרינן בה שליחות, כיון דצריך להיות מונח על גוף המשלח ועל על גוף השליח, דגוף שליח לא הוי כגוף המשלח, אלא רק המעשה של השליח לבד הוי, ולפי מהני שליחות, אבל בשאר מצות שבתורה כמו בנין דיהמ"ק לפי הוי מצוה שבגופה, בודאי מהני שליח, וכיון דהוי שפיר לקיים על ידי שליח, שוב נשים חייבות לקיים תמיד, אף דהוי מצוות עשה שהזמן גרמא, כדברי הפני יהושע הנ"ל, ומיושבת לנכון קושיא הנ"ל. וכן מבואר קצת בתשובות ס"ב, ע הנ"ל דאמרי שם "שאני בנין דיהמ"ק דשפיר על ידי שליחים", עכ"ל הגמרא עיין שם. הרי מבואר שהוא אין צריך

לעסוק תמיד בצנין, והוא יכול לעשות גם כשמחריש בונים מומו, ודו"ק.

והסברת הפני יהושע הנ"ל, יכולה להיות על פי דברי המגדולהסס דף ט', והובא בבית יצחק חו"מ סימן י"ה ובספר ליונים למורה להגאון מוהר"י ענגיל ז"ל, שכתב הטעם לנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמע, משום שמשועבדים לעשות מלאכת בעלן, אם כן בזמן שזמן שריכות לקיים המצוה פעמים שריכין אז לעשות מלאכת בעלן ומצע שהזמן הינו שלהן, כן הסבירו המחרונים דבריו, עש"ה, והוא יפוע. ולפי זה לכל מה דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמע משום שמשועבדות למלכת בעלן, אם כן בזמה מצוה שאפשר לקיים על ידי שלית, שוב יכולות לקיים אפילו בשעה שהבעלים מצווים אותן לעשות מלאכה, עם כל זה הן מקיימות המצוה על ידי שהשלית עושה אז מצוה זו, וממילא כיון שיכולות לקיים המצוה שוב הן חייבות בזה, ובזמן שאין הבעל מצוה אותה לעשות אינה מלאכה היא בעצמה מחוייבת לקיים המצוה אם לאו, שאין להן פנאי, מחוייבות לעשות שלית זה ודו"ק.

ובזה נראה לי להסביר מחלוקת בעניין שקלים, אם הוי מצות עשה שהזמן גרמע, שהרי יש רק זמנים מיוחדים לנתינת שקלים, והנה המבי"ט בספר קרית ספר על הרמב"ם ז"ל כתב דהוי מצות עשה שהזמן גרמע, עיין שם בפ"ו מהל' שקלים, ובמנחת חינוך מצווה ק"ה כתוב דלא הוי מצות עשה שהזמן גרמע, והגם שהוא לכאורה פלא על

הגמון בעל המנחת חינוך ז"ל שלא הרגיש בדברי הקרית ספר הנ"ל, לומנס יתכנו דבריו לפי הנ"ל, שהרי שקלים בודאי יכולים לקיים על ידי שלית, על כן כתב שפיר לעג הוי מצות עשה שהזמן גרמא, ולריך על זה מיעוט בפירוש בקרא לכתיב "ונתנו איש כופר נפשו" ולא איסה.

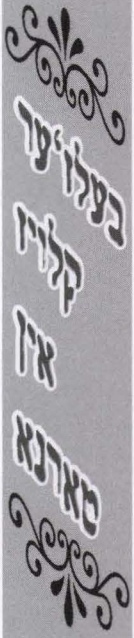
ועוד יש להעיר בזה דשקלים לא הוי מצות עשה שהזמן גרמא, על פי דברי הטורי אבן בחגיגה ט"ז, ד שכתב להא דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, ומה לפטור בלילה הוי זמן גרמא, היינו דווקא במצווה שחייבים בה לעולם כגון ליצית ותפילין וכיולא בזה, שחייבים בה בכל יום, ואם לא עשה היום המצווה אם יעשה אותה למחר לא יהיו לו משלומין לשל אתמול, ובזה הוי הלילה מבטלת, אבל מצווה שאין חייב לעשות אלא פעם אחת, כגון מילה וסמיכה, ואם אינו יכול לעשות בלילה יעשה ביום, ואם יעשה בלילה אינו לריך לעשות יותר, לא שייך זה מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי הלילה אינו מבטל, אלא מפסיק לבד, עכ"ד הטורי אבן בחגיגה עיין שם הלשון, אם כן ממילא במצות שקלים דכוותה גם כן לא הוי מצות עשה שהזמן גרמא, וכמובן מעלמו.

ובעמדי בזאתו מעמד מכתוב לך שרעפי על דברי הטורי אבן הנ"ל, כתב בבית יצחק חו"מ סימן ג' אות ז' לתרץ את דברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל שהוזלתי לדבר מעניו בית המקדש, לאף שכתב הרמב"ם ז"ל ואין בונין ביהמ"ק בלילה, ממילא הוי מצות עשה שהזמן גרמא, כיוון שהלילה אינו מבטל אלא

מפסיק לבד, ומס לא בנה היום יש לו תשלומין למחר, ומס בנה בלילה אין צורך לעשות יותר, שוב לא הוי בגדר מצות עשה שהזמן גרמא, ושפיר נשים חייבות, עכ"ל. הגה: וביותר יתכנו דבריו על פי דברי המנחת חינוך מצוה ל"ה שכתב מפורש דמס בנו בדיעבד בלילה אין המקדש נפסל בכך, וכבר הבאתי דבריו במכתב הקודם.

עוד נראה לפי עניות דעתי כעת לתרץ את דברי הרמב"ם ז"ל בתוספו שכתבתי מקודם שם שיכולות לקיים בנין בית המ"ק על ידי שליח, רק שהערתי שם האם מילתא דליהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח עד כאן קושיתנו, וכעת נתיישבתי לפי דעת המחנה אפרים בהלכות שליחים ושותפים סימן י"ג שכתב דלפ על גב דאין שליחות לעכו"ס, מכל מקום על ידי פועל עכו"ס יש שליחות, שהעכו"ס הפועל יכול להיעשות שליח לישראל, וגם עכו"ס יכול לעשות ישראל שליח בשבילו, כשהישראל הוא פועל, כתב לפי זה בבית יצחק חו"מ סימן י"ג אות ז' דהוא הדין דיכול לעשות הפועל שליח, לפ דמידי דליהו לא מצי עביד, לפ על פי דאמרינן בכל דבר בכל מלתא דליהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, ממילא על ידי פועל עדיף, עכת"ד, עיין שם. ואם כן גם בנידון דידן יכול להיות כן לפ שהישראל בעצמה אינה יכולה לבנות הבית המ"ק, ממילא יכולה לבנות על ידי הפועל שיש לה וכו"ק.

ואחרון אחרון חביב, אכתוב לך מה שאירע לי נפשי החהוד והנעמד הבחור החריף ובקי מפולפל עוסק המופלג ומופלג בתורה וירא שמיים וכו' כמר אפרים שנור נ"י,

על פי דברי הגאון מוהר"י ענגיל ז"ל הנ"ל בספר גיליוני הש"ס למסכת יומא דף כז, ב שכתוב דכל דבר המוקדש לאבדו ומעכב אומו שהיא אפשר להקדיש המאוחר לזה יש לו הדינים של המאחר, עד כאן תורף דבריו עיין שם. אם כן גם בנידון דידן, כיון שבנין הביהמ"ק הוא צורך הקדשים, ובקדשים הרי כתוב בספר מעון החכמה שנשים חייבות גם במלות עשה שהזמן גרמא, ומתי שפיר.

אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה. על כן בבקשה ממך שתכתוב לי מעניין הלכות פסח שהוא ענייני דיומא, איך מתנהגים בו בארץ ישראל הק' בענייני הכשרות שהוא עניין חמור שעובר על משהוא חמץ באיסור כרת ר"ל, וכל הזהיר בה באותו משהו חמץ בפסח מובטח שלא יחטא כל השנה כמבואר בכתבי האר"י ז"ל, והוא ידוע. ועוד תכתוב לי יותר מענייני שביעית שבשנה זו בפרטות, וגם מענייני פירות א"י בכל שנה אי מתנהגים בהם בדין תרומות ומעשרות שצריך להפרישם, ואם מותר לאכול אותן פירות הבאות מא"י לחו"ל בכאן, ויש בעניינים אלו הרבה לעיין בפוסקים ובשולחן ערוך יורה דעה חלק ב'.

והנני מסיים את מכתבי בברך אותך שתוכל ללמוד בשקידה מתוך נחת ורחבה, ותעלה על במתי היראה והצלחה, ותזכה לכל מיני ישועות טובות.

כה דברי ידידך ידיד נפשך ואוהבך הדורש שלומך הטוב בלב ונפש
הבחור חיים ניזינסקי, טארנע
בבקשה להזכירנו אצל הכותל המערבי חיים בן חנה

מכתב ח

יום ב' פרשת תזריע שנת "בלומד התורה"
[תרצ"ח] לפ"ק

מה דאשתייר מקמאי, כתבו בתראי. היות כי זה כמה חדשים יצא הספר "אמרי כהן", מכבוד מורנו ורבינו הרב הגאון הגדול מהו' יחיאל מיכל הכהן האלענדר מפה שליט"א, והוא ספר נפלא עצום עד מאד, וכל גדולי דורינו הפליאו את הספר הלז, ואמרו שלא יצא עד עתה ספר יקר כזה מגאוני דורנו, על כן באתי שתכתוב אצלו בפעם איזה הערות מחידושיך, והוא ישיב לך תשובה נפלאה שתהנה עד מאד.

ודרך אגב אכתוב לך דבר אחד מחדושי במילי דפסחא, שואלין ודורשין ל' יום קודם הפסח.

הנה הרמב"ם ז"ל מהל' חמץ ומצה פ"ח ה"ג וז"ל: "מינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא, אלא אם כן קנה חמץ בפסח [מנכרי] או חימצו כדי שיעשה בו מעשה, אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו, אף על פי שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה מפני שלא עשה בו מעשה", עכ"ל.

ותמה עליו המשנה למלך שהוא נגד הגמרא פסחים דף נה, ב דלמרינן התם אלא "בפרטיה מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא דדמי ליה, דהאי מינו לוקה דהוי לאו הניתק לעשה, והאי מינו לוקה דהוה ליה לאו הניתק לעשה, עיין שם, וכן כתבו תוס' שם (ד"ה בפרטיה) דבל יראה הוי לאו

הניתק לעשה, ומיך כתב הרמב"ם דעל חמץ שקנה בפסח לוקה, הע הוי לאו הניתק לעשה.

ועוד הקשה בנודע ביהודה תו"מ (מהדורא תנינא) סימן עו, וגם בפורת יוסף להפרי מגדים כלל לאו שאין בו מעשה בפרק י"ג מהל' שכירות, דלאו שאין בו מעשה אם משכחת לה בשום פעם מעשה, לוקין עליו, אף על פי דפעם הזה ליכא מעשה, אם כן חמאי כתב הרמב"ם דאם הניח חמץ ברשותו ולא ביערו אינו עובר עליו, הע אפשר להיות מעשה. ועוד הקשה הפורת יוסף לפי שיטת המיוחס דלאו שאין בו מעשה אם משכחת בשום גד דלא הוי בו מעשה, אין לוקין עליו, ע"כ חמאי כתב הרמב"ם דאם קנה מנכרי חמץ בפסח לוקה, הע משכחת לה בזה שלא יהיה מעשה.

ולולי דמסתפינא היה נראה לפע"ד הקלושה לתרץ כל זה, דלכאורה קשה על סוגיא דפסחים שם דאמרינן התם דדמי ליה דהאי הוי לאו הניתק לעשה ואין לוקין, והאי הוי לאו הניתק לעשה ואין לוקין. והע אמרינן בשם' תמורה דף ד, ב לע אתי חד עשה ומנתק תרי לאוי, אם כן הכי נמי אף על י דהוי לאו הניתק לעשה, מכל מקום על כל פנים לע מנתק אלע חד לאו, אבל על לאו אחד לקי, אם כן לע דמי לגומר דלע לקו כלום, אבל לאו דכל ירחה וכל ימצע על כל פנים לקי אחד לאו. אלע דים ליש דמכל מקום דמי זה דהוי ניתק לעשה ולע לקי על כל פנים על לאו אחד.

אבל יש עוד להקשות לפי דבר השיטה המקובלת בזמיה נשך מובא בבית יצחק יו"ד סימן מ"ח דהיכא דמחויב ללקות

ג' פעמים מלקות, אחת הוי לאו הניתק לעשה, ואחת לא הוי לאו הניתק לעשה, כיון דלקי על לאו אחד לקי גם על לאו השני, והוא חידוש גדול, אם כן הכא על כל ירמה וכל ימצע היה לן למימר דלקי אתרוייהו, אם כן אזד קשה הא לא דמי ללאו דנותר דלא לקי כלל, אבל על כל ירמה וכל ימצע לקי אתרוייהו.

ולפי זה יש לייסד כל התמיהות על הרמב"ם, ובהקדם דברי התומים בסימן ל"ח בשם אחד עבר על איסור דרבנן אבד החזקת כשרות שלו, ובהקדם סברת הבית יצחק שם על השיטה מקובצת הלז דמקודם אם עבר על לאו הניתק לעשה לאוד, אית לן למימר דמוקמינן ליה אחזקת כשרות, דמסתמא יקיים העשה, אבל כיון דעבר גם כן על לאו שאין ניתק לעשה, אבד החזקת כשרות שלו, ואזד יקה על לאו שניתן לעשה, ומזה יש לפרש דברי הרמב"ם דלוקין על חמץ שקנה מנכרי בפסח, דכיון דעבר על איסור מקח וממכר ביום טוב דהוי איסור דרבנן, ממילא אבד החזקת כשרות, ואזד אית לן למימר דמסתמא לא יקיים העשה, וממילא יקה גם לאו הניתק לעשה, דהיינו על ירמה וכל ימצע.

וזה שמדקדק בלשונו "כדי שיעשה בו מעשה", רצונו לומר, מעשה הקנין ביום טוב דהוי איסור דרבנן, משום הכי לקי אתרוייהו, אבל אם הניחו ברשותו ולא ביערו לא לקי "מפני שלא עשה בו מעשה", רצונו לומר, גם כן מעשה הקנין, כיון שלא עבר על איסור דרבנן מקודם אם כן יש

לו עוד חזקת כשרות, ואיך לן למימר דלא לקי מלא הרמשון הניתק לעשה.

ואף על גב דעבר גם כן על לאו שאינו ניתק לעשה, והיה לן לכאורה למימר כהשיטה מקובלת דילקה גם כן על לאו הניתק לעשה כיון דאחר כך אבד החזקת כשרות, יש לומר דהרמב"ם לא סבירא ליה כהשיטה מקובלת, דכאן דאחר כך אבד חזקת כשרות ילקה על לאו של קודם, אלא סבירא ליה דדוקא אם קודם אבד החזקת כשרות, שפיר איכא למימר דמשתמע לא יקיים העשה, אבל אם אחר כך אבד החזקת כשרות, מאי רמיה איכא.

המורם מכל זה דטעמו של הרמב"ם הוא משום לאו הניתק לעשה, ממילא יוצאו מהרמב"ם כל התמיהות, דבאמת מקורו הוא מפסחים שם, ואמרינן התם דלא לקי, דלא מיירי שקנה חמץ בפסח, רק שהיה לו חמץ קודם פסח ולא ביערו דלא אבד חזקת כשרות מקודם, משום הכי לא לקי, כמו שביארנו.

ועתה לא יהיה קשה הפורת יוסף, דטעמא דרמב"ם לא מטעם לאו שאין בו מעשה, אלא משום לאו הניתק לעשה, כמו שכתבתי. עד כאן.

וכל זה הוא לפלפולא בעלמא, אבל לקושטא למילתא אי אפשר לי להרים ידי נגד הרים גדולים קרני ראמים לפרש פרוש אחר לא כדבריהם, כי מה אני וכו'.

ואחתום בברכה שתקבל את החג הבעל"ט בשמחה ובחדוה ובאהבה רבה, וה' ימלא לך כל מחסורך שתוכל ללמוד

מתוך הרחבת הדעת ושתוכל להיות ירא שמים בכל עת, ואנחנו ישראל בכלל הרחמים שיגאל אותנו בקרוב במהרה בימינו אמן.

ממנו ידידך דורש שלומך
עוזיאל פרץ ארבאך

בשולי המכתב: הנה אחרי שכבר גמרתי לכתוב מכתבי, וכבר הדבקתי מארקין על המסגרת המכתב, השגתי מכתב מדודי הדר בחיפה אשר כבר זמן ארוך והניח שם גם "הקאפאן" על המארקין שהזכרתי לעיל, וחבל לי על הפסד כזה שהייתי יכול לשלוח על ידי דודי בפעם ההוא.

והנני פורס בשלומך הטוב עוד הפעם, וגם אזכיר אותך עוד הפעם כשאהיה אי"ה בלי נדר בחג הפסח בבעלזא אצל אדמו"ר שליט"א, אם יהיה לי איזה אפשרות בזה, אעשה בלי נדר.

אתן לך עכשיו פריסת שלום מהבחורים:

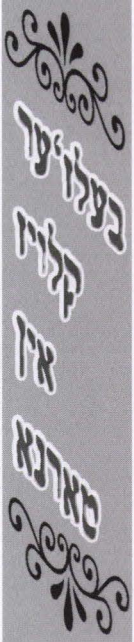
שאול בערנער, משה דוד לייסטנער, אבא גרינהוט, יעקב ושלמה יצחק שפרינגער, קלמן וברוך ואייזיק רינדער, יעקב ואלי' ומאניש האלענדער, מאיר קליינהענדלער, עובדי' ווינבערג, יוסף לויב, יוסף ארשיצער, אבא שוואַרץ, צבי גראס, דוד פרידמאן, אלי' לויב, אברהם שויצינגער, וכל שאר מכריך.

מידידך חיים [ניזינסקי]
הנ"ל

◇ ◇ ◇

בשולי המכתב מסרו לו חבריו פריסת שלום וכדומה, גם מזכירים שמותם ושם אמם כדי שיתפלל עליהם במקומות הקדושים.

ב"ה טארנא יע"א

שלום וכל טוב סלה לכבוד ידידי הבחור חריף ובקי חסיד ועניו מו"ה שמחה צימערמאן נ"י

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, הנני בזה לבקש מאתו שיזכור את שמי דוד חנינא בן סעירל, שאי"ה יוכל ללמוד בהרחבת הדעת ובהתמדה רבה. וגם אני מבקש ממך שתזכור אצל הכותל המערבי גזירת השחיטה, שהיא גזירת שמד ר"ל, שתלוי בזה פרנסת כמה אלפי ישראל וד"ל.

ידידך העומד לפקודתך בכל עת

הבחור דוד חנינא מאנדערער

◇ ◇ ◇

ב"ה

יום א' לסדר אל פתח אוהל מועד

שלום וישע רב לידיד נפשי הבחור החרף ובקי זך השכל ונקי הרעיון וכו' כמר שמחה צימערמאן נ"י

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, הנני מבקשך בבקשה נמרצת שתזכיר אותי אצל כותל המערבי אפרים בן רבקה, וגם אמי בת עטיל, ואחותי עטיל בת רבקה, שימלא ה' משאלות לבנו לטובה אמן.

ממני הדורש שלומך באהבה עזה

הצעיר

אפרים שנור

וגם הבחור משה שטמנהיים מברכך בשמחת החג, ומבקש ממך שתזכור גם את שמו משה בן רויזא, שינצל מיד עכו"ם ער זאל בעפרייד ווערין [שישתחרר מן הצבא].

יצחק זכריה בן אלטע רעכיל, גם כן מבקש ממך שתזכור אותו אצל הכותל המערבי.

כה דברי הבח' יצחק זכרי' סאלומאן

גם אני פורס בשלומך הטוב ומברכך בשמחת החג הבע"ל.

הבח' אברהם ארבאך

גם אני פורס בשלומך הטוב, ונותן לך הודאה על פריסת השלום מדודי הדר בחיפה, ומבקשך שתכתוב לי האדרעסע שלו.

מידידך הדורש שלומך הטוב באהבה ובלב ונפש
ישראל געלד

וגם הב' אפרים נאגעל מברכך בכל טוב, ופורס בשלומך הטוב, ונא להזכיר אותו אפרים בן צפורה.

והנני ידידך אפרים

וגם הב' משה לאנדא נ"ו מברכך בכל טוב, ומבקש ממך שתזכור גם אותו משה בן שיינדל.

וגם הב' שלום בערנשטיין פורס בשלומך ומבקש שתזכור את שמו שלום בן אלטע טויבא לאה.

וגם אני מבקש שתזכור את שמי עקיבא בן ליבא.

ממני עקיבא שטרויס מיערסלוב

וגם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש שתזכור את שמי יעקב יצחק יוסף בן הינדה ניחה.

ממני יצחק קריגער מווארזיש

אני דורש בשלומך הטוב ומברך אותך בכשרות ובשמחת החג וכל הברכות.

ידידך אבא שמואל

וגם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש שתזכור לי אצל הכותל המערבי דוב בן חיה.

ידידך דוב בעריש פערלשטיין

וגם אני פורס בשלומך הטוב ומבקש שתזכור שמי אצל כותל מערבי מיכל בן נחה פראדיל.

ממני מיכל שטיגליץ

וגם אני מבקש ממך שתזכור את שמי ראובן דוד בן ביילא צפורה.
ידידך ראובן מיאברוב

משה בן גאלדא

משה ארוויטיץ מרעדים

בעלי עך קלוין אין מארנא

מכתב ט

יום ד' פרשת בלק י"ד תמוז שנת תרח"ץ לפ"ק פה טארנא יצ"ו

החיים והשלום ישע רב וכל טוב סלה לכבוד ידיד נפשי האהוב והחביב מאד נעלה הב' החריף ובקי המלא ומופלג חסידא ופרישא צנוע ועניו ירא שמים מרבים והמושלם במעלות ובמדות ומעשים טובים ונודע שמו לשבח ולתהילה וכו'

כמר שמחה אשר ציממערמאן נ"י

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה, באתי בזה להשיבך על מכתבך, ולהודות לך על הקאפאן ששלחת לי. אמנם מקודם אבקש מחילה מלפניך על מה שעכבתי זה כמה ימים, וכיון ששנינו שהמוחל לא יהא אכזרי בודאי תמחול לי, ודע כי לא מרצוני הרע עשיתי את זאת, ולא בזדון הייתי עצל בזה, אלא נאנסתי בזה, ול"ע נפלתי למשכב זה בערך שני חדשים על חולי הכליות, בל"א "נירען-ענצינדונג", הגם שלא הרגשתי ב"ה שום יסורין חלילה, אמנם לא היתה לי הרחבת הדעת לכתוב, וכעת כבר קמתי ממטתי בעזהש"י, אבל אינני עוד בתכלית הבריאות כמקודם, ואיני יוצא עוד החוצה בלי הוראת הרופא, ואקוה בעזר ד' הרופא חולי עמו ישראל, שאוכל לילך לביהמ"ד כמקודם בימים מועטים, וחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטוב, דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וכמה לא חלי ולא מרגיש איניש גברא דמרא סייעי, ואין בנו דעת להתפלל להקב"ה, איך להתפלל, ועל מה קודם, על הבריאות או על הפרנסה עושר וכבוד, או על בנים, ושאר ישועות והצלחות, וכעין זה הוא מאמר חז"ל בברכות כט, ב "אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובים ודעתם

קצרה, יהי רצון מלפניך שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו, ולכל גוויה וגוויה די מחסורה" ע"כ, ובפירוש רש"י שם "ודעתם קצרה, ואינם יודעים לפרש צריכהם", עכ"ל עי"ש.

וכעין מאמר זה שמעתי מפה קודש בקש"ת אדמו"ר מבעלזא שליט"א, שאמר בהתורה בליל פסח על מאמר ההגדה "שאינו יודע לשאול את פתח לו", בשם זקינו אדמו"ר זצלל"ה, שאינו יודע לשאול, דהיינו שאיש הישראלי רוצה להתפלל להקב"ה, ואינו יכול להתפלל, ואינו יודע איך להתפלל, הקב"ה יעזור לו שידע איך להתפלל, והיינו את פתח לו, כביכול אתה הש"י פתח את פיו שידע איך להתפלל, וכי"ר אמן.

ואסור להתרעם על מידותיו של הקב"ה, אלא צריך לקבלם היסורין באהבה, כי לא עסקתי בתורה ותפילה כראוי ולא קיימתי המצוות כראוי, וכמאמר המשנה בפ"ג דאבות מט"ז "והגבאים מחזירין תמיד בכל יום ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו ויש להם על מה שיסמוכו והדין דין אמת", עיין שם.

ואגב עלה על רעיוני במאמר חז"ל בברכות ה, א "אמר רבא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, שנאמר (איכה ג, מ) 'נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'", פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה שנאמר (תהלים צד, יב) 'אשרי הגבר אשר תיסרנו ה' ומתורתך תלמדנו', ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם", ע"כ. וידוע קושיית המפרשים שהרעישו כאן במה שאמר פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, וכי ביטול תורה הוא חטא קטן, ואמר ולא מצא שום חטא, מי לנו גדול מזה שבו נאמר (דברים ל, כ) "כי הוא חייך ואורך ימיך", "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). ולבד מזה יש לדקדק במאמר זה שאמר יתלה בביטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו, דמאי ראיה לזה,

ובפירוש רש"י שם כתב וז"ל: "אשרי הגבר, שבשביל יסורין צריך אדם לבא לידי תלמוד תורה", עכ"ל. ודבריו הם לכאורה מחוסרים הבנה, שהרי בעל המאמר רוצה להביא ראיה שבשביל בטול תורה בא לידי יסורין, והוא כתב להיפך שבשביל יסורין צריך לבוא לידי תלמוד תורה, ומשמע מלשונו שע"י יסורין יוכל לבוא לידי ת"ת, או שת"ת הוא תקנה ליסורין, וזה לא מצינו במאמר זה אלא להיפך כנ"ל, וכפטיש יפוצץ סלע, דברי תורה מתחלקים לכמה טעמים.

והנה מבואר בכל סה"ק ובראשם בספר ראשית חכמה שמקודם כל מצוה וכל תורה ותפילה שרוצה לעסוק צריך לעשות תשובה על עונותיו, וכתבו רמז לזה "כל איש אשר בו מום לא יקרב" וגו' (ויקרא כא, יח), וכן הוא אומר (משלי כא, כז) "זבח רשעים תועבה", ע"כ.

ושמעתי בזה מפ"ק הרב שליט"א בשם זקינו ז"ל, לפרש מאמר חז"ל בשבת באגדה דמתן תורה (פח, ב) **שאמרו מלאכי השרת להקב"ה תנה הודך על השמים, ואמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה אחוז בכסא הכבוד שלי והחזר להם בתשובה, ע"כ. והפירוש הפשוט הוא, שאמר לו הקב"ה למשה רבינו ע"ה שיחזור להמלאכים תשובה על מה ששואלים שיענה להם כעניינם. אמנם הרב שליט"א אמר פירוש המאמר בדרך פרד"ס, והיינו שיאמר להם משה שבזכות מדת תשובה שיעשו ישראל טרם ילכו לעסוק בתורה ראוי להם להינתן התורה הקדושה, כדמצינו** (יומא פו, א) **שגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, וכיון שתשובה הוא דבר גדול מאד בזה, על כן זכו ישראל בתוה"ק, כיון דתשובה לא שייך אלא בילוד אשה שיש לו גוף ויש לו תאוה לחטאים ח"ו, ויש לו על מה לעשות תשובה, מה שאין כן המלאכים שאין להם גוף ולא שייך בהם מדת תשובה, וזה כוונת המאמר "וחזור להם תשובה", שבזכות תשובה זכו ישראל בתוה"ק.**

ואני ההדיוט אוסיף בזה גם בדקדוק הלשון אחוז ב"כסא הכבוד" שלי, והיינו שרמז לו כסא הכבוד גם כן, והיינו תשובה שמגעת עד כסא הכבוד כנ"ל, ותנא והדר מפרש היוצא מזה, שבזכות תשובה זכו ישראל להתוה"ק.

ובזה נבוא ליישב מאמר הפונה קדים "אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו", ואם לא מצא שום עבירה, נמצא שאין לו על מה לעשות תשובה, אם כן לפי טענותיו שתבטל מידת תשובה, היתה חלילה בטלה טענת משה רבינו ע"ה, ולא היו ישראל חלילה זוכין להתוה"ק, נמצא דלפי דבריו הוא חלילה גורם לעז שלא היתה התורה צריכה להנתן לישראל, וזהו "יתלה בביטול תורה", היינו הביטול התוה"ק מלהנתן לישראל, שהרי המלאכים היו זוכין בה לולא מידת תשובה, והוא מכחיש במידה זו שאין צריך לעשות תשובה, וזה אי אפשר שהרי כתיב (קהלת ז, כ) "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ועל זה מביא בעל המאמר ראיה שע"י תשובה באין לידי תורה "שנאמר אשרי הגבר" וכו', והיינו כפירש"י הנ"ל "שבשביל יסורין צריך אדם לבוא לידי ת"ת", היינו שיסורין באין על עוונות האדם, וכשהוא נתרפא מחליו אז בודאי עשה תשובה, כמו שאמרו חז"ל בנדרים (מא, א) "חולה שנתרפא מוחלין לו כל עונותיו שנאמר (תהלים קג, ג) 'הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי'", עיין שם, וכל זה הוא דווקא על ידי תשובה, ובזה דווקא הוא צריך לבוא לידי תלמוד תורה כנ"ל ברש"י.

ועם כל זה אם הוא יודע בבירור שלא עשה שום עבירה, הגם דכתיב "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" מכל מקום כבר כתבו בתוס' שבת (נה, ב ד"ה ארבעה) דמיעוט מאד שכיח גם בלא חטא כלל, וכיון שהוא מאותו מיעוט שאינו מצוי, ולזה ודאי לא חישיינן, שהרי אפילו ר'

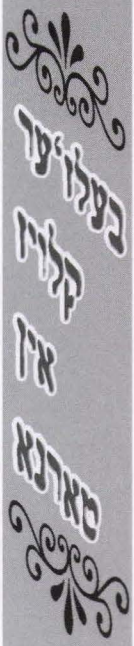
בעלי עך קלין אין בארנא

מאיר לא חייש למיעוטא דמיעוטא, אם כן בודאי יהיו ישראל שוב זוכין להתוה"ק, והוא אינו שום גורם לביטול תורה הנ"ל ח"ו, אם כן הוא צדיק גמור, ועל זה סיים הבעל המאמר בידוע שיסורין של אהבה הן.

בדרך אגב אעתיק לך תורה אחת שאמר הרב שליט"א בפסח זה על ההגדה במאמר "כהא לחמא עניא וכו', כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין", ע"כ. וידוע קושיית המפרשים על הכפל לשון כל דכפין וכו', וכל דצריך וכו', הלא הוא הוא, וגם השתא הכא וכו', בארעא דישראל וכו', השתא כו' בני חורין, שגם זה הוא כפל לשון, דהיינו הך אם נהיה בארץ ישראל עם משיח צדקינו נהיה ממילא בני חורין, עכ"ד.

ואמר הרב שליט"א על זה, ובתוכו רצוף אהבת ישראל, שהתפלל בשביל עמו ישראל אשר הם מוקפים בצרות גדולות בכל מדינה ומדינה אשר השונאי ישראל חוטפים פרנסתינו ממנו ושולטים בממוננו, כמו בווינה במדינת אוסטרייך, וגם במדינתנו, ועוד בכל שאר המדינות, הרשעים ימ"ש חושבים תמיד תחבולות ועצות רעות האיך להדריך על שה זה בין שבעים אומות, ולהוליכו חלילה מטה מטה, להאביד את ממונו, ולשנוא בתכלית השנאה.

והקדים הרב שליט"א מאבי זקינו הרב שר שלום מבעלזא זצלל"ה, שאמר על הנוסח שאנחנו אומרים בליל שבת "שתרחמני עוד בגלותי לגאלנו", ויש לדקדק בתיבת לגאלינו בגלותי, שהרי כשיגאלנו לא נהיה עוד בגלות, ומה כוונתנו בזה "בגלותי לגאלנו", יותר היה לנו לומר מגלותי לגאלנו, וגם לא תיבת "עוד". ואמר על זה, כי כל הניסים והישועות שהם עוד בגלות החל הזה, הם באות מעין הגאולה העתידה, אלא שאז

יהא הכל בתכלית השלמות והרשעים יכנעו מכל וכל, ובזמן הזה הם מעין הגאולה העתידה, וזהו "שתרחמני עוד בגלותי לגאלנו", דהיינו שיהא עוד בגלות המעיין הגאולה העתידה כנ"ל.

ובזה אמר הרב שליט"א "כל דצריך ויתי ויפסח", זה רמז לעתיד בגאולה שלימה שאז יהא בתכלית השלימות, והרשעים יכנעו מכל וכל, על זה מבקשים אותך עוד קודם לזה בימי הגלות, שיהא "כל דכפין ייתי וייכול", דהיינו שיהא להם לישראל לאכול, ולא תהיה להרשעים שליטה על כל פנים בממוני ישראל ובפרנסות ישראל, כל זה עוד בגלות, ועוד אנו מתפללין "השתא הכא וכו' בארעא דישראל", שאז נהיה בתכלית השלימות, "השתא וכו' בני חורין", שאנו מתפללין על כל פנים עוד קודם הגאולה שתהא חירות השיעבוד, כדמצינו בגלות מצרים שהיה חירות השיעבוד ממכת דם.

מה ששאלת אותי אם אדמו"ר שליט"א קורא הקוויטלעך, מזה מוכח שבודאי שמעת איזה שינוי מזה, ודע שכך הוא מן חג ראש השנה שעבר, נחלה הרב שליט"א על העין, והיו לו אז יסורין קשים שבעולם, ואמרו הרופאים שזהו מחמת שהוא ניעור תמיד כל הלילה, וזה קשה לעינים, ומאז אינו קורא הרב שליט"א הקוויטלעך, אלא הגבאי קורא והרב שומע, ולסוף מברך כדרכו בקודש כשהיה קורא בעצמו, וכל ההכנות והשהיות הם כמקדם, וישראל עם קדוש מאמינים בני מאמינים יכולים כך גם כן לפעול כל טוב בעזה"ש, ועוד נעשה שינוי שהכניסו אור האלקטריק להחדר האמצעי שהרב שם תמיד לומד ומתפלל.

כשהייתי בפסח שעבר בבעלזא כבר היה נקל מאד להרב שליט"א, אמנם לאחר כך ביום טוב שני של שבועות, פתאום חזרה ונתחזקה החולי, והיו לו אז יסורין גדולים מאד, ולא היה

יכול להתפלל בביהכנ"ס, אלא התפלל בביתו, וגם לא אכל על שלחנו בחדר הגדול, והיה היום טוב נשבת.

ולכן הוצרך הרב שליט"א ליסע לעיר לבוב יצ"ו, והיה שם הרופא אצלו בכל יום לרפאותו במיני רפואות, ובעזהש"י הקל לו הרבה, ונסע בשבוע זה לק"ק סקאלע לשאוף רוח חדשה, השי"ת יעזור שיהא להרב שליט"א רפואה שלימה בקרוב לגמרי, ונחת לכלל כל ישראל, שנשמע בשורות טובות.

מה שכתבת לי אודות הכתב שבא לא"י מהרב שליט"א, שיהא איזה יו"ט שמח מזה לא שמעתי כלום, והנני רואה שבא"י יודעין יותר המאורעות שבכאן ממנו.

כי הנני מכירך מלפנים שאתה חפץ מאד ללמוד בפלפולא דאורייתא, כמאמר הזוהר הק' "קוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא", שהרי אין ביהמ"ד בלי חידוש, ועל זה אנו מברכים: "לעסוק בדברי תורה", פירוש, לעשות איזה עסק בדברי תורה, משא ומתן בתוה"ק. וכבר צווחו עלה קמאי דקמאי שהעיקר הוא לחדש חידושי תורה שהוא בגדר פריה ורביה, כמו שכתב בספר "דרך פקודיך" להגה"ק הה"צ מו"ה צבי אלימלך מדינוב זצ"ל, והדברים עתיקים.

על כן בבקשה ממך שתכתוב לי תיכף אם נתקבלת להישיבה "שפת אמת" שכתבת, אם אתה נהנה שם יותר מהדרך הלימוד, ומה הנך לומד בזמן זה, ואם מחזיקים אותך שם באכילה ושתיה ולינה כהוגן, ואינך צריך לעשות שום מלאכה ועבודה אלא כל היום ללמוד לבד.

ודע להשמר ולהזהר לבל להלכד ברשת החברות השונות כמו "פארטייען", והישיבה הנ"ל היא בודאי תחת השגחת מנהלי האגודה, ועם כל זה אפשר להיות שהתלמידים שם

מתנהגים על צד החסידות, ואינם מעורבים עם הפארטייען, ואינם קוראים העיתונות "צייטונגען".

הזוכר אתה עוד העניינים האסורים בבעלזא, ודע שהעובר על דברי רבינו רשכבה"ג, הוא בכלל לא תסור וגו'.

כתוב לי כל הפרטים שבקשתי ממך במכתב הקודם, ומה הדין בפירות א"י הבאות לחו"ל בשנה הבאה, אם אסור לאכלן משום חשש שביעית. וזה הוא דבר גדול ונצרך מאד לידע.

ונכספתי לדעת אם בברכה אחרונה של פירות משבעת מינים חותמין על הארץ ופירותיה, כדאיתא בגמרא ובשו"ע, וכן שאר נוסחים אם משנים ממה שאומרים בחו"ל, ואם אתה מתנהג בכל הדינים כבני א"י כמו לענין יום טוב שני של גלויות וכיוצא בזה.

מה נשמע בירושלים חדשות, השלום בעיר. שמעתי שבארץ ישראל יש שערוריה גדולה, והתחיל לשרור מכת חרב והרג בין הערבים ימ"ש ליהודים, ונפלו כבר הרבה נפשות, האמת הדבר הנורא הזה.

◇ ◇ ◇

אבשר לך בשורה טובה שהב' אפרים נאגעל נ"י, ישא בקיץ זה בערך איזה שבועות במזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת, וגם הב' הרב הגאון חריף ובקי בכל חדרי תורה ירא ושלם וכו' כבוד שם תפארתו יעקב האלענדער ישא אי"ה בקיץ זה, והב' הח' וכו' יעקב שפרינגער נ"י, והב' הח' וכו' צבי גראס נ"י, ועוד איזה בחורים אשר ישאו בקיץ זה. השי"ת יעזור שיהא במזל טוב ושעה טובה ומוצלחת וזיווגם יעלה יפה שיהא דור ישרים יבורך. ואי"ה גם אצלנו שנהיה חתנים בקרוב, עם

שאר הבחורים אנ"ש בבית מדרשנו, מתוך שמחה של נחת ורחבה. והב' החסיד ופרוש ירא שמים מרבים ישר ועניו מאד ורוח הבריות נוחה הימנו אהוב למעלה ונחמד למטה וכו' כבוד שם תפארתו יוסף ארשיצער כבר נישא עוד קודם הפסח לק"ק בריגל יע"א, כמדומה לי שכבר כתבתי לך מזה.

הנה קבעתי בזמן זה ללמוד שיעור עם הב' החביב מאוד חריף ובקי וירא שמים חסיד ועניו וכו' כמר משה לאנדא נ"י מס' בכורות אחרי הצהרים, וקודם הצהרים למדתי עם איזה תלמידים מסכת יומא, ומי יודע שאם לא מפני זה נענשתי, שנטלתי גדולה לעצמי להתעטף בעטרה של תורה להתנהג בשררה, כי לא כל הרוצה ליטול את השם יטול. והקב"ה ששמו שדי, שאמר לעולמו די, הוא יאמר די לצרותי.

ומה הנך עושה בבריאותך, ואביך שיחי' ואמך מה הם עושים בבריאותם, אם יש להם פרנסה כהוגן, והיכן הם אחותיך כאן בפולין או בא"י.

הנני משתוקק מאד לראות את צורתך, שיש לי כבר געגועים גדולים אליך, ואולי יש לך איזה צלם תמונה שלך בל"א "פאטאגראפיע", אם היית צריך איזה דאקומענטין עם תמונה, הייתי רוצה מאד שתשלח לי תמונה אחת. הנני לא חפצתי מעולם לעשות לי תמונת צורתי, כמבואר בסה"ק שמאבדים בזה הצלם אלוקים. אמנם כעת הייתי מוכרח לזה כדי לעשות ה"דאוואד", שהרי צריך אני להזכירני להחייל, כי כן יסד המלך שלוש שנים טרם עומד על המבחן, ולכן נשאר לי תמונה אחת ואשלח לך. הגם שאין זה מדרכינו ומנהגינו לשלוח תמונות, מכל מקום מחמת רוב ההשתוקקות, הסיתני לבי בזה, ואל יחר אפך לעשות בקשתי הנ"ל אם יש לך מוכן, אבל לא לכתחילה לעשות כן וד"ל.

ארשום פה הערה אחת וקטנה שעלתה על רעיוני כעת, על דברי המחנה אפרים בהל' שלוחין סימן ט שהעלה בדבר האסור לכתחילה ומותר בדיעבד, לא אמרינן בזה כל מלתא דליהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, דזה הוי שפיר בכלל עביד כיון דמותר בדיעבד ומצי משוי שליח, עד כאן תורף דבריו.

ויש להעיר לפע"ד מג"ק דף קי, ע, דאמרינן שם בטמא בקרבן ליבור דעבודתה ועורה שלו, ומקשה הרי טמא לא הותר בקרבן ליבור, ותירץ במקום דאין כהנים טהורים, אבל כשיש כהנים טהורים אסור לעבוד לכהן טמא, ובפירוש רש"י שם הרי כל מילתא דליהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, והיינו אין יכול להיות דעבודתה שלו, פירוש, שיהא יכול לעשות לכל כהן שליח לעבוד עבודתו, כיון שהוא בעצמו אינו יכול לעבוד, עד כאן תוכן כוונת הסוגיא.

ולפי דברי התוס' ביומא ז, ע (ד"ה כיון) דאפילו בדאיכא טהורין, אם הקריב כהן טמא בקרבן ליבור בדיעבד כשר, עיין שם, אם כן הרי גם כהן טמא רשאי בדיעבד והוי בכלל דמצי עביד לפי דברי המחנה אפרים הנ"ל, ושפיר מצי משוי שליח, אם כן מאי פריך הש"ס בגמרא ג"ק דף קי הנ"ל, ושפיר היינו לריכין למימר דעבודתה שלו ודו"ק. ולעת עתה נריך עיון גדול בעיני, ומלוה לייטב.

הכל יפה בעטו, וכיון שאני כותב בעט רעועה ובדיו חלש, מוכרח אני לקצר, ותמחול לי, ויבוא העת להאריך, ועוד חזון למועד.

הנני מסיים את מכתבי ומברכך שתוכל ללמוד בהתמדה רבה ותצליח מאד בלימודך לחדש חידושי אורייתא לאמיתה של תורה לשמה, ויהא לך נחת והרחבת הדעת והצלחה בכל עניינם, ותעלה על במתי היראה והחסידות עד מאד, והשי"ת יעזור שנראה שנינו יחד, ותתחזק החבילה כמימי קדם.

כה דברי חברך הדורש שלומך הטוב באהבה רבה
ובלב ונפש חפיצה והמשתוקק לראותך בקרוב
ולשמוע ממך תמיד בשורות טובות
המצפה בנחמת ציון וירושלים
הב' חיים נוזינסקי
טראנא

בשולי המכתב: אביא אומר הבא מן החידוש, מה שעלה שוב על רעיוני להמתיק המאמר הנצב פתח השער בברכות ה, א הנ"ל, דהנה יש עוד לדקדק במאמר הנ"ל מלבד קושיית המפורש שהקשה דביטול תורה הוא בכלל כל העוונות ומה אמר יתלה בביטול תורה, ועוד דקדקנו הלא כתיב אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, והיכי תמצא אדם שפשפש במעשיו ולא מצא שום חטא, וחוץ מזה יש לדקדק במאי דשינה בעל המאמר את לשונו דאצל מעשיו כתב הלשון פשפוש ואצל תורה כתב הלשון תליה - יתלה בביטול תורה, וצריך להבין את זה, ה' יאיר את עיני לכוון לאמיתה של תורה.

ואולי יתכן על פי מה ששמעתי בשם האדמו"ר מבעלזא זצ"ל שאמר לפרש דברי התרגום יונתן בפר' קדושים על הכתוב (ויקרא כ, ז) **"והתקדשתם והייתם קדושים", איתא שם בתרגום יונתן בזה הלשון: "ותתקדשון ותהון קדישין בגופיכון מטול דאקבל ברעוא צלותכון אנא הוא ה' מקדשכון", עכ"ל, עיין שם הלשון. ופירוש לדבר פשוט הוא, שיקדשו ישראל את**

גופם כדי שיקבל השי"ת את תפילתם ברצון. אמנם צריך להבין כוונתו מה ענין זה לזה, שלכאורה דבריו סתומים, ואמר על זה הרב ז"ל, שדבר ידוע הוא אם ישראל מתפלל להש"י לצרכי הגוף זה קשה מאד שתהא לו ישועה תיכף, אמנם כשהוא מכניס צרכי גופו לקדושה, אז הוא נענה תיכף, דהיינו שיתפלל להש"י שיתן לו כח ובריאות או פרנסה בהרחבה כדי שיהא יכול לעבוד הבורא ב"ה וכדומה. וזהו פירוש התרגום יונתן הנ"ל "ותתקדשון ותהון קדישין בגופיכון", שתכניסו צרכי גופכם לקדושה, ואז "מטול דאקבל ברעוא צלותכון", עד כאן דברי קדשו.

ובזה נפנה לראש ונשובה להמתיק המאמר הנ"ל שאמר יפשפש במעשיו, ואם פשפש ולא מצא, היינו שלא מצא תקוה לו בזה, שלא הועיל כלום בזה, אז יתלה בביטול תורה, ורצה לומר, שיתלה בקשתו בביטול תורה, שיאמר שאינו יכול לעשות חפצי שמים ללמוד וכיוצא בזה, משום שיש עליו יסורים, ואז בטח הקב"ה ישלח בודאי לו ולי ולכל חולי ישראל רפואה שלימה בקרוב לגמרי, וישועה האמיתית בכלל ובפרט לאחינו בני ישראל בגוף ובנפש.

מכתב י

ב"ה

יום ב' לסדר "והיה ברכה" ו' מרחשון שנת "זה יבא משיח בן דוד צדקנו" (תרצ"ט) לפ"ק פה טארנא יע"א

ישע רב ושלום וכל טוב סלה

לכבוד ידיד נפשי הלוא הוא הב' המלא ומופלג זך השכל והרעיון שוקד על דלתי תוה"ק יניק וחכים מורג חרוץ חסיד ועניו ירא ושלם בכל המעלות ומידות ומעשים טובים וכו'

כבוד שם תפארתו כמר שמחה אשר נ"י

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה כמשפט ונכון, שמחתי מאד בהגיעני את מכתבך הנעים בחידושי תורה הנעימים והארוכים, ונהניתי מזה מאד.

ואגב אתן לך הודאה גדולה על מה שהזכרתני אצל כותל המערבי למען עשות בקשתי, ובעזהש"י הועלת לי בזה לטוב, והריני ב"ה בקו הבריאות בשלמות, אחר שחליתי ל"ע כערך חמש חדשים, ובאמצע משך ימי מחלתי היה שבוע אחד אשר הייתי ל"ע במצב נורא ונרעש מאד, עד שקמתי בעז"ה מנפילתי לימי קדמתי, וכן יעזור השי"ת הלאה שנהיה אני ואתה בתוך כלל ישראל בתכלית השלמות בבריאות הגוף והנפש.

הנה אחרי ידיעתי ממכתבך שאביך שיחי' יבוא לכאן באיזה ימים מועטים, אחר כך נודעתי שהוא כבר בא לכאן, ולאחר

חג ראש השנה ראיתי אותו בעצמי, ודברתי עמו הרבה, ושמחתי מאד בספרו לי שהנך בעזהש"י לומד בהתמדה גדולה, ומתנהג על צד היותר טוב בחסידות ויראת שמים עוד יותר כמקדם, ודיוקן מראיתך הרי הוא כמקדם, וסיפר לי גם דרך לבישתך, ובפרט בעניני החזקתך בצרכי הגופניות.

וגם יעץ עמי ועם עוד איזה אנשים אם טוב להשיב אותך לכאן, ואמר שהרב מירושלים תו"ב [מהרי"צ דושינסקי] אוהב אותך אהבת נפש, ואינו מניחך לשוב לכאן, ואמר שיש לך גם תועלת בירושלים בלימוד, וגם אמר שאינו רוצה לשאול את הרב מבעלזא שליט"א, כי הוא יודע בבירור שלא יצוה לך לשוב, וכאלה וכאלה נסתפק שלא להניח אותך שם לבדך לחלוטין, כי לא תוכל שוב לבא לכאן, כיון דלאחר חמשה שנים תאבד משפט היושבי המדינה, וגם הוא מורא לגור כעת בא"י מפני הקטטות המצויות תמיד.

אמנם מי יודע האמת איזה הדרך הוא טוב וישר, כי לא תדע מה ילד יום, שמא ח"ו כאן ישרור רע ביותר משם, או להיפך, ובאשר הוא שם לעת עתה בודאי טוב יותר שתהיה שם במקומך הקבוע מקודם, והנך יכול לישב על התורה והעבודה ממה שתבא לכאן שאין לך עדיין כאן כלום לא דירה קבועה ולא אש"ל קבועה.

האמת אגיד ולא אכחד, שתמהתי מאד על דברי אביך שיחי', שמסתפק בענין זה, באשר הוא בעצמו איננו עוד על מכונו בפרנסה טובה, כנראה ממראיתו הכחושה והחלושה, והוא רוצה עוד לישא רחיים בצווארו עוד קשים וגדולים ביותר, אם בעזהשי"ת אביך ירויח ביותר שיהא לו פרנסה טובה וקבועה, אז יתכן שתוכל לבא וללמוד הלאה בהתמדה כמקדם, שלא תצטרך לעסוק במסחר, אשר תמנע ח"ו על ידי זה מעסוק בתוה"ק, והשי"ת יעזור לך דכמו שתעשה יהא טוב.

ואגב אבקשך שתכתוב לי מה נשמע חדשות אצלך, איזה מסכת הנך לומד בזמן זה, ומה נשמע אודות המריבה בין הערבים לאנגלים, השלום בעירך ירושלים תו"ב, לי פחד ומורא.

הנה בעוו"ה שוב סובלים אחינו בני ישראל צרות גדולות במדינת גרמניא, שהשר היטלר הרשע ימ"ש, גזר לגרש את כל היהודים אשר נולדו בפולניה ודרו שם כבר הרבה שנים כעשרים או שלושים שנה או יותר או פחות, כולם ישובו לכאן, וכבר גירש כערך ארבעים אלפים, והרבה מהם היו שם עשירים אדירים, וכעת שלחום בעירום ובחוסר כל שלא הניחום ליקח עמהם שום חפץ כלום, רק בלבושם אשר הלכו, וכבר באו לעירנו כאן איזה מאות מהם, וחסרים לחם ומזון, והצער הזה הוא ר"ל קשה וגדול מאד שאין לשער ולצייר אותו, והמקום ירחם על פליטת עמו בית ישראל שתהיה בקרוב הישועה והפקודה האמיתית שיבוא משיח בן דוד צדקנו, שמספרו עולה כמנין שנה זו, כמו שכתבתי בראש מכתבי.

הנה עכשיו אזהירך שלא תכתוב כל כך באריכות כמו שכתבת עכשיו, כי הוכרחתי לשלם בעד המכתב ארבעים פרוטות להדואר, כי היה שוקל יותר משני דעקא, על כן תדקדק בכל פעם כתיבתך שלא ישקול יותר משני דעקא, שהרי חבל על הפסד ממון ישראל.

הנה כמה שהערת בחולין דף ל"ח, ב "דתניא אמר ר' אליעזר ברבי יוסי שמעתי שהצעלים מפגלין", הלא אין אדם מוסר דבר שאינו שלו. וכתבת לתרץ לר' יוסי הגלילי דסבירא ליה דקדשים קלים ממון בעלים הם (פסחים ג, ב). ועוד כתבת דכיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמי, עד כאן תורף דבריך.

ותדע שקושיא זו כבר קדמך הגאון מוהר"י ענגיל ז"ל בקונטרס גבורות שמואל פאות ס. ב. ג. שתירץ בזה קושיא המפורסמת, דהיכי משכחת ליה בסוטה שתבדק במי המאררים, הלא אנן קיימא לן דאם המנחה פסולה אין המים בודקין אותה, אם כן לר' אליעזר ברבי יוסי דסבירא ליה הבעלים מפגלים, אם כן יש לה עצה לפגל כדי שלא תבדק, וכתב לתרץ כדבריך דכל זה הוא לר' יוסי הגלילי דבקדשים קלים ממון נעלים הוא, אם כן במנחה דקדשי קדשים הוא, שוב לא אמרינן הבעלים מפגלין. ועוד כתב גם כן לתרץ כדיבורך השני מטעם דקניא ליה לכפרה כדידיה דמי.

ומה שהקשית מסלמים דלא הוי כפרה, הוא נשמר מזה, וכתב דעל כל פנים הוי בה ריצוי דמים, דזה שייך בכל קרבן, שהזריקה היא מרצה, והוא ענין כפרה, ושפיר הוי דידיה, עד כאן תורף דבריו.

ולהדיוט כמוני יש להביא ראי' לדבריו מהשיטה מקובצת בכמובות לב, ד שכתב דגם פסח הוי בה הרצאת דמים.

ובעיקר הדין אם בסלמים שייך כפרה, הנני כבר הערתי בזה מקדם על דברי רש"י בחולין דף מח, ו בריש העמוד דמשמע מדבריו דסלמים לאו בני כפרה נינהו, וקשה מדבריו בעצמו שסותר לזה במה שכתב בחולין קל, ד ברש"י שם מבואר מפורש דבסלמים שייך כפרה. וכתב שם בהגהות טל תורה להגאון דפה ז"ל [רבי מאיר מריק זצ"ל] להוכיח

גס מדברי המגמומע פר' לו והזוהר הק' פר' קדושים כן שכתבו דשלמים מכפריס על לאו הניתק לעשה. ועיין במנחת חינוך מלוה קנ אס השלמים שייך "ואכלו ממס מזבר כופר", ודוק היטב.

◇ ◇ ◇

(מכתב זה היה מחובר לדלעיל, אך יתכן שזה מכתב אחר לגמרי, וחסר ההתחלה)

הנה בהתחילי לכתוב אגרת זאת כבר מכערך שני חדשים, לא זכיתי עוד לסיימו מקוצר רוחי וממיעוט הרחבת הדעת, עד הגיעני כבר מכתבך השני, על כן התחזקתי ביתר שאת וביתר עוז לגומרו.

והנה שמחתי מאד כשנודעתי שיעשה בירושלים ביהמ"ד דחסידי בעלזא, וכי יש שם כחמשים אנ"ש חסידי בעלזא, ועושין סעודות מלוה מלכה בכל מוצש"ק. והנני רוצה לדעת אם הם זוכרין עדיין מנהגי בעלזא, ואם יש שם גם בחורים מאנ"ש.

ועל שאלותיך הנני משיב לך. שהרב שליט"א עדיין בק"ק קראקא יע"א עד אחר חנוכה, ובזה השבת פר' ויגש בודאי עוד יהיה שם, ובשבוע הבא אין ידוע עוד אם יסע כבר הביתה. ודע שבכל שבת היה שם קהל גדול, ולא היו מתפללין אלא בבית האכסניא שלו, כי אינו רוצה לצאת החוצה, וכבר עשאו לו הרופאים האופעראציע על העין, ובעזהש"י עברה בשלום על צד היותר טוב, ונקל לו הרבה מאד בע"ה.

ועל שאלתך מה עושים היהודים הפליטים מגרמניה. הנה לעת עתה הרבה מהם לוקחים בכל שבוע מהקהילה אשר בכל עיר ועיר, איזה זהובים אשר מתפרנסין מהם, ומקצתם אשר הם בעלי מלאכות, הם נשכרים לאיזה בית חרושת ועושין

במלאכתן ומתפרנסין מהם, ומקצתם יש להם כאן קרובים אשר אוכלים אצלם, ובמדינתנו לעת עתה אין כאן נחת באיזה שבועות, מכבר היו הבחירות הפייס בל"א "וואהלען", לבית הועד הגדול בל"א "סיים פארלאמענט", ויצאו בגורל רובן מאנשי הממשלה אשר הם רשעים גדולים ימ"ש, ולא יותר מחמשה יהודים, נבחרו כנגד עסק מאתים נכרים, וה' ירחם על פליטת עמו בית ישראל בקרוב, ויקבצנו מארבע כנפות הארץ לגאלנו במהרה.

הנני לומד כעת מס' בבא מציעא בלילה עם הב' הירא ושלם כמר שלום בערנשטיין נ"י ועם הב' המלא ומופלג כמר מיכל שטיגליץ נ"י, שלשתן יחד. וקודם הצהרים אני לומד יו"ד הל' טריפות עם הב' החריף ובקי צנא מלא ספרים כמר פרץ ארבאך נ"י, ויש לי מניעות גדולות ועיכובים בביתי מללמוד, והש"י יעזור לי שאוכל ללמוד מתוך גודל הרחבת הדעת, ובבקשה ממך שתמחול להזכיר את שמי אצל הכותל המערבי, גם הב' מר ישיע נ"י, המכונה האלענדער בן ברכה, ביקשני שתזכירו.

כתוב לי מה הנך לומד, ואם הנך לומד עם הב' מר שמואל נ"י, אשר כתבת עליו מקדם, והנני כותב לו תשובה על מכתבו, ויען כי כתבת אלי ענין מקידושין אכתוב לך גם כן סנסן אחד מענין לענין באותו ענין.

ברש"י קידושין ג, ח ד"ה "המשה נקניתי" - "לבעלה", עכ"ל, וכבר דשו בו רבים לדקדק דמאי נח בזה להשמיענו, ועוד נראה לי לדקדק מאי דנקוט לשון לבעלה, דהוה ליה למינקט למישה, שלשון מיש נופל על לשון משה.

ונראה לי לתרץ, דלכאורה קשה ממאי לא תנא במתניתין סופה, שמשה נגמרת בזה, והרי יש מקום לטעות דלא מהני

חופה, כדלמרינן בגמרא דף ג, ע"ב; ה, ב דמנין דמתניתין ממעט דאינה נקנית בחופה, מדלא תנא כן לענין לגמור הוה יכול לומר כן, אלא שיש לומר דמתניתין לא מיירי כלל בניסואין, אלא הסירוסין שהוא לשון קנין או קיחה קידושין, על כן לא תנא חופה, ולעולם נאמר דחופה גומרת.

ובזה נבא לכוונת רש"י שכתב "לבעלה", לתרץ את זה דחופה גומרת, הא דלא תני בתניתין משום דלא מיירי אלא בסירוסין, וזה שכתב לבעלה ולא לאיסה, מדלמרינן בכתובות עא, ב דבעל משמע סירוסין ושיש משמע ניסואין, עיין שם.

ואסיים את מכתבי בברכת שלום וכל טוב סלה

מידידך הדורש שלומך הטוב באהבה רבה ובלב
ונפש חפיצה
הב' חיים ניזענסקי

מכתב יא

(חסר תחילת המכתב)

יען כי קצר היריעה מהכיל, סיימתי מכתבי בעמוד הקודם

אמנם יש לי לכתוב עוד ידיעה אחת, שבשבת זה היה כאן הה"צ מיערסלוב כקש"ת מורנו הרב יהושע – אחיו של הרב שליט"א, ואמר תורות נפלאות, ונוהג בעבודתו הקדושה.

בבקשה ממך שלא תתפוש אותי בדברי האגדה הנ"ל, אם יהא דבר שלא כהוגן, שהרי בשר ודם אני, ושגיאות מי יבין מנסתרות נקני, ואל תטעה חלילה שם באיזה עניין, שלא אחייב חלילה חובת גלות שיגלו למקום הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריהם וכו' כמאמר המשנה באבות פ"א, על כן הזהר בזה לברר את הסולת מן הקמח.

וידידי האהובי הזהר עוד ואל תניח המכתב הזה להתגלגל בארץ כמה ימים כדרך העולם, כיוון שיש דברים קדושים ועניינים גבוהים, וגם העתקתי איזה תורות מאדמו"ר מבעלזא זי"ע, ובזה יש הקפדה גדולה שלא לבזות הכתבים כאלה ולהתנהג בקדושה או לגנוז אותם במקום השמור או לשרפם, כי לולי זאת יכול חלילה להזיק, וכבר קרה זה כמה פעמים, ולשומע ינעם.

ואגב אבקשך מאד שאם תוכל תזכיר שמי לפני כותל המערבי חיים בן חנה

הנ"ל

שלוחו של אדם כמותו, וזכין לו שלא בפניו, הפורסים בשלומך הטוב:

הב' שאול בערנער, מאניש האלענדער, שלמה שפרינגער, אבא גרינהוט, עקיבא שטרויס, יצחק סאלאמאן, דוב פערלשטיין, ישראל געלד, משה דוד לייסטנער, מאיר קליינענדלר, מרדכי שטרום, פרץ ארבאך, מיכל שטיגליץ, משה לאנדא, אברהם אשיצער, שלום בערנשטיין.

אבקש ממך שאם תוכל תשלח לי קאפאן כבראשונה

לזכרון עולם יוחק בספר

בחורי חמד מקלויז דחסידי בעלזא ק"ק טארנא
אשר רובם נכחדו ועלו על המוקד בשנות הזעם הי"ד
ולא נשאר מהם שום זכר ושארית
הלא הם:

א. הרה"ג יחיאל מיכל האלענדער בעמח"ס "אמרי כהן"
ב. אבא גרינהוט
ג. אבא שמואל פראקאש
ד. אברהם אבא משה בן מלכה שוואַרץ
ה. אברהם איצינגער
ו. אברהם אלישע ארבאך
ז. אברהם אשיצער
ח. אברהם בארער
ט. אברהם בן גאלדא – אונגער
י. אברהם בן גאלדא לאה - אונגער
יא. אברהם בן לאה - איצינגער
יב. אברהם גאלדפינגער
יג. אברהם דוב הכהן בן שרה - פרידמאן
יד. אברהם משה בן בילא מלכה – געלד
טו. אברהם משה בן מאלא – נאכמאן
טז. אברהם שויצינגער
יז. אייזיק רינדער
יח. אליהו בן חיה – האלענדער
יט. אליהו בן חנה – לויב
כ. אליעזר בערנשטיין
כא. אלכסנדר וועדטהיים
כב. אלעזר הכהן בן מרים – רינדער
כג. אפרים בן ציפורה – נאגעל
כד. אפרים בן רבקה - שנור
כה. אפרים נתן בן שפרינצא – שטיגליץ
כו. אריה בן פייגי – פרייערליך
כז. אריה יודא ליבוש בן הענדל – מאהלער
כח. בן ציון כ"ץ
כט. ברוך הכהן בן פייגי שפרינצא – רינדער
ל. דוב בן חיה – דוב בעריש פערלשטיין
לא. דוב בן שרה – קלויזנער
לב. דובערעיש כ"ץ
לג. דוד בן רבקה – פרידמאן
לד. דוד חנינא מאנדערער
לה. דוד נאכמאן
לו. זאב וואלף וועלקעס
לז. זיידע מסטאניסלב
לח. חיים בן חנה – ניזינסקי

לט. חיים ברוך בן שרה לאה הערצפעלד

מ. חנוך העניך קיפפל

מא. חנינא דוד בן סערל – מאנדערער

מב. יוסף ארשיצער

מג. יוסף לויב

מד. יוסף מיללר

מה. יוסף קארנפעלד [המכונה יוסל'ה טורנער]

מו. יושיע בן פרומט – ברוינשטיין

מז. יושיע בן ריבא – וואלף

מח. יושע בן ברכה האלענדער

מט. יעקב אריה הכהן בן חיי - האלענדער

נ. יעקב בן שרה פייגא – שפרינגער

נא. יעקב זעווואלד

נב. יעקב יצחק יוסף בן הינדה ניחה - קריגער

נג. יצחק בן שרה פייגה - שפרינגער

נד. יצחק זכריה בן אלטע רעכל – סאלאמאן

נה. ישראל בן אלטע טאבא לאה - בערנשטיין

נו. ישראל יחיאל בן בילא מלכה – געלד

נז. ישראל יעקב בן חיי' לאה - קורנפלד

נח. ליבוש פרידליך

נט. מאיר בן פייגא מאלרא – וייזער

ס. מאיר האלענדער

סא. מאיר וויזער

סב. מאיר קליינהענדלער

סג. מיכל בן נחה פראדיל - שטיגליץ

סד. מנחם מאניש בן חיי – האלענדער

סה. מרדכי אליעזר קוצין

סו. מרדכי בן אסתר – שטרום

סז. מרדכי יודא בן פרידא – וואהל

סח. מרדכי מאיר בן ליבא - צימעטבוים

סט. משה בן גאלדא - הארוזטיץ

ע. משה בן הענדל – מאהלער

עא. משה בן רוזא – שטערנהיים

עב. משה בן רחל לאה – גאלדפינגער

עג. משה בן ריבא – וואלף

עד. משה בן שיינדל – לאנדא

עה. משה דוד בן בילא - לייסטנער

עו. משה מאהלער

עז. משה פינקאס

עח. משה שמוקלער

עט. נחום יעגער

פ. נחמן בן ביילא רבקה – וועדטהיים

פא. עובדיה בן פייגא גיטל

פב. עובדיה ויינבערג

פג. עוזיאל פרץ בן רייזל – ארבאך

פד. עקיבא בן ליבא - שטרויס מיערסלוב

פה. צבי אריה בן נעכא - גראס

פו. קלונימוס קלמן בן פיגא שפרינצא – רינדער

פז. ראובן דוד בן ביילא צפורה

פח. שאול בן לאה – בערנער

פט. שלום בן אלטע טאבא לאה – בערנשטיין

צ. שלום בן רבקה לאה – שניידער

צא. שלמה בן שרה פייגא – שפרינגער

צב. שלמה יצחק בן רחל – האפמאן

צג. שמואל בן נחמה – ראבענבויער

צד. שמעון הכהן בן מרים – רינדער

צה. שמשון בן רבקה – מסטאניסלב

צו. שמשון שפרינגער

צז. שרגא פייבל בוגען

צילום חלק ממכתב י' בכתב יד

מכתבי פריסת שלום בכתב יד

מכתבי פריסת שלום בכתב יד

ב"ה

קובץ

כבוד התורה

חידושים ופלפולים
בעומקה של הלכה
שיצא לאור ע"י בחורי הקלויז
דחסידי בעלזא בטארנא

בעזהשי"ת

מחירו והב אחד — מחירו והב אחד

חוברת ב' — שנה א'

חודש אייר־סיון. — שנת תרצ"א לפ"ק.

קובץ תורני פלפולי

כבוד התורה

יכיל בקרבו חידושים ופלפולים בעומקה של הלכה ושו"ת מליאות חריפות ובקיאות נפלא מגאוני וגדולי ומנינו שליט"א ומבחורי חמד חובשי בית המ"ד הי"ו.

נערך ויוצא לאור ע"י בהורי חמר קלויז בעלזא פה טארנא יצ"ו.

אליכם חובבי תורה אנו פונים בדרישה נמרצה לתמכנו ברוחני ותומרי להתגדל הרעיון הנעלה אשר הואלנו להו"ל בשם „כבוד התורה" ביתר שאת, חזקו ואמצו!

המערכת מבקשת מכל מי שישתלח לו חוברת שישלח תומ"י מחירו ואם לאו ישלחהו בחזרה ואל ישכן באוזלו עולה.

הכתובת לשלוח מכתבים וכספים
Munisch Holländer. dla I. L. Fränkiel,
Tarnów, Walowa 12.

נסדר בבית הדפוס של ר' בנימין ליבעסקינד, בפיעטרקוב מרוב.

Skład. u B. LIBESKINDA, Piotrków-Tryb. (Poland).

צילום שער קובץ כבוד התורה שיצא בטארנא

בעלזער קלויז אין טארנא

הקדמה

הקובץ הנכבד כבוד התורה נערך ויצא לאור על ידי קבוצת תלמידי חכמים מובהקים ולומדים מופלגים בקלויז דחסידי בעלזא בעיר טארנא, הקובץ הוא מאסף תורני על נושאים שונים ומעניינים, שנידונו ועלו על שלחן מלכים.

בראש המערכת עמד, כפי הנראה, הגאון ר' יחיאל מיכל האלענדער זצ"ל, ואיתו עימו היה המג"ש הג"ר ישראל אריה פרנקל, יחד עם הב' מנחם מאניש האלענדער.

בקובצים אלו, הובאו בראש ובראשונה תשובותיהם של הרבנים הגאונים הנודעים מגאליציא (חלק מהתשובות של הגדולים נדפס אחר כך בספרם), כמו הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל; הג"ר ר' יוסף נחמיה קראניצער זצ"ל; הגאון בעל צור יעקב מפראביז'נא זצ"ל; הגאון בעל חזון נחום זצ"ל ועוד, ששלחו את שאלותיהם ותשובותיהם, מתוך הערכה יתירה שרחשו לעורך שעמד בראשה, הגאון ר' יחיאל מיכל האלענדער זצ"ל. נוסף על כך, נתנו מקום של חשיבות ומשקל ראשון להביא חידו"ת של הבחורים והצורבים בקלויז דחסידי בעלזא בטארנא. כמו כן, התקבלה תשובותיהם של כלל חסידי בעלזא ברחבי גאליציא.

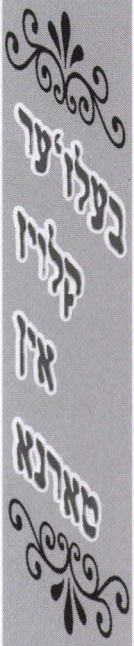
שני חוברות אלו יצאו לאור כעשר שנה לפני השואה. וכיום איננו בנמצא כמעט. לא ידוע לנו על יותר קובצים שיצאו, וגם מאותם שיש לנו, לא הצלחנו להשיג את כל הסימנים. ורק מה שהיה תחת ידינו הדפסנו והכנסנו כאן.

להלן סדר הסימנים:

חוברת א

סימן א – הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל אב"ד טארנא (נדפס בספר טל תורה החדש ע"ז נב,ב)

סימן ב – הג"ר ר' יוסף נחמיה קראניצער זצ"ל אבדק"ק קרקא

סימן ג – הגאון בעל צור יעקב מפראביז'נא זצ"ל
סימן ד – הגאון בעל חזון נחום זצ"ל (אחיו של הגאון מטשעבין זצ"ל)
סימן ה – הגאון ר' יחיאל מיכל האלענדער זצ"ל (נדפס באמרי כהן החדש סימן נו)
סימן ו' ז' ח לא הגיעו לידינו.
סימן ט – הג"ר יעקב אריה הכהן האלענדער ז"ל (נדפס באמרי כהן החדש בסופו סימן ג)
סימן י – ר' יוסף מאלטער ז"ל מטארנא
סימן יא – ר' משה שארטט ז"ל מטארנא
סימן יב – הב' מאיר וועקסלער ז"ל (גיסו של הגרי"מ האלענדער; נדפס באמרי כהן החדש בסופו סימן ו אות א)
סימן יג – ר' דוד מעללער ז"ל מטארנא
סימן יד – הב' שאול בערנער ז"ל מטארנא
סימן טו – אחד מבחורי טארנא
סימן טז–יז – ר' משה אהרן רויך ז"ל
סימן יח – הנ"ל (סימן זה לא הגיע לידינו)
חוברת ב – אייר סיון תרצ"א
סימן יט – הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל אב"ד טארנא (נדפס בספר טל תורה החדש מנחות ז,א)
סימן כ – הגאון ר' יוסף נחמיה קארניצער זצ"ל אבדק"ק קרקא (המשך של סימן ב' חוברת א'; נדפס בשו"ת רבינו יוסף נחמיה סימן כח)
סימן כא – הגאון בעל חזון נחום זצ"ל (אחיו של הגאון מטשעבין זצ"ל; נדפס בחזון נחום ח"ב סימן נג)
סימן כב – הגאון ר' יהודה ליבוש באב"ד זצ"ל אב"ד פאדוואלאטשיסק
סימן כג – הגאון ר' חיים מנחם מענדיל רויטמאן זצ"ל אב"ד קרעשוב
סימן כד – הגאון ר' אברהם צבי רימעלט זצ"ל ראב"ד וואדאוויץ
סימן כה – הג"ר אלקנה זאבערמאן ז"ל
סימן כו – (ר"מ בקלויז לומדי תורה דחסידי בעלזא באושפיצין)
סימן כז – ר' מרדכי דוד הערשקאוויטש ז"ל מטארנא
סימן כח – ר' משה אהרן רויך ז"ל (המשך של סימן יח חוברת א)
סימן כט – הג"ר יעקב אריה הכהן האלענדער ז"ל (נדפס באמרי כהן החדש בסופו סימן ב)
סימן ל – הגאון ר' יחיאל מיכל האלענדער זצ"ל (נדפס באמרי כהן החדש סימן סא)

קובץ כבוד התורה חוברת א'

סימן א

בגמרא ע"ז נב, ב: "לימא מסייע ליה, מזרחית לפונית הה גזו בית משמונאי את מבני המזבח שנסקלו לגבי יון, ואמר רב שמת שנסקלו לעצמם כוכבים, אמר רב פפא התם קרע משכח ורבע, דכתיב ומלו הה פריצים וחללוה, אמרי היכי נעביד ניתבריהו, מבנים שלמות אמר רחמנא, ונסבירנהו לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא" וכו'. לכאורה תמוה טובא, דהא כיון דילפו למולין דהנכרים שימשו בהם לע"ז, היאך יועיל ביטול להכשיר אחר כך, הא הוה ליה מזבח שנשתמש בו הליוט לשמור כמצותו מנחות כב,ע, ובזה אין שינוי מועיל כמו שכתב מג"א סימן קמז סק"ה. ושוב הרעתי תלמידי שכן הקשה בשנתו חינוך מצוה מ', והניח בל"ע.

ונלע"ד לתרץ, דהנה בגוף הדבר דאמרינן במנחות כב,ע דילפי ר' אלעזר בן שמוע מהיקש למזבח לעשיס ומה, מה מזבח שלא נשתמש בו הליוט לא עשיס ומה שלא נשתמש בהן הליוט, לכאורה אינו מובן דבמזבח גופא מנא ידעינן. ובחת"ס חו"מ סימן מ' כתב, דיש לומר כיון דלימא בפס' מידות שהיו לוקחין מבנים מן הנחל שמא נגע בו ברזל ונפסל, וכן כתבו תוס' סוכה מט,ע (ד"ה שכל), ומש כן על על כרחך מזבח מחדש הוא, על כן גם עשיס בעינן חדש, והדר ילפינן מזבח ממש, מה עשיס דבעינן חדש ממש, לא שייך פסול נגיעת ברזל, הוא הדין מזבח לף שלא נגע בהם ברזל חדש בעינן, שרק המצוה שיהיה לגבוה דבר שלא נשתמש בו הליוט, יעו"ש.

והנה התוס' סוכה מט כתבו, דיש לומר דלא תניף עליהם ברזל, היינו דווקא לאחר שהוקדשו, אבל קודם שהוקדשו מותר, יעו"ש. ולפי זה נמצת לף היו לריכין להביא מילוקי מבנים מן הנחל, דהא לף מש נגע בהם ברזל בעודו מולין כשרין, ושוב ממילא לא היה שום לימוד על זה, דמזבח שלא נשתמש בו הליוט, דהא במזבח גופא מנא לן, וכנ"ל. והנה שיטת התוס' הנ"ל תמוה מאוד, מסוגיין דקאמר לף

תניף עליהם ברזל, וכבר העיר בזה במנחת חינוך מצוה מ', ובספר עבודת עבודה כאן.

ואפשר לתרץ בזה הערת המנחת חינוך שם בסוגיין, למה מייתי קרא דלא תניף וגו' דכתיב בפרשת תצוה (דברים כז, ה), ולא קרא דפרשת יתרו (שמות כ, כב) לא תעשה אתהן גזית כי תרבך הנפת וגו'. ולהנ"ל יתכן דמקרא דפר' יתרו הוה ממינע דהיינו דווקא לאחר שהוקדשו, אבל כיון דכתיב נמי בפר' תצא לא תניף עליהם ברזל דהוה מיותר, דהא ילפינן שעה מדורות ודורות משעה, כמו דילפינן מצינים שלמות דלא כתיב בפר' יתרו רק במזבח שהיה לשעה, ואם כן גם בזה נילף משם, ועל כרחך דקרא אתי דגם קודם שהוקדשו אסור, ושוב נאמת לף אם היה באפשרי להניף עליהם ברזל אסור משום דנשתמש בו הדיוט, אבל על כל פנים הא"ס היה מוכרח להביא הא דלא תניף עליהם ברזל, דאם לא כן הוה ממינע דלא תניף, היינו דווקא לאחר שהוקדשו, ושוב לא היה לנו לימוד למזבח שלא נשתמש בו הדיוט בעינן, אבל לאחר שהידם הא"ס כן, נאמת קיימע לן כר' אלעזר בן שמוע, דמה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט.

ומיושב בזה מה שהערתי בספר מנחת קנאות (סוטה מג, ע) על הרמב"ן דמותר לסתת בכסף, דאם כן מאתי היו יכולים לסתתן בכסף, ואחר כך הרחוני בפרי מגדים (או"ח סימן קפ (אשל אברהם סק"ד), שהעיר בזה בקונטרס, וכתב דכסף אינו עושה חלקים לגמרי, ובמחילת כבוד תורתו הגדולה לא זכר סר לפי שעה דברי הרמב"ן הנ"ל. ולפי הנ"ל ניחא, כיון דעל כל פנים ברזל אסור, שוב ממילא היו לוקחין למזבח מצנים מהנחל מחשש שמא נגע בהם ברזל, וקיימא לן כר' אלעזר בן שמוע דמה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט, אם כן אף שיחליקו המצנים בכסף, מאתי יהיה אסור משום שנשתמש בו הדיוט, ואתי שפיר בס"ד. עד כאן דבריו הנעימים ז"ל.

סימן בי

ב"ה, קראקא

לכבוד רחימי הרב הגדול זך הרעיון סוע"ה כלי תפארה כהן צדק שדעתו יפה וברה וכו' כש"ת

מו"ה יחיאל מיכל הכהן האלענדער שליט"א

הלום רציתי גרגיר נתה ברשם המאור בקונטרסו, ליישב דברי רש"י המתמיהים בחגיגה יז, ע, בהא דאית אמאי תומרים עשרת אחל להיות ברך שבת יום טבוח אחר השבת, שפירש דכל הקרבנות של יו"ט רשיה וגם חגיגה קרבין לאחר השבת, ובתוס' (ד"ה יום טבוח) הקשו דחגיגה אמאי לא קרב ביו"ט ואמאי צוח משלמים לדאית אמאי דאמרי דאית אמאי דמתניתין דמביאין שלמים וכו', ושוב הביאו מירושלמי דמוכח כפירוש רש"י. ובטורי אבן הוסיף להפליא מכמה מקומות בש"ס דילן דמוכח דגם לדאית אמאי חגיגה דומה יו"ט, ואין שביק ש"ס דילן ותפס בשיטת הירושלמי וכו', וכבוד תורתו פלפל בזה בהכמה וכו'.

ולענ"ד היה נראה ליישב דברי רש"י, דעל רש"י גופא קוושי לי קשיא, דהלשון יום טבוח אחר השבת משמע ליה לדאית אמאי דאל יו"ט ברך שבת הטביחה כולה ובכללה גם חגיגה נדחית אחר השבת, דאי לאו הכי אמאי טעמא קרי ליה יום טבוח טפי מבשאר מועדי יו"ט, אלא וודאי משום דאינך לא הוה אלא לעולת ראיה בלבד, מה שאין כן בזה דהכל נדחה לאחר השבת, אלא דהא גופא טעמא צעי אמאי אנא לדית אמאי יו"ט ברך שבת מבשאר ימות החול, ואפשר לומר בזה בעזהשי"ת, דהנה בהא דסבירא ליה לדית אמאי מביאין שלמים ביו"ט ואין סומכין עליהם, כבר עמדו המפרשים כיון לדאית אמאי הותרו שלמים ביו"ט, אמאי טעמא לבטלי מנות סמיכה, בשגם אין בה אלא משום שבות, יעויין פני יהושע יט, ולריך לומר דסבירא ליה לדית אמאי דנהי דהותרו חגיגה ושלמים ביו"ט, ולהכי אהני קרא דוחגותם, והיינו משום דאית בהו אלק להדיוט, אבל מקום אהני נמי מיעוטא דלכם ולא לגבוה, לומר, שגם בחותו קרבן שהתיר הכתוב לא התיר אלא מה שיש בו מן ההכרח לצורך אכילת ההדיוט, אבל לא מה שעיקרו לגבוה, ועל כן אין סומכין דאין לורך בו לאלק ההדיוט, והעמידו מכמים דבריהם, והיות כן, יש לאחד דבר ולומר דלדית אמאי נהי דחגיגה דוחה יו"ט, אבל מקום

היינו דווקא בשמיטה וזריקה דמי שפשר לכזית בשר להדיוט בשוס חופן בלעדם, ומנס הקטרת חימורין, נהי דכל כמה דלא מקטרי חימורין בשר לא מתאכיל, מכל מקום כיון דאיכא גווני דמשתרי בשר גס בלא הקטרה, כגון בנאבדו או נטמאו שמי שפשר להקטירן, שם כן לא חשיב זה צורך הדיוט כל כך רק עיקרו לגבוה, ורחוי לומר דבמת שסור להקטיר החימורין ביומיה, רק מקטירין לערב בשלמי יו"ט, וממילא משתרי בשר ביומיה גס קודס הקטרה, כיון שמי שפשר להקטיר משוס יו"ט, הוה ליה כנאבדו או נטמאו, כמבואר בתוס' ביצה כ, ב דמשתרי בשר ביומיה, אך כל זה שפשר רק בחל יו"ט בשאר ימות השבוע, אבל בערב שבת הרי מי שפשר להקטירן בערב, דאין חלבי יו"ט קרבין בשבת, על כן בהא סבירא ליה לבית שמש דלא יקריב חגיגה כלל, ושס כן בעצרת בערב שבת כל הטביחה נדחה לאחר השבת וכו'.

ועל פי זה אתי שפיר נמי מה שהרגישו התוס' למה אילטריך למיתני הא בבית שמאי חומרים מביאין ואין סומכין עליהס, לכאר מאני בפ"ב דביצה. ולהנ"ל אתי שפיר לפלוגתא בתרייתא, דקמייתא תליא, דמסברא ליה לבית שמאי דאף דמביאין שלמים, מכל מקום אין סומכין, דלא הותר רק מה שיש בו צורך להדיוט, ממילא נמי דאף דחגיגה דמי יו"ט, מכל מקום אין מקטירין החימורין ביומיה אלא לערב, וממנה דאס אל בערב שבת אלא מקריב חגיגה כלל, אלא יום טבוח אחר השבת. (המשך יבוא).

יוסף נחמיה קארנטיצער

אבד"ק קראקא והגליל יצ"ו

סימן ג'

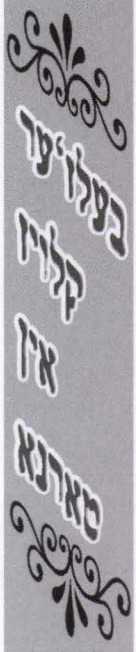
לידיד נפשי הרב הה"ג החו"ב בחד"ת מו"ה מיכל האלענדער נ"י

אשר העיר על שיטה מקובצת כתובות כ,ב שהקשו על הא דאמר ריש לקיש עילה מצאו וטהרו ארץ ישראל, מש"ס זבחים קיג, ע דסבירא ליה לריש לקיש חוץ ממקוס הבדוק לה, הרי לארץ ישראל אינה בדוקה סבירא ליה. ותירץ דשמא יש לומר פרת חטאת שאני דמחמירין בה טובא. ואמה כבוד תורתו דהרי בש"ס שס בזבחים פריך ריש לקיש

לר' יוחנן מהא דתניות היו בנויות וכו', ומשני רב הונא בריה דר' יהושע דמעלה עשו בפרה, ופירש רש"י ומיהא אם שחטו במקום שמין בדוק לא מיפסלא, משמע דלריש לקיש דסבר ארץ ישראל אינה בדוקה, אין הטעם משום מעלה דפרה, רק לר' יוחנן עשו מעלה, ע"כ קושייתך.

ולפי ענ"ד כוונת השיטה ישנה שבשיטה מקובצת שם, דסבירא ליה דגם לריש לקיש אף דירד מצול לארץ ישראל, מכל מקום כבר נטהרה ג"י ואין מחזיקין בה טומאה, רק לענין פרה החמירו להחזיקה בטומאה אפילו בדיעבד, ולכן מייתי מתניתין קרא לפטור חוץ לגיתה, אף דעיקר קרא לפטור בשרפו במקום טומאה וודאי, כמו שכתבו התוס' ד"ה חוץ, ובטו"ק שם, מכל מקום כיון דגם בסתם ג"י החמירו חז"ל לענין פרה, לכן מסתיים לפטור מקרא דאל פתח אוהל מועד, אבל לר' יוחנן דסבירא ליה דלא ירד מצול לג"י, אף דמתו בהגלה, סמכינן על הא דקדרים, כמו שכתב רש"י ריש ע"ב, אפילו לענין פרה שלא לפסול בדיעבד רק לכתחילה עשו מעלה לעשות מצירות על גבי הסלע וכו' אבל לא לפסול בדיעבד, ומכל מקום הקשו התוס' שם בזבחים קיג,ב ד"ה מעשה, דגם לר' יוחנן כיון שעל כל פנים מתו מהגלה הוה ליה לעשות חומרא לפסול בדיעבד, עיין שם בטו"ק דקו' אפילו למה שכתב רש"י שבברוס, מכל מקום הוה ליה לעשות מעלה, דלא כמו שכתב בל"ק שם דרש"י מחרן קושיית תוס', על כל פנים לריש לקיש בוודאי יש לומר כן, דהחמירו בפרה אפילו בדיעבד כמו שכתב השיטה ישנה שבשיטה מקובצת.

איברא דקושיית השיטה ישנה לע"ד יש ליישב בשיטות, דלף לריש לקיש ג"י בחזקת אינה בדוקה, אבל שם בדקו מקום שדה אחת, ואחר כך נמצא שם אבר מן המת, אף שמצאו נגע במקום אחד בגופו שדה היה רחוי לטומאת לרבנן דרבי בש"ס פסחים י,ע, דלא חמרינן היינו הני שאבד הוא שנמצא, מכל מקום בג"י הקילו שלא להחזיק טומאה, אבל בסתמא סבירא ליה לריש לקיש דאינה בחזקת בדוקה - ולא קשה מידי.

ומאז כתבתי זה הרבה שנים ומה שפירש רש"י בכמוזות כ,ב ד"ה עילה וטהרו את ע"י גרסינן, ולא גרסינן כל, ולא נתבאר כוונתו, וכתבתי לכוונת רש"י ליישב הרי ריש לקיש סבירא ליה לעלן יש"ל אינו בחזקת בדוק, ולכן כתב דלא גרסינן כל, רק וטהרו את ע"י, דבמקום בדוק שנולד ספק טומאה טהרו בעילה שמצאו לטהר, אבל לא כל ע"י הוא טהור, וע' בתוס' שם וכו'.

אברהם יעקב הלוי הורוויץ

אבדפ"ק הנ"ל

סימן די

ב"ה דאמבראווא

שלו"ט לכבוד הה"ג החו"ב ירו"ש מו"ה יחיאל מיכל הכהן האלענדער נ"י

הגיעני קונטרסו וכו', ולמען נקשתך במכתבך וכו', לא אמנע להגיד מה שאמרתי כבר בישוב קושיית הר"ן על הרז"ה דסבירא ליה דמצוה דרבנן ליהנות ניתנו, שהרי מודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה, ולא מילק בין יום טוב לשאון ליום טוב שני, דהנה בהסבר שיטת הרז"ה נראה, דבשעה שהמלך הלך לובש מבואר לענין מה שנחלקו הר"ן ז"ל והרשב"א ז"ל לגבי הנאת הגוף בהדי מצוה, דיותר מסתבר לחלק בין מצוה דאורייתא דבטלה לגבי הנאת הגוף וממצוות לאו ליהנות ניתנו, מה שאין כן במצוה דרבנן, עיי"ש, לפי זה יש לומר דהיינו טעמא של הרז"ה, דלכאורה בכל מצוה אינה הנאת הגוף קבלת שכר בעולם הזה ועולם הבא כקושיית הרשב"א סוכה לא, א, ומה שתירץ דהוי גרס הנאה ומותר, לכאורה הוא נגד הירושלמי והר"ן בע"ז גבי תלופי מסירי הנאה מותרין לפי שאין דמיהן כמו שהקשה בחתם סופר יו"ד סימן ק"ל, והנכון בסברת הרשב"א ז"ל כיון דגרס ההנאה הוא רק מכח המצוה עצמה ודאי דבטילה לגבי מצוה דאורייתא, וממילא מצוות לאו ליהנות ניתנו אפילו אם נאמר דבהנאת הגוף בהדי מצוה לא נהנה, מכל מקום הכא הוי רק גרס הנאה בטל לגבי מצוה דאורייתא. ויתכן זה בשיטת הרז"ה, דהא תינח במצוה דאורייתא, מה שאין כן במצוה

דרבנן תמיד לא נהנה משום גרס הנאת הגוף קבלת שכר.

והנה בירושלמי פ"ג בעירובין ה"ט "אמר ר' בא בני אמי נחרו בי' וגו', מי גרס לי להיות עוטרה את הכרמים, על מנת כרמי שלי לא נערתי, מי גרס לי להיות משמרת שני ימים בשורית, על מנת שמרתי יום אחד בתרן, שבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שניים, ואיני מקבלת שכר אלא אחת", מבואר דבר חדש לגבי קבלת שכר על יום טוב שני מפני שגרמו יסורין לעצמן בחורבן בית המקדש. ולפי זה מתורץ קושיית הר"ן, דניחא להרז"ה שפיר מה דמודר הנאה מותר לתקוע תקיעה של מצוה בפיליו ביום טוב שני, וכן בשופר של ע"ז דתקע יצא בפיליו ביום טוב שני, משום דהרז"ה לא אמר כי אם לגבי מצוה דרבנן דגבי קבלת שכר והוי הנאת הגוף בהדי מצוה, מה שאין כן במצוה דרבנן של יום טוב שני לגבי קבלת שכר, דאמר בירושלמי שאינה מקבלת שכר אלא אחת, מודה הרז"ה דלאו ליהנות ניתנו. וזו הערה יקרה. (המשך יבוא).

נחום וויידענפעלד

סימן ה

ב"ה, טארנא

הנני בזה להעתיק מחידושי מהר מגני השי"ת למס' נדרים: בנדרים לו, ב "מצינו להו התורם מצלו על מנת שכירו צריך דעתו אלו לא, מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא צריך דעתו, או דילמא מצוה דיליה היא וניחא ליה למיעבדיה" וכו'. ובדרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' תרומות ה"ג פירש וז"ל: "מצל התורם מצלו על מנת שכירו הרי זה תרומה ותיקן פירותיהם". ותמהו בזה עליו דמנא ליה לפסוק כן, כיון שהוא מצינה דלא מיפטעי, עיין בכסף משנה ומצינה למלך שם מה שכתבו בזה.

והנראה לפע"ד בזה, דהנה בעיקר המצינה דאמרינן אלו דילמא מצוה דיליה היא וניחא ליה למיעבדיה, יש להעיר מדברי רש"י גיטין מז,ב בד"ה מדאורייתא וכו', ולא דמי למעשר וכו', ולאו מצוה דרמיא עליה וכו', אבל ביכורים מצוה דרמיא וכו', מוכח מזה דהפרשת תרומה אינה מצוה, רק אם רוצה לאכול צריך להפריש להתיר איסור טבל, ואם כן מאי

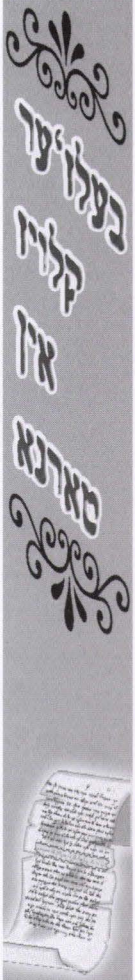
קאמר הכא מצוה דיליה היא, והרי אין המצוה מוטלת עליו כלל, וכבר העיר בזה בתשובות טוב טעם ודעת מהדורא קמא סימן י"ח, והביא רמיה מזה לפיטת הט"ז סי"ד הל' שחיטה סימן ס' ס"ק י"ז שכתב להפרשת תרומה מצוה אף אם אינו רוצה לאכול, עיי"ש.

ואבן לענ"ד נראה ליתב דברי רש"י ז"ל, דהנה עיקר החילוק שמחלק רש"י שם בין תרומה לביכורים הוא, משום דביכורים לא טבלי הפירות לאסרם באכילה, מה שאין כן תרומה ומעשר טבלי הכרי ואסור באכילה כל זמן שלא תרם, לכן גוף ההפרשה אינה רק מתיר ולא מצוה כמו שכתב רש"י שם, ולפי זה לפי מה שכתב הפני יהושע בילה יג, ו דלאף על גב דאין הטבל מתחייב במעשר עד שירים פני הבית, היינו דאינו חייב עליו משום טבל, אבל עיקר הפרשת תרומות ומעשרות היינו קודם רמית פני הבית, אלא משום שנגמרה מלאכתן, והביא רמיה מירושלמי דאין הגורן נעקר ממקומו אלא אם כן הפריש עליו תרומה גדולה, עיי"ש, ובתוס' קידושין כז, ו. ואם כן בפריש תרומה מן קודם שחל איסור טבל, בוודאי אינה מצוה כמו בביכורים, כיון שאינו טובל הכרי עוד קודם שירמה פני הבית, ואם כן שפיר אינה למימר בהא דאמרינן להו הכא בתורס משלו על שלהו מבירו, מי אמרינן מצוה דיליה הוא ואינה ליה למעבדיה, היינו בפתם תרומה שמפריש עוד קודם שחל איסור טבל, וכדברי הירושלמי דחזקה שאין הגורן נעקר ממקומו אלא אם כן הפריש עליו תרומה גדולה, והיינו קודם רמית פני הבית כמו שכתב הפני יהושע, וכהאי גוונא אינה למימר שהוא רוצה לקיים המצוה ואינה ליה למעבדיה, ופשוט ליה ממתניתין דקתני ותורס את תרומתו וכו', דמיירי בפתם תרומה, ואף על פי כן יכול להפריש אלא מדעתו, אבל ברמה פני הבית ואל איסור טבל ואינה מצוה להפרשת תרומה כרש"י גיטין מז ב"ל, בוודאי אמרינן התורס משלו על שלהו מבירו תרומתו תרומה.

ואחרי עלות כל זה, אתי שפיר דברי הר"מ ז"ל שדקדק בלשונו הרי זה תרומה ותיקן פירותיהם, והדקדוק מבואר למה נקיט לשון ותיקן פירותיהם, דפשיטא הוא אפס הפריש תרומה שתיקן

הפירות, ולפי הנ"ל ניחא, דדוקא כהאי גוונא צריך לתקן הפירות, אז התורם משלו על של חבירו תרומתו תרומה, כיון דאין אז מצות הפרשת תרומה כרמ"י הנ"ל, אבל במפרים תרומה קודם שחל איסור טבל, ואז גוף ההפרשה מצוה ולא מתיר, אין תרומתו תרומה, דהוי מצעיד דלא הפשטא, ומתורץ דברי הר"מ ז"ל לנכון בס"ד.

באופן ג' נראה ליישב דברי הר"מ ז"ל, דהקדש הערת טוב טעם ודעת הנ"ל בחצעית הש"ס בתורם משלו על של חברו דלא הוי תרומה משום דלמרינן מצוה דיליה וניחא ליה למעבדיה, והרי דעת רמ"י בגיטין מז, ב דהפרשת תרומות ומעשרות אינה מצוה רק מתיר, אם כן מאי קאמר מצוה דיליה וניחא ליה למעבדיה, אלא יש לומר דדברי רמ"י אמורים רק על עיקר התרומה שמפרים שמתקן בזה הכרי, וזה הוא מתיר ולא מצוה, אבל מה שמוסיף להפרים על שיעור נתינה של תורה דוודאי מקיים מצוה כי אינו מתיר, דהא אטו אחת פוטרת את הכרי, ולפי זה שפיר יש לומר דהא למיצעיא להו בתורם משלו על של חבירו מי אמרינן מצוה דיליה וניחא ליה למעבדיה, היינו לפטור הכרי עלמא בהפרשת אחר כיון דלא הוי מצוה כנ"ל. וכבר כתבתי לעיל בחילוקי דבר זה בשם המשנה למלך פ"ו מה' מתנות עניים הט"ו דאם לא תרם עדיין אחד מששים יכול להוסיף עליו, עיי"ש. ומעתה מיושב דברי רבינו הגדול ז"ל במה שכתב דתורם משלו על של חבירו הרי זה תרומה ותיקן פירומיהם, דדקדק לכתוב דהתרומה הוא חל רק לתקן הפירות, אבל ביותר מההפרשה שמרינן מצוה דיליה וניחא ליה למעבדיה, היינו על מה שמוסיף להפרים יותר משיעור נתינה דאורייתא, וזה הוי בגדר מצוה, והא דפשיט ליה ממתניתין דתורם את תרומתו וכו', היינו משום דבוודאי חיירי בתרומה שמפרים כדין שצמרו חז"ל לתרוס אחד מששים, דהא קתני סתמא ותורם את תרומתו, ונמצא לפי זה דאפילו אם נאמר דתורם משלו על של חבירו אין תרומתו תרומה, לשמרינן מצוה דיליה וניחא ליה למעבדיה, היינו שאין כל התרומה תרומה והבעלים יכולים להוסיף אחר כך עד שיעור אחד מששים או יותר, אבל עיקר התרומה דהיינו שיעור הפרשה

המתרת, יש לומר דלעינו תרומה דמלוה דיליה וניחא ליה למעבדיה. ומתי שפיר בס"ד.

יחיאל מיכל הכהן האללענדער

סימן טי

ב"ה, טארנא

במס' קידושין נז, ב: "ומולין שמשמטו בעזרה, מנא הני מילי, אמר ר' יוחנן משום ר' מאיר דאמרה תורה שמוט לי בשלי ושלך בשלך, מה שלי בשלך מסור וכו', וכרש"י ז"ל דמסור לפילו בהגאה מן התורה, ובתוס' הקשו דמאי שנע מקדשים שמתו דילפו מידי מעילה דכר תורה, על כן פירשו התוס' דשמוטי תון מותר בהנאה, יעי"ש. ועלע"ד דרש"י ותוס' לטעמייהו אזלי, דהרי הכא אזיל לר' יוחנן דסבירא ליה בתרומה לב, ע אליבא דכולי עלמא קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, ומעתה יש לומר, דהרי בקדשים שמתו שילמו מידי מעילה פירש רש"י ז"ל בתעילה ב, ע, הטעם דאין רצוי לעז לגבוה ולא להדיוט, דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, ובתוס' מעילה טו, ע פירשו הטעם דבעי העמדה והערכה, ולאחר מיתה לא שייך העמדה והערכה, אם כן נמצי אנן בשמוטי תון דלא שייך הטעם דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, דהרי רצוי לאדם לאחר הפדיה, ולא שייך הטעם רק דבעינן העמדה והערכה, ומעתה יש לומר על פי מה שכתב השער המלך בפ"ו מהל' בכורים דהעמדה והערכה לאו מעכב בדיעבד, יעו"ש, ורש"י ז"ל בחולין ד, ב, היכא דרך להתחילה לסור ובדיעבד מותר משיב בר דמיס, והתוס' תלקו על דבריו ופירשו דכיון דלסור להתחילה לא משיב בר דמיס, ולפי זה יש לומר דרש"י ז"ל לשיטתיה דהיכא שבדיעבד מותר משיב בר דמיס, ובדיעבד פדוי תפילו בלא העמדה והערכה כשער המלך הנ"ל, ומשום הכי איכא מעילה בשמוטי תון מן התורה כיון דהוי בר דמיס, אבל התוס' לטעמייהו אזלי כיון דלהתחילה לסור לא היו בר דמיס, משום הכי שיטתם דליכא מעילה בשמוטי תון.

ובזה יש לתרץ מה שהעיר בספר "לחמון למוריתע" בכלל ג' למס נאמר לסיסור הנאה בהקדש הוא מטעם גזל ושייך בזן נם גם כן, אם

כן תקצי מפקמיס עג, ח, לפריך להשומט בשבת בחון וכו' תיקן להוליא מידי ליבר מן החי, ובגרס"י ז"ל מידי ליבר מן החי, לבני נח, ואמאי הא גם לבני נח לא תיקן שעליין אסור לו משום הקדם כשיטת רש"י קידושין נ"ז, ב, ולפי דברי לטעם רש"י ז"ל דשחוטי חון ים בו מעילה משום דבדיעבד מהני פדיון, אם כן הרי בחולין מ,ב מוקי הך ברייתא דשומט בשבת בחון וכו' בחטאת העוף, ולא שייך פדיון, לאין פדיון לעופות, ומודה רש"י דמותר בהנאה.

יעקב ארי הכהן האללענדער

סימן י

בפרשת דרכיס לרוש י"ט העיר שם בדברי הר"ן בענין מאכילין אותו הקל הקל, עפ"י מה דהיה פשוט ליה לבעל פרשת דרכיס דאיסור טבל הוא גזירת הכתוב ואיסור בפני עצמו, ועל פי זה הקשה על הר"ן ז"ל יעו"ש.

ותמהני מאד שהרי מפורש יותר מפי הר"ן בדרים פד: דאיסור טבל אכא תרומה המעורבת בו, ולא קשה קושית הפרשת דרכיס על הר"ן שם, ועוד תמהני אשר לא הביא כלל פלוגתא רש"י ותוס' (יבמות פ"ד) אם טבל הוא איסור בפני עצמו או אכא תרומה המעורבת, ול"ע. ועיין בספר אור החיים פרשת בחקותי שהרכיב שי' רש"י ותוס', יעויין שם:

יוסף מאלטער

סימן יא

בסובה ל"ת, בגרס"י ד"ה מ"ט: שאם עכו"ס גזלי ארעתא מישראל ניהנו. ובשו"ת שע"ת לשיטת רש"י סנהדרין נ"ז דגזל עכו"ס אסור מדרבנן משום חילול השם, ע"כ למה כתב רש"י דשאם עכו"ס גזלי ארעתא מישראל, הא אפילו אי גזל מעכו"ס מ"מ אסור לקנות בעצמו, כיון דהוא גזל מעכו"ס וגזל עכו"ס אסור מדרבנן. ותירץ דכיון דהאיסור הוא משום חילול השם, וזה לא שייך רק בשם הישראל בעצמו גזל מעכו"ס, אבל אם העכו"ס הוא שגזל ליכא חילול השם. וע"ז הקשה לו אכא אחד שהרי זה לא שייך לרב הונא לפירושו לאמר בשבת קמא קי"ג גזל עכו"ס אסור דבר תורה וכו', ע"כ

לרב הונא דהוה מרע דשמעתא אלמא הוי מלי רש"י לפרש בגוזל מעכו"ס.

ונ"ל ליישב על פי מה שכתב הקצות"ח סי' שמ"ג בפלוגתא ר' יוחנן וריש לקיש דר"י ס"ל יאוש כדי קני בגזל ור"ל לא קני - תלוי בפלוגתיה מי דבר תורה מעות קונות או משיכה. ואזלי לטעמיה, דר"י דסבירא ליה דבר תורה מעות קונות וא"כ מן התורה ליכא שום קנין רק בכסף, והא דקני בהפקר במשיכה הוא רק משום היכא דליכא מעות תקנו רבנן דליקני במשיכה, ורק היכא דבהיתירא אתי לידיה אבל היכא דבאיסורא אתא לידיה כגון בגזל, לא עבדו רבנן תקנה, ולר"ל דסבירא ליה קנין משיכה מן התורה א"כ גם בגזל קני משיכה וכו', יעו"ש.

והנה ממרינן בבכורות י"ג. דלר"י דמן התורה מעות קונות - גם ישראל לנכרי במשיכה, דמדישראל בחדא נכרי נמי בחדא, ולפי"ז לר"י דס"ל דנכרי קונה במשיכה גם בגזל קונה במשיכה, ממילא גבי נכרי יאוש לחודיה קני לרב הונא. ואתי שפיר דברי רש"י דלגיבא דר"ה דהוא מרע דשמעתא שפיר כתב רש"י דגזלי מרעתא מישראל, דרש"י בשמעתין ד"ה קרקע וכו' דקסבר ר"ה יאוש גרידא לא קני אבל יאוש ושינוי רשות קני, אבל בנכרי כיון דרב הונא סבר בב"מ מ"ז. כר"י דמן המורה מעות קונות וממילא בנכרי קונה במשיכה, ויאוש לחודיה קני.

ולזה פי' רש"י דגזלי מרעתא מישראל דאי מנכרי יאוש לחודיה נמי קני, והיו יכולים לגזוז המוונכרי גופייהו לרב הונא. ובזה מיושב מה שהרעיבו המפרשים על הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שהשמיטו דין המוונכרי, דלפניהם היה הגירסא כמו שגרס הרמב"ן במלחמות דגוזלין מעכו"ס מצינו, והם פסקו כר"י דמן התורה מעות קונות וא"כ היו יכולים לקנות המוונכרי גופייהו, כנ"ל.

משה שראטט

סימן יב

ב"ה, טארנא.

בפסחים ע"ג. שמטו שלא למוכלין חייב מה תיקן תיקן אם עלו

לע ירדו וכו׳ תיקן להוציא מידי מבר מן המי. והקשה הגל״מ כל השיטוי בתרתי שייכים גם על הקושיא הרמשונה ועיין בספר נחלת יעקב מהגאון מליסא ז״ל.

ונראה להעיר בדברי רש״י ז״ל: תיקן להוציאו מידי מבר מן המי לבני נח. ובספר מתוון לתורייתא כלל ג׳ העיר מם מיסור הנאה בהקדש הוא מטעם גזל ע״כ לע תיקן לבן נח בשיטת רש״י קידושין נ״ז: (שיטת רש״י ז״ל דקדשים קליס מחר שחיטה אפילו חלק הבעלים ג״כ הוי ממון גבוה רק משלחן גבוה קזכו, ורק ליהרגל זכה בהו רחמנא ולע לעכו״ם, ולכך קטלוהו לההוא תרמתה, כ״כ בתג״ת מ״ע י״ד).

וי״ל בפשיטות עפ״י מש״כ רש״י בחולין מ׳: בד״ה מחתך בעפר, דכיון דנהסר משום עבודת כוכבים פקע שם קודש מינה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא היא. ולפי״ז ניחא שפיר שתיקן לבן נח להא פקע שם קודש מינה, ומיושב קושיית הגל״ח דעל קושית הרמשונים לע הוי התירון להוציא מיד[י] מבר מן המי דהוי מיסור הנאה מטעם גזל, מבל הכא מיירי דפקע שם קודש כמבואר בחולין י׳ [ל״ל שם].

מאיר וועקסלער

סימן יג

ב״ה טארנא

ביומא ס״ו ״עתי למתי הלכתא, שמם היה חולה מרכיבו על כתיפו. אמר רפרם זאת אומרת וכו׳״. ובכריתות י״ג נמי אימא הא דרפרם, ומסיק התם דרפרם בדומתא. והקשה בתוס׳ אמאי לע מסיק ביומא הא דרפרם בדומתא.

ולפענ״ד לתרץ ע״פ דעת הרשב״ם להא דאין עירוב והולאה ליום״כ משום דהולאה מלאכה גרועה, ודעת הפני״ם להא דהולאה מלאכה גרועה, היינו למ״ד תחומין דרבנן, אבל למ״ד תחומין דאורייתא אינו מוכח דהולאה מלאכה גרועה. והנה רש״י ביומא שם הקשה למה לע אמר דאינטריך הלכתא לתחומין, ותירץ דתחומין דרבנן ע״ם, ובזה ניחא קושית התוס׳, דביומא לע קאי רפרם על עיקר הבריית מדאינטריך עתי, רק על סברת

המתרץ דמוכח מדבריו לתחומין דרבנן, וממילא ס"מ הוא"ה מלאכה גרועה, ומדהוא"ה מלאכה גרועה על כרחך אין עירוב והוא"ה ליוהכ"פ, וליכא למדחי מידי עליה, אבל בכריתות קאי על גופא דבריית מדאיצטריך עמי ושפיר דמי שמני התם להכשירו בכך, וע"ש.

בפסחים ל"ג למאן דאמר דרך רחוקה כל שהיו יכול לכנס בשעת אכילה - על כרחך סבר דשני תשלומין דרשון, דאי לאו הכי למאי כתבה תורה דדרך רחוקה היינו עושה פסח, הא אין יכול לאכול. ובתוס' פסחים פ' כתבו דע"כ ר' נחמן סובר שני לאו תשלומין דרשון יעו"ש, וע"כ היכא כתבו שם (ל"ב:) דר' נחמן סבר כמ"ד דדרך רחוקה כל שהין יכול לכנס בשעת אכילה, ול"ע.

דוד מעללער

סימן יד

ב"ה טארנא

ברמב"ן עה"ת (שמות י"ב) בפסוק כל מלאכה לא יעשה, וברש"י שם ופי' ע"י אחרים. והקשה הרמב"ן הא אין שליחות לעכו"ס, ותירץ בפניס יפות לפי מה שכתב המשנת ביתין דעכו"ס לעכו"ס יש שליחות, ויש"ל קודש מתן תורה היה להם דין בן נח. ויש להעיר דהרי בריב"ם סי' ל"ו דלא נלטוו בשביתת המועדות עד אחר שהוקם המשכן ואז היה להם דין ישראל, ואין שליחות לעכו"ס, ול"ע. וקושית הרמב"ן יש לייישב עפ"י מה שכתב המחנה אפרים בהלכות שלוחין סי' י"ח דבפועל יש שליחות - י"ל דאיירי בפועל.

שאול בערגער

סימן טו

ב"ה טארנא

בר"מ ז"ל (פ"ו בהל' שבועות הלכה י"ז) שבועה שלא לוכל היום שבועה וכו' שבועה וכו' ושמל על הרשמונה וכו' נשמל על השליפית בלבד חייב משום רשמונה וכו'. ובלח"מ הקשה היאך מתירין את הנדר קודם שיחול, והביא שכבר הקשו כן.

ונלפענ"ד דהנה בשיטה מקובצת נדרים י"ח ד"ה למאי וכו' כתבו וז"ל: אם נשמל על הרשמונה -

שבועה קאי, לחכם עוקר הנדר מעיקרו ודמי כאילו אין שם שבועה כלל, ושניה חלה עליו לשגאלי מילתא למפרע דשבועה שנשבע לא היתה שבועה על שבועה. והנה הרמב"ן הביאו הר"ן נדרים כ"ז. כתב לדווקא בנדר שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי טעות וכו', אבל התירוהו בחרטה אין כל הנדר הותר וכו', הרי מבואר דנדר הניתר בחרטה לא הוי כנדר טעות, ע"כ על כרחך לפי פירוש השטמ"ק מיירי סוגיין שניתר ע"י פתח, ולפי זה י"ל דהנה הט"ז כתב הטעם דבהפרת הבעל לא צריך שיחול הנדר, משום דלא יחל קאי על אחרים המתירין, והפרת הבעל לא צריך התרת החכם, ומ"ה יכול להפר אפי' כשעדיין לא חל הנדר, יעו"ש סימן רכ"ח, ועי' בשער המלך פ"ו מהלכות שבועות שהביא דברי הרשב"ץ נדרים כב: גבי נפיק רב סמורס ופתח פתחא לנפשיה וכו', שמביא שם ים שמפרשים דכיון דהוא מתיר לעצמו ע"י פתח, וע"י פתח יכול להתיר חכם לעצמו בלא התרת אחרים יעו"ש, וע"ש בשעה"מ שכתב שכן דעת רש"י ז"ל. ולפי זה אתי שפיר דהכא על כרחך מיירי שהותר ע"י פתח וכשטמ"ק ז"ל, ואפשר חכם אחר מיוחר לעצמו בלא התרת חכם אחר, ומקום בלא צריך התרת אחרים יוכל להתיר אפי' כשלא חל הנדר, וכט"ז סי' רכ"ח הנ"ל:

קלמן הכהן רינדער.

סימן טז

ב"ה טארנא

בנדרים ז. מיבעיא ים יד לנדקה או אין יד לנדקה וכו'. והקשה הצי"ם הא בנדקה מהני במחשבה ולא צריך יד. ונלפע"ד עפ"י מש"כ בספר ושב הכהן דבמחשבה יוכל לחזור, אף דמוך כדי דיבור אינו חוזר - במחשבה חוזר, וא"כ יש לומר דהמיבעיא לענין חזרה דנפק"מ ביד.

ובזה יש ליישב הערת הגאון בית אפרים למה מביא הכא הפסוק "בפיך" הא גמרינן במסכת ר"ה מדרוש ידרשנו אלו הנדקות, ולפ"ז ניחא דבספר ושב הכהן כתב הטעם דבמחשבה יכול לחזור כיון דכתיב בפיך היינו רק בדיבור, ולזה מביא

הכא קרא דנפיק כיון דהתנעים הוא לעניין נדקה:

יהושע ברוינשטיין

סימן טו"ב

ב"ה טארנא

בתום' פסחים פ"ט. ד"ה ונטרחו וכו' המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום. ויש להעיר מזה על המרכבת המשנה פט"ו מה' מעה"ק שמידע דהמקדים זכר לדמיו דקדוש קדושת הגוף מ"מ יכול למוכרו כיון דהוא לא הקדים קדושת הגוף, ומ"כ י"ל דהכא מיירי בכה"ג.

אבא שמואל פראקאש.

קובץ כבוד התורה חוברת ב'

דובב שפתי ישנים מכ"ק מו"ר הגאון רשכבה"ג מהר"ם אריק זצ"ל אב"ד דפדה

סימן י"ט

ב"ה

במנחות ז,ע"ב: "פגע ביה רב נחמן (וברש"י בתמימי), אמר ליה כילד קומלין, אמר ליה מכלי זה, אמר ליה וכי קומלין מכלי שעל גבי קרקע, אמר ליה למגבה ליה כהן". ולכאורה יפלא דהרי כשאמר כילד קומלין, היתה כוונת שאלתו אם קומלין מכלי שעל גבי קרקע, וכמו שמפורש ברש"י ד"ה לתיבעיא לן, כלומר לחברינו תבעיא הך בעיא דרב נחמן בעי מתמימי וכו', והיינו אי קומלין מכלי שעל גבי קרקע כמפורש בסוגיא שם, ואם כן כשהשיבו מכלי זה, מה זה שאלו לו וכי קומלין מכלי שעל גבי קרקע, שברור דפשיט ליה שוב לתין קומלין, ומתין לו פשיט זה, ודברי הש"ס לריכין ביאור.

ונראה על פי דברי הפניס יפות פר' נשא דלהכי אמרה תורה במנחת קנאות לא יתן עליה שמן וגו', כדי שלא תטמא האשה את עלמה בשמן ותגע בכלי, שטומאה הכלי בטומאת אב הטומאה לטמא אדם, דאדרב הרי הוא כחלל, ושטמא הכהן המניף בשגיעתו בכלי, ואם כן מחלל העבודה, ואפילו אם נאמר דהכהן המניף לא היה קומץ ומקטיר, (והתנופה בעלמה לא מעכבא ולא הוי עבודה), אכתי קשה דהא אף כשהכהן אחר קומץ, נוגע הוא בכלי, וכמבואר שם בסוטה דהקמילה הוצרכה להיות מאותה הכלי שקדשה המנחה ושהניפתו האשה, ואם כן נטמא הכהן, ולריך לומר על כרחך דהכלי היתה רחבה והכהן קומץ משם בלי נגיעה בכלי, אך כל זה ניחא לפי המסקנא דקומלין מכלי שעל גבי קרקע, אבל למאי דס"ד השתא דתין קומלין מכלי שעל גבי קרקע, ורק דמגבה ליה כהן, והגבהה הרי שייכא עלמה בשמן ותטמא את המנחה כשהכהן נותן אותה על כפיה, ולזה לא יתן עליה שמן כדי שלא תוכשר המנחה לקבל טומאה, והנה לכאורה עדיין קשה דהרי אם תטמא עלמה בשמן ותגע בכלי, נטמאה הכלי בטומאת אב הטומאה לטמא אדם, דאדרב הרי הוא כחלל, ונטמא הכהן המניף בנגיעתו בכלי, ואם כן מחלל העבודה, ואפילו אם נאמר דהכהן המניף לא היה קומץ ומקטיר, (והתנופה בעלמה לא מעכבא ולא הוי עבודה), אכתי קשה דהא אף כשהכהן אחר קומץ, נוגע הוא בכלי, וכמבואר שם בסוטה דהקמילה הוצרכה להיות מאותה הכלי שקדשה המנחה ושהניפתו האשה, ואם כן נטמא הכהן, ולריך לומר על כרחך דהכלי היתה רחבה והכהן קומץ משם בלי נגיעה בכלי, אך כל זה ניחא לפי המסקנא דקומלין מכלי שעל גבי קרקע, אבל למאי דס"ד השתא דתין קומלין מכלי שעל גבי קרקע, ורק דמגבה ליה כהן, והגבהה הרי שייכא

לעבודה, ומהאי טעמא מבואר ברמב"י מנחות ז,ע"ב בסוגיא דמקור להגדיה בשמעל, אם כן עדיין קשה דמה אנו מועילים בנטיעת נתינת השמן כדי שלא תטמא המנחה, הרי היא תטמא המנחה בשעת תנופה, וכי מגבה לה כהן בשעת קמיצה לתוך קומצין מכלי שאל גבי קרקע נטמא הכהן ומחלל עבודה. אלא ניחא דהנה בתוס' מנחות ז,ע"ב אם בד"א אמר ליה מכלי זה, למאי דמסיק דמגבה ליה כהן, יש לתמוה מאי חידוש השיבו מכלי זה וכו', אי נמי שלא על עץ היה כר' יוסי ברבי יהודה דעושין כלי שרת שלא על עץ. ולפי זה אתי שפיר דעדע שיטת הר"ח דאחרב הרי הוא כחלל, לא אמרינן רק בכלי מתכות ולא בכלי עץ, ואם כן יוכלו לעשות כלי שרת של עץ ועשה הכלי רק רשאון לטומאה, ואינו מטמא אדם.

ועל פי זה אתי שפיר דברי הש"ס, דהא דבעי רב נחמן כיצד קומצין, היינו משום דמספקא ליה אם קומצין מכלי שאל גבי קרקע, והיה לו הכרח דקומצין ממנחת קנאות, דאם לא כן מאי אהני לן בנטיעת נתינת השמן, הרי המשה תטמא הכלי בשעת תנופה והכהן הקומץ יגע בכלי בהגבהת הכלי מן הקרקע ויחלל עבודה, ועל כרחך דקומצין מכלי שאל גבי קרקע ואין הכהן נוגע בכלי וכנ"ל, וכל זה אינו הכרח רק לרבנן דר' יוסי ברבי יהודה דסבירא ליה דכלי שרת צריך להיות של מתכות וכנ"ל, ולזה כשהשיב לו אבימי מכלי זה שהיתה של עץ כתוס' הנ"ל, והיתה מונחת על גבי קרקע, סבר רב נחמן דתרתי אמר אבימי דעושין כלי שרת של עץ וקומצין מכלי שאל גבי קרקע, ולכן אמר לו רב נחמן וכי קומצין מכלי שאל גבי קרקע, והיתה כוונתו דאי סבירא ליה כר' יוסי ברבי יהודה דעושין כלי שרת של עץ מנא לך דקומצין מכלי שאל גבי קרקע, דהא אין רשיה ממנחת קנאות, דהרי כשהכלי היא של עץ לא אמרינן תרא הרי הוא כחלל, ולא נטמאת הכלי טומאת אב הטומאה לטמא אדם, ואנו אנו אומרים דאין קומצים מכלי שאל גבי קרקע, ולא נטמא הכהן בנגיעת הכלי בשעת הגבהה, דהרי הכלי היא של עץ, והשיב לו אבימי דמגבה ליה כהן, דאמת סבירא ליה דאין קומצין מכלי שאל גבי קרקע, והיתה כוונתו באמרו מכלי זה, דסבירא ליה כר'

יוסי ברבי יהודה דעומין כלי שרת של עץ, ומין קיימא לן כרבנן, ולכן קיימא לן דקומצין מכלי שעל גבי קרקע, ומאי שפיר טפ"ד. עד כאן מרגלית יקרה דמרן ז"ל.

סימן כ

(המשך מכבוד התורה חוברת א' סימן ב')

ברם, יש לעיין, למה דמוכח מפני יהושע בילה כ,ג דלף בשחטן וזרקן קודם תמיד של בין הערבייס, מכל מקום אם אסור להקטיר המימורין ביומיה, אף למין עיכוב מגופיה רק משום איסור יו"ט, מקרי נמי לן חזי להקרבה, ושוב גם בערב לן יקטירה לכתחלה משום עשה דהשלמה, ועיין רש"י פסחים נט,ע דד"ה כשנתותרו, אם כן נשאר לכאורה מה שכתבתי לדעת שמאי יקריב חגיגה ביו"ט לכתחילה על מנת להקטיר המימורין לערב.

ואפשר לומר, על כל פנים קשה לפי דרכי הנ"ל, לדעת שמאי לעיל הומר הקטרת המימורין ביו"ט משום דאין זה צורך לאכילת אדם, אין הכי נמי דגם בערב לן יקטירם משום עשה דהשלמה, ומכל מקום שפיר מקריב חגיגה ביו"ט, דים לומר דסבירא ליה לדעת שמאי כרבה בפרק המזבח מקדש דאין ליזה מועלת ברשמו של מזבח, ואם כן ים לומר דמעלן ומלינם ברשמו של מזבח ומקטירם למחר אחר תמיד של שחר, כדמסקי בחמת רב פפא בפסחים נט,ע לענין מחוסר כפורים בשחר יומות השנה.

ומעתה יש לומר דסבירא ליה לדעת שמאי דזה אפשר רק ביו"ט שחל בשחר ימי השבוע, מה שאין כן בערב שבת, דהרי על שניות דרב פפא אם הקשה הש"ס בפסיטות וכי עבדינן לכתחיה מלתא לחתיא בה לידי תקלה, דסברי דיומיה הוא ומאי לאקטורי, [ואם בחוסר כפורים שאינו אלא יחיד הקשו כך, על אחת כמה וכמה שיש לחוש לזה בחגיגות ביו"ט שמרבים העם להביא, שלריבויים קשה להזהר], אלא דרב פפא משני התם כהנים זריזין הן, ויש לומר דסבירא ליה לדעת שמאי דלא סמכינן על זה, אלא בשהוי דאד יומא, מהיום ולמחר, ואינם דמקריבין חגיגה ביו"ט בשחר יומות השבוע לאפשר להלין המימורין ולהקטירה למחר, מה

שמין כן בערב שבת דמי מפסר להקטירן למחר משום שבת, (ועיין תוס' יומא מו,ע"ה אבל לא משלה), ועל כרחך יליף עד מחר השבת, דהוי כשהויי לזמן מרובה, חיישינן יותר לתקלה, ועל כן זה לא יקריב כלל.

והנה קיימא לן בשלהי סוכה דמשמרות כהונה מתחלפות במקדש בכל שבת, אך בקרבנות הרגלים כל המשמרות שוות הן בעבודה והן בחילוק עורות, ויש לעיין מה דין המשמרות בימי תשלומין דעצרת, והנה מירושלמי דמשמעין דמיבעיא להו ביום טבוח אחר השבת עורות למי, ופליגי בזה ר' יוחנן וריש לקיש, ומבירא ליה לר' יוחנן דכל המשמרות שוין בעורות, ונראה לכאורה דגם ימי תשלומין הם כרגל לענין המשמרות, והלכה כר' יוחנן לגבי ריש לקיש, ומהאי טעמא תמה במשנה למלך פ"ד מכלי המקדש על הר"מ שלא הזכיר דין עורות הנ"ל, וגם על הירושלמי נתקשה למיבעיא להו בעורות דווקא, ולא שאל מהם העבודות למי, ובשירי קרבן אחר ליישב זה, ונדחק מאד בפירוש הירושלמי דבריו לפי פירושו תסיק הירושלמי למאי דאמר ר"י עצרת יש לה תשלומין כל שבעה, אין מקוש כלל לפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש בדין העורות, דפשיטא מלתא דהוי כרגל לענין השווהת כל המשמרות, וממילא לא הוצרך הרמב"ם להביא דין דעורות אחרי שכבר פסק דעצרת יש לה תשלומין, והדוחק מבואר, לאפוקי בעל המבעיא לא ידע מעיקרא כלל דעצרת יש לה תשלומין, על כל פניס חד יומא, דהא מעיקרא קאמר דיום טבוח אחר השבת, ועלה העמיד מבעיתו עורות למי, משום דהא גופא מספקא ליה אי יום התשלומין תשיב כרגל להא מלתא, ואין נאר הכי מפשטו פשיטא כל כך דאין מקוש כלל לפלוגתא זה, מדאמר ר"י דעצרת יש לה תשלומין כל שבעה, (ואפשר לדחוק דמעיקרא סבר דעצרת אין לה תשלומין אלא יום אחד, והיה מקוש לספיקתו, אך לבתר הכי דמסיק דעצרת יש שבעה ימים לתשלומין, הרי השוה הכתוב עצרת לשאר רגלים, ומינה נמי דגם לענין המשמרות שוים הם כל שבעה ימים כמו בשאר רגלים), ויהיה אין שיהיה, לפי פירושו מוכח מירושלמי דימי תשלומין כרגל ניהו למנין משמרות.

המשך יגע

יוסף נחמי' קארניטצער

אבד"ק קראקא והגליל יצ"ו

סימן כא

ב"ה. דאמבראווא יע"א

שלו"ט לכבוד הה"ג המו"צ ירו"ם מו"ה יחיאל מיכל הכהן האלבערשטער נ"י

עתה נחתי אל העיון לחקוק מכתבך בחידו"ת הנעימים.

בש"ס מעילה יג,ב: "במה דברים אמורים בהקדיש הגוף לגבי מזבח, אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח, נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית", וכו'. הערת לחקור מיך הדין בהקדיש דבר הראוי למזבח בקדושת דמים למזבח, אי מועלין בציץ וחלב, דכיון דקיימא לן הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף, אם כן דמי למקדישו קדושת הגוף לאין מועלין בציץ וחלב, או דילמא כיון שבפיו הקדישו קדושת דמים, נהי דעל גוף הבהמה אל קדושת הגוף, אבל על החלב וציץ שאינם ראוים למזבח למה לא יהיו קדושת דמים מכח אמירת פיו, וכן נראה משמעות התוס' שם ד"ה בד"א שהקדישו קדושת הגוף לקרב לגבי מזבח, ואם כן לא היה דעתו להקדיש דבר שאינו ראוי למזבח כמו חלב וציץ וכו', שמע מינה דבהמי גוונא שהיה דעתו ואמירתו לקדושת דמים, שפיר מועלין בציץ וחלב, אבל הר"מ ז"ל בפ"ג מהל' מעילה הי"ג שכתב: "הקדיש בהמה ועוף למזבח קדושת דמים כגון שאמר דמי בהמה זו לנסכים ודמי בן יונה זה לשלמים הרי הן כקדשי בדק הבית ומועלין בחלבן וציציהן", ע"כ, הרי דנקט דווקא בהמי גוונא לא חלה עליהן קדושת הגוף כדאמר בשבועות יא,ב דלדמי נסכים ליתא לדין להקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. זה תורף דבריך היקרים.

ואמנם יש לדון דגם התוס' שכתבו הטעם שלא הי' דעתו להקדיש דבר שאינו ראוי למזבח, מכל מקום מודו דגם בהמי גוונא שהקדישו תמימים לדמיהן דאין מועלין בציץ וחלב כמו בהקדיש בפירוש למזבח, והיינו משום דאמר בירושלמי שקלים פ"ד לגבי הקדיש תמימין לבדק הבית דפדאן תמימין

יוצאין לחולין, דאין תימר לא יצאו לחולין, היאך קדשי מזבח חלין על קדשי בדק הבית, לפי זה נראה דכמו בהקדיש תמימין לבדק הבית דתקרב עולה תחת הפדיון, דהיינו שיתכפרו לגרעי עולה, דאמרינן שקודש שחלה עליהן קדושת הגוף יוצאין לחולין, דאם לא כן היאך קדשי מזבח חלין על בדק הבית, הכי נמי בהמקדיש זכר לדמיו דחל עליו קדושת הגוף בלא מכירה, על כרחך צריך לומר דפקע קדושת דמים דידיה לגמרי, דאם לא כן לא חל קדושת מזבח על קדושת דמים, כמו שכתב הר"מ בפ"ו מערכין ה"ח בטעם מתניתין דתמורה ל"ב דקדשי בדק הבית שהתפיסן לקדשי מזבח לא עשה ולא כלום, שהיא משום דאי אמרת מקדיש דבר שאינו שלו, אם כן הכי נמי מן הדין שלא יחול קדושת מזבח על קדושת דמים, [ובמקום אחר כתבתי שיש לחלק], ומה שהקרבנות ליבור נקמים מתרומת הלשכה, אם הכי מתחלה הופרשה התרומה לגרעי המזבח, ועל הבהמה גופא לא חלה מעולם קדושת דמים, מה שאין כן בהמקדים זכר לדמיו, על כרחך צריך לומר דאין חלות קדושת דמים עליו, דפקע לגמרי, וכהאי גוונא דאמר בירושלמי פ"ק ופ"ג דמעשר שני ה"ב בשלמים שלקחן בכסף מעשר פקעה מהם קדושת מעשר, והיינו דאם לא כן לא חל קדושת שלמים, כדאמר במנחות פ"ב דלא חלים קדושת שלמים למיחל קדושת מעשר, לפי זה יש לומר דהוא הדין בהקדיש בהמה לדמיה, לענין שמועלין בציצים וחלב, אף להתום' דחולין בזה בחר דעתו של מדם, והכא דעתו היה לקדושת דמים, מכל מקום כיון דקיימא לן בהקדיש זכר לדמיו קדום קדושת הגוף ופקע קדושת דמים דידיה לגמרי, והוי כהקדיש מתחלה למזבח, לכך שפיר אין מועלין בציצים וחלב כמשמעות הר"מ ז"ל הנ"ל.

ובדברי הר"מ הנ"ל לפירש הא דמעילה י"ג הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח דמועלין בציצים וחלב, היינו שהקדיש דמי בהמה לנסכים דווקא, הנה הר"מ בפירוש המשנה שם כתב: כגון שאמר דמי העוף זה או דמי בהמה זו הקדש שנקריב ממנה קרבן פלוני, הרי זה מועלין בהן ובגידוליהן, עכ"ל, הרי שלא כתב דווקא לנסכים, רק שכתב קרבן

פלוגי, משמע לכאורה דבכל מקדיש בהמה לדמיה, לף דקדוש קדושת הגוף, מכל מקום מועלין בציצים וחלב, ממנס מה שמתם בפירוש המשניות פירש בהלכותיו, דדווקא בהקדיש לדמי נסכים.

וראיתי בשו"ת שואל ומשיב מהדורא בתרא סימן ס"ה הביא בשם ספר גחון לבי לחוו"מ מה שהעתיק הר"מ ז"ל תוקימתא דשבועות יג, בהקדיש לדמי נסכים לף קדוש קדושת הגוף, וכגרסה דשתמיטתיה הר"מ פ"ג דמעילה הנ"ל דמשמר זה.

אמנם מה שקשה על הר"מ, דכמן פשק דמקדיש לדמי נסכים, כיון דלף חזי לגופיה לף קדוש קדושת הגוף, ואילו בשפרים נקבה לשתם לף חזי לגופיה פשק בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין הט"ז כדבנן דתמורה יט,ב, דתרעה עד שתסתאב ויבית בדמיה ישתם, דלף כר' שמעון דשתר תמכר שלף בשוס, וכתבו התוס' שם דהף דשבועות י"ל דלדמי נסכים דלף קדוש קדושת הגוף, ניתיב רק שליבא דר' שמעון, ושם כן לכאורה הר"מ מזכה שטרא לבי תרי, והערת גס שתה זוה, וכבר תמה כן בספר גחון לבי לחוו"מ על המג"א סימן תס"ט, מאי שנע דלדמי נסכים לף חל קדושת הגוף, והוא רק שליבא דר"ש כתוס' תמורה הנ"ל, עיין בשואל ומשיב מהדורא תניינא סימן ס"ה, ודעת תורה יו"ד סימן ס"ה.

ובאמת בשיטת הר"מ, לכאורה שים סתירה מיניה וביה דבפרק ט"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ה כתב: "המומר דמי בהמה זו עולה וכו', שם היתה ראויה ליקרב עולה נתקדשה קדושת הגוף, והיא עצמה תקרב עולה, ושם אינה ראויה תמכר ויביא בדמיה עולה", והוא סותר למה שכתב בפ"ד מפסולי המוקדשין הנ"ל, כתנא קמא דר' שמעון בשפרים נקבה לשתם לף חזי לגופיה תרעה עד שתסתאב, ותמה שם הכסף משנה, עיי"ש. ממנס הגלע"ד ליישב קושיית התוס' תמורה י"ט הנ"ל, מה לשפרים נקבה לשתם שמרינן דתרעה משום דחלה עליה קדושת הגוף, ואילו בלדמי נסכים שמרינן בשבועות לף חל עליהן קדושת הגוף, וגרסה דהכא בהף לף חזי לגופיה שלף יחול קדושת הגוף, יש

לומר סברת זה על פי הירושלמי בפ"ד מסקלים הנ"ל, בתמימין לבדק הבית ליועלין בפדייתן לחולין, דאם לא כן היאך חל קדושת מזבח על קדמי בדק הבית, אם כן הא מינח בשעת פדייה, יש לומר שיועלין לחולין וחלה עליהן קדושת הגוף, אבל אכתי לא יתכן בהקדיש זכר לדמי נסכים, שיחול עליה קדושת הגוף עוד קודם פדיון, לענין שלא ימכר בלא מום, דכיון שיש עליו קדושת דמים כמו שאמר לדמי נסכים, אם כן היך חל קדושת מזבח על קדושת שמים, ולכן זה שאמר בגמ' שבועות י"ח לגבי תמידין שלא הוערכו לעיבור לצד בית דין מתנה שיהיו לדמיהן, היינו לדמי נסכים, דלא חלה עליהן קדושת הגוף.

והנה התוס' תמורה ל"ב כתבו בטעם דקדמי בדק הבית שהקדיש דלא עשה ולא כלום, משום דקדמי בדק הבית אין לבעלים עליהן יותר משאר אדם, לפיכך אין בידו להתפיס, והערתי במקום אחר שהרי יש לבעלים זכות יותר, לענין הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל, דהוא רק בבעלים, לתוס' תמורה כ"ו, רק לניחא ליה, רק לניחא שפיר להט"ז דזכות הבעלים בזה משום דבידו למיתבל, ואם כן הכא לכבר נתנ ליד גזבר, דלא מהני שחלה, אין לבעלים זכות יותר, לכך אין מענין מבדק הבית למזבח.

ולפי זה מתורץ קושית התוס' תמורה הנ"ל, דבשבועות י"ח דמיירי לגבי תמידין שלא הוערכו לעבור שהותנה שיהיו לדמיהן לדמי נסכים, דהתם הרי כבר היו התמידין ברשות ההקדש והוי נתי ליד גזבר דלא מהני שחלה, חוץ לזה שהם מוקדשות לעבור, דלית להו בעלים מיוחדים לענין שחלה, לכך שפיר דלא חלה עליהן קדושת הגוף, משום דאין קדושת מזבח חל על קדושת דמים דידהו, מה שאין כן במפרים נקבה לאשם דמתניתין דתמורה י"ח, אף דלא חזי לגופיה ממירין דחלה עלייהו קדושת הגוף, משום דתיכף בשעת הפרשה קודם דאתי ליד גזבר חלה עלייהו קדושת הגוף, דעדיין יש לבעלים זכות בהן, וחל קדושת הגוף על קדושת דמים, ולכך לא תמכר שלא במום, ומתורץ קושית התוס' לנכון.

עוד יש לומר בתוספ' אחר דיבור קומיית התוס', להטעם דבעי חזי לגופיה שלא יחול עליה קדושת הגוף, יש לומר, כיון דכל חלות קדושת הגוף לא מהני כי אם לענין שתרעה עד שתסתאב ושלא תמכר שלא בפומ, לכך נמרו חכמים שלא יחול קדושת הגוף לגורך רעיה, כיון דכל רעיה ליכא חשש תקלה שלא יטעלו בה בני אדם, אף לתמרי' ביומא סו,ע דכל רעיות לא חיישינן לתקלה בגיזה ועבודה, מכל מקום ודאי ליכא קלא חשש תקלה דמעילה, כמו שכתבו התוס' ריש חולין לטוב שלא תדור, דכל קרבן ליכא למיחש לתקלה דמעילה, דכולי עלמא לא בקיאי כהלכ, עיי"ש, ואם כן מכל שכן ברעיה דליכא חשש תקלה זו, רק דכל רעיות לית לן לבטול הדין חשוס חשש זו, שכל לומר שיחול מתחלה קדושת הגוף רק לענין רעיה, זה לא אמרינן, כיון דליכא ברעיה חשש תקלה דמעילה, [ועיין תוס' זבחים עח,ע ד"ה ואפילו אם"ם דלפעמים לא עבדינן תקנתא ברעיה], ולפי זה נראה דבהקדים זכר לו נקבה לדמים, והיינו מילתא אחתא, שיש חילוק בין הקדים זכר לו נקבה לדמים, כגון לדמי נסכים, שפיר לא חלה קדושת הגוף לרעיה, שהרי חלות קדושת הגוף שלו הוא מדין עולה לחית היה מעילה, מה שאין כו במקדים נקבה לחלות קדושתה קדושת הגוף, הוא מדין שלמים, דליכא מעילה, כמבואר בתמיתין דשקלים ובגמ' תמורה לגבי המקדים נכסיו, דר' יהושע אומר זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לנרבי שלמים ויביאו בדמיהן עולות, ואם כן מתורץ קושיית התוס' תמורה הנ"ל, דבשבועות י"ע דמיירי לגבי תמידין, שפיר אמר דלדמי נסכים לא חלה עליהן קדושת הגוף לרעיה, משום דזכרים אם יחול עליהן קדושת הגוף יהיה בקדושת עולה, ואזה לא עבדינן תקנתא ברעיה משום תקלה דמעילה, אבל בתמיתין דתמורה במפרים נקבה לאחם שבירא ליה לחנא קמא דתרעה עד שתסתאב, דחלה עליה קדושת הגוף מדין שלמים קדשים קלים דליכא תקלה דמעילה, ולפירוש רש"י בתמורת ד' אף מיסור תורה ליכא, עיין שער המלך, ומתורץ קושיית התוס' שפיר, ומדוקדקין על פי זה פסקו הר"מ ז"ל שלא יהיו סותרין זה את זה,

כתמיהת הכסף משנה הנ"ל, והיינו דבפרק ט"ו ממעשה הקרבנות כתב המומר למי בהמה זו עולה וכו' ומס מינה רואה תמכר ויציע בדמיה עולה, והוא משום דקדושת הגוף של עולה לא ממרינן שיחול לרעיה מחשש תקלה דמעילה, ומה שאין כן בפ"ד מפסולי המוקדשין במפרים נקבה לחשש פסק דמרעה עד שתסתאב, דקדושת הגוף של שלמים שפיר חלה עליהן לרעיה ודוק.

זולת מה שכ"ע בר"מ פ"ג דתמורה הנ"ל בתמר למי בהמה זו לנסכים הרי הן כקדשי בדק הבית ומועלין בחלבן וביליהן, דמיירי בהקדים נקבה, ומכל מקום לא חלה עליהן קדושת הגוף, אבל יש לומר דאין הכרח שיסתום הר"מ כאן שלא במקומו הדין דלדמי נסכים שלא חלה עליהן קדושת הגוף דלפי דברי המום' תמורה הנ"ל הוא שלא מציעא דהלכתא, רק רצונו לומר דכיון שהקדים לדמי נסכים דלא חזי לגופיה כי אם שתמכר לדמיה אין נפקא מינא אי ממרינן דחלה עליה קדושת הגוף ותרעה עד שתסתאב, דעל כל פנים כיון שתמכר לדמיה שוב הוי לענין זה כבדק הבית דמועלין בחלבן וביליהן, דרק ברחוי למזבח לא היה דעתו לחלוק שגוף הבהמה יהיה למזבח והחלב וביליס יהיו לדמים, וכהאי גוונא לתמר בתמורה לג,ב אין אדם חולק את נדרו, אבל בהקדים דבר שאינו רחוי למזבח אף דנתחה עלה קדושת הגוף לרעיה, על כל פנים כיון דתמכר לדמיה, ממרינן דימכר הכל, ומועלין בחלב וביליס, ומיושב הכל בס"ד.

המשך יבא

נחום ווייד־נפעלד

האבד"ק הנ"ל.

סימן כב

ב"ה פאדוואלאמשיסק יצ"ו.

לכבוד וכו'. ועתה בחתי להפיק רצונו לכתוב לו דבר חידוש, גרגיר קטן שמתרתי, ליתב קושיית המוס' בתוספות טו,ג דפריך הגמ' וכיון דרוב נשים בתולות ניתנות, כי ליכא עדים מאי הוי, והלא בממון אין הולכין אחר הרוב, וכתבו דלרב פריך, ע"ש. ואמרתי לתרץ, דהס"ד פריך אפילו אליבא דהלכתא דאין הולכין בממון אחר הרוב, דהנה

הבית מברהם הקשה לרוב ימייב שבועה מקל וחומר לעד אחד, לרובא עדיף מעד אחד לסומכין עלייהו בכל התורה כולה, ואם עד אחד מחייב שבועה, קל וחומר לרוב. ורמיתי להגאון מהרש"ק ז"ל מברמלי בהגהותיו לחו"מ מתרץ הקושיא בטוב טעם, דלא נוכל לחייב שבועה, לטענין מיסור הולכין אחר הרוב, והוי כידוע לנו שישבע שקר במה שנשבע נגד הרוב, ואין ניחו לישבע שקר, והוא יסוד נחמד. ומנם קשה על זה דנימא דיהיה מחויב שבועה ואין יכול לישבע ומשלם, וכדומה לי שמקשה זאת בעצמו, אולם אנכי אמרתי לתרץ, דאי אפשר לומר כן, דאם כן יצטרך תמיד לשלם על ידי הרוב, יען דאינו יכול לישבע נגד הרוב, ויהיה הרוב מועיל תמיד להוציא ממון, וזאת לא נוכל לומר, דדיו לבא מן הדין להיות כנדון, דמהיכא יפיה לה מעד אחד, והלא עד אחד אינו מועיל לממון. ויוצא לנו מזה דין מסודם, דהיכא דהוא מחויב שבועה כגון מודה במקצת או שים עד אחד, ואיכא גם רוב כנגדו, דאינו יכול לישבע מחמת הרוב כנ"ל, שוב הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם, משום דהשבועה אינה באה על ידי הרוב, רק מחמת מודה במקצת או עד אחד, ואינו יכול לישבע, דאינו רשאי לישבע נגד הרוב, והוי ממש מחויב שבועה, ואינו יכול להישבע ומשלם.

והנה בנידון דידן הוא מודה במקצת, דהוא מודה במנה, עיין בהרמ"ם שם שהקשה בחמת על מתניתין דלא קתני שחייב שבועה, ורבים מתרצים דבחמת מחויב שבועה רק דמתניתין לא קתני רק חיוב ממון, וברמב"ם מבואר דחייב שבועה, ומעתה שפיר פריך הש"ס אפילו מליבא דהלכתא דאין הולכין בממון אחר הרוב, עם כל זה כיון דהוא מחויב שבועה דלא הרוב, מטעם מודה במקצת, וכיון דרוב נשים בתולות נישאות, והוי הרוב כנגדו ואינו יכול לישבע, כי ליכא עדים מאי הוי הלא הוא מחוסר שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם, ולמה לי עדים, ודוק כי הוא דבר חריף ונחמד. (המשך יבא).

יהודא ליבוש באב"ד

האבד"ק הנ"ל.

סימן כג

ב"ה, קרעשוב יצ"ו

לבבוד וכו'. ברמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' עבדים הי"ב: "מוכר עצמו אין מעניקין לו". ותמהו עליו דבמ"ס קידושין טו,ע מבואר דמאן דסבירא ליה מוכר עצמו אין מעניקין לו, לית ליה דרב נחמן, והר"מ ז"ל פסק כרב נחמן, ומצטריך ליה לו ולא לבעל חובו, ומנא ליה למעט מוכר עצמו.

ולענ"ד ליתא על פי הנודע קושיית עטר"ח דלמה לי קרא למעט בעל חוב, תיפוק ליה דלי נימא דהענקה שייך לבעל חוב, לא משכחת ליה הענקה כלל, דתמיד הוא חייב הכפל, דאיזו נמכר תחלה בעד הקרן, והכפל נשאר חייב. ולפענ"ד דלא קשה מידי דמשכחת ליה בגנב קרקע דלא שייך ביה כפל. אך הא המגחת חיגוך מצוה מ"ב העיר דאגידת קרקע אינו נמכר, דאי אימא בעיניה הא אין קרקע נגזלת, ואי אפר בהבורות שיחין ומערות, הא הוי מזיק, ולא קיימין ביה ונמכר בגנבתו, והדרא קושיא לדוכתיה. אך בחמת לא קשה מידי, דזה דווקא למ"ד קרקע אינה נגזלת, אבל הכא לר"ת קיימינן דסבירא קרקע נגזלת, ולדידיה שפיר נמכר באגידת קרקע, ואף על פי כן אינו משלם כפל מקרקע אפילו לר"ת, דלעניין כפל איכא מיעוטי יתירי, וכמבואר בריש מרובה (ס"ג), וע' תוס' ב"מ (ד') ד"ה אין נשבעין, וממילא מצטריך קרא לו ולא לבעל חובו, ואם כן הר"מ ז"ל דפסק דקרקע אינה נגזלת ואינו נמכר על אגידת קרקע, שוב לא מצטריך קרא דלו ולא לבעל חובו כקושיית העט"ח, ושפיר אייתרא ליה הקרא דלו ולא למוכר עצמו.

ובעיקר קושיית העט"ח יש לומר על פי מה שפסק הר"ח בפ"ג מהל' עבדים ה"ב דאף על פי שהאדון חייב במזונות משתו וגניו, אין לו במעשה ידיהם כלל, אלא הרי מעשה השתה ומציאתה לבעלה, ואם כן משכחת ליה שכבר שילם כפל ממעשה ידיו אל משתו וגניו, וזה פשוט. (המשך יבא).

חיים מנחם מענדיל רויטמאן

האבד"ק הנ"ל.

סימן כ"ד

ב"ה. וואראוויץ יצ"ו.

ברי"ש מלגזי ה' תלה תות ז' הביע מ"ם הר"ם בפ"ג דביכורים לפרש הא דתנן דמע"מ תוסר את הגורן דמיירי שהקדימו בשבלין ולכן מע"פ שלא נתמרחה תוסר כמו תרומה דלכ"ע קודש כן נמי מע"מ ועש"ה וע"ז העיר הריט"ץ דבפ"ג דמעשרות קבעי בירוש' שם מעשר רשאון טובל למעשרות ולא לפסיטה ומיך כאן פסיטה לירוש' דמע"מ טובל ושם במע"ר מיבעיא לן כ"ש במע"מ עכ"ק ולענ"ד י"ל דזה דשנקדים להבין טעמא דירוש' דנסתפק שם מע"ר קודש ולכאורה מדוע ישתנה זה מדין התרומה דלכ"ע קודש ונראה דבעיא זו תליא במה דבעי עוד בפ"ג ה"ג מעשרות מהיכן ניטלת מן הבית או מן השדה ובש' טל תורה העיר בזה דבעיא זו אינה רק במעשרות אבל בתרומה מצינו לחזקה לגורן שלא תעקר אע"כ נתרמה תרומה גדולה הרי דניטלת מן השדה מע"כ במעשר מיבעיא לירוש' לחולי ניטלת רק מן הבית ובזה ניחא שם מ"ש רש"י גיטין מ"ז לחין תובה להפרים רק ברוגה לאכול דזה מיירי במעשר דזה אין תובה להפרים רק ברוגה לאכול ולכן אינה ניטלת מן השדה דהא אז אין טובל עדיין וממילא ליכא שום מצוה בהפרשה מע"כ בתרומה יש מצות הפרשה וכמ"ש ט"ז סי"ד סימן ג' לכן ניטלת גם קודם רמיית פני הבית דע"כ אז מצוה ליכא אף דאינו טובל עכ"ד ומיושב זה הערת הטוט"ד שהביא ידידי הה"ג מו"ה מיכל האלבענדער נ"י בכה"ת מובית ג' סי' ה' דבנדרים ל"ו קאמר בהפרשת תרומה מצוה דילי' ומ"ל למעבדה ולדברי רש"י גיטין מ"ז אינה מצוה תיובית כלל ולפי"ז ג"כ בתרומה גם לרש"י הו"ל מצוה תיובית ורק במעשר אין מצוה רק ברוגה לאכול ומעתה יתבאר לכון בעיית הירוש' שם מע"ר קודש למעשרות דזה תליא ג"כ בבעיא הנ"ל שם מעשרות ניטלת מן הבית או מן השדה דשם נימא דרק מן הבית ניטלת וכחילוקו של הט"ת הנ"ל דרק תרומה ניטלת בגורן משום דליכא מצוה אף בע"ר לאכול משא"כ במעשרות ליכא מצוה כל שע"ר לאכול ג"כ חילוק פשוט יש כאן בתרומה קודש קודם רמיית פני הבית משום דאז יבוא זמן

הפרשת תרומה ומעשר ליכא בהפרשתה לכן קובע משא"כ במעשרות דאין נוטלת קודם רמיית פני הבית ועכ"פ מעשר ליכא מז בהפרשתו דהא אין טובל עדיין לכן אין בהם תמיכות הפרשה ואין קובעים ואם נימא דגם מעשרות נוטלת מן הסדה כתרומה ע"כ נימא ג"כ דגם מז ליכא מעשר בהפרשתן שוב מסתבר שיקבעו ג"כ וע"כ הנך תרי מעשרות חדא בחידך מיתך שייכי ומה"ט י"ל ג"כ דתרומה אין קובע בדבר אלא נגמר מלאכתו משום דקודם גמר מלאכה גם בתרומה ליכא שום מעשר ומדרבה וכמבואר בפ"ק דתרומות מ"י דאין תורמין מדבר אלא נגמרה על דבר שלנג"מ ומקרע ילפינן לה התם ועכ"פ ליכא מז תמיכות הפרשה ולכן אין קובע ומעתה כ"ז יתכן רק לדידן דקיי"ל דאין תרומה קובע קודם גמר מלאכה ע"כ שפיר י"ל לעיקר הקביעות אלא רק בזה אם יש מעשר בהפרשה ולכן מיבעי"ל אם מע"ר טובל כיון דזה גופא מיבעי"ל אם נוטלת מן הסדה וכנ"ל משא"כ לר"ע דס"ל דתרומה קובע אף בדבר שלנג"מ אף דבוודאי ליכא שום מעשר מז ע"כ חזינן דלא אלא כלל זה אם יש מעשר בהפרשה שוב מדוע נחלק בין תרומה למעשר וי"ל מסברא דגם מע"ר ומע"ש קובעין כמו תרומה וא"כ הר"ש דמפרש למתני' דביכורים כר"ע דגם בשבלין קובע שפיר מפרש דמע"ש טובל דמאחר דקובע גם קודם גמר מלאכה ממילא דאין סברא לחלק בין תרומה למעשרות ג"כ ומצעיית ירוש' לע קאי כ"ע לרבנן ומיושב קו' הריטב"א הנ"ל ודו"ק - ורמיתי בריבב"ז פ"ב דמעשרות שם שביאר כוונת הירוש' דבהקדימו בשבלין לכ"ע אין קובע משום דליכא מי' בהפרשה וכל דהוא הפרשת מי' לכו"ע אין קובעת יעש"ה ולע"ד מה יענה להא דס"ל לר"ע דקובע גם קודם גמר מלאכה אף דמסור לתרום מז וכנ"ל ואפ"ה קובע ול"ע.

המשך יבא.

אברהם צבי רימעלט

ראבד"ק הנ"ל.

סימן כה

ב"ה, יארדאנאב.

א) בגמ' ריש פסחים סט,ע"ב הקשה בהא דקאמר הש"ס בב"ד

גזירה שמא יעבירנו מרצע חמות ברשות הרבים, דלמאי לא קאמר גזירה שמא ילך חוץ לתחום למ"ד תמומין דאורייתא. ונראה לומר, דהנה בשער המלך פ"ג מהל' שבת העיר דהילך גזרו שמא יעבירנו, הא אפילו אם יעבירנו לא יצא לידי חיוב דאורייתא דקיימא לן כר' יוסי דאמר בסוכה מב,ע"ב דטעה בדבר מצוה פטור, ואולם הביאו בכנר הרגים הפמ"ג בקונטרס זו, ותירץ דהגזירה שמא יעבירנו ד"ס היינו בשעת יציאתו מביתו להבקי ללמוד, דאז כיון דעדיין לא יצא הוי טעה בדבר מצוה, ורק עיקר הגזירה הוא שמא יעבירנו ד"ס ברה"ר לאחר שכבר יצא ידי חובתו. והנה התוס' יבמות יומא ס"ז כתבו דהא דאמר שם בגמ' דמשלח השעיר חוזר לסוכה המחרונה, ואר"י אפילו למ"ד תמומין דאורייתא, כיון שלא היתה שם שביתתו קבועה מתחלת היום, שם חוזר אין כאן איסור תמומין מן התורה, ובענין גם כן לא גזרו בכהאי גוונא, יעו"ש, מבואר דאיסור תמומין מן התורה הוא רק ביושב חוץ לתחום ממקום שביתתו מבעוד יום, אבל אם הלך חוץ לתחום ואחר כך חזר בשעת בחותו מהלך, ליכא בחזרתו איסור תמומין מן התורה, וכמבואר בדברי התוס' יבמות יומא שם, ואם כן אתי שפיר קושיית התוס' רי"ד, דעל כרחך ליכא למיגזר משום איסור תמומין, דממה נפשך בשעת הליכתו להבקי ללמוד ליכא למגזר, דאז טעה בדבר מצוה דפטור, וליכא לומר נמי בשעת חזרה מהבקי, כיון דהפמ"ג, דהרי בתמומין אין איסור בחזרה וכדברי התוס' יבמות הנ"ל, ועל כן נקט גזירה שמא יעבירנו ד"ס ברה"ר, ואתי שפיר.

ב) ביומא לב,ע"ב אמר רב חסדא גמירי אמם טבילות ועשרה קידושים וכו', ובפירוש הר"מ וז"ל וכשבא לעשות תמיד של שחר צריך טבילה כמו בכל יום ויום, כלומר בשעה שהוא על הוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בשעתם של המזבח לשרת להקטיר שהם לה', עכ"ל, והוא תמוה דהרי קרא לא מיירי בטבילה רק בקידוש ידיים ורגלים, אבל טבילה דשחרית, אינו מבואר בכתוב זה כלל, וכבר העיר בזה בגליון שם. ונראה לענ"ד ליישב על פי דברי הרמב"ד תמיד סוף פרק קמע, שהביא מה דמקשים התוס' למ"ד בזבחים נ"ח דהכיור היה

עומד בין חולם למזבח, והא תנן צריך כלים לחסור לכתם בלא קידוש ידיים ורגלים, ותירץ הרמב"ד וז"ל ויש לומר דדייקא שלא רחץ ידיים ורגלים לא היה נכנס וכו', אבל מי שהיה טבול יכול בטוב לכנס, כיון שלא הטיל מים אחר הטבילה, דמה שזה מקדים ידיים ורגלים לא היה עושה בעבור שום טהרה, כיון שכבר טבל, ורק בעבור עבודה, ועל כן כל אדם שטבל בטוב היה יכול לכנס בין החולם ולמזבח, יעוש"ה. ומבואר מדה"ק דבר אחד, דכל הנכנס לקדש ידיים ורגלים היה צריך טבילה מקודם, ולכך היה יכול לכנס למקום הכיור שהוא בין החולם ולמזבח לקדש, כיון שכבר טבל.

ובתום' יומא ה,ב בד"ה להציץ הביאו ממוספתא דשמעון הצנוע, עיין שם הלשון, דמבואר מדבריהם דגם בין החולם ולמזבח חסור מן התורה לכנוס בלא רחוץ ידיים ורגלים, ואם כן ממילא לפי התירוץ של הרמב"ד שוב טעון טבילה מן התורה, וזה לשיטת הר"ח מהקרע דמדכתיב בגומס על חוהל מועד, על כרחך דצריך טבילה, דאם לא כן מיך נכנס לקדש אם בלא רחוץ ידיים ורגלים, ועל כרחך דמקודם טבל וכדברי הרמב"ד, כנלע"ד לפי חומר המצא, ואין להקשות על דברי הג"ל דהרי כאן מיירי ביום כפור, ומבואר דביום הכפורים מקדש הכהן גדול מקיתון של זהב, ואם כן שוב אין צריך לכנוס בין החולם ולמזבח ואין צריך טבילה, מ"מ יש להעמיד דברינו עפ"י המבואר ברש"י דגם ביוהכ"פ מקדש מן הכיור.

ובתוי"ט תמה בשלמא דהרי ביוהכ"פ מקדש מקיתון של זהב ותירץ בתוספות חדשים דזה רק בשאר קידושין ולא בקידוש הרחצה דגם ביוהכ"פ היה מן הכיור יעו"ש.

ובאמת מבואר בירושלמי יומא פ"ה ה"ה בתוספות חדשים דקידוש הרחצה צריך להיות מן הכיור ולדקו דברינו ות"ש.

אלקנה זאב ערמאנן

אבד"ק הנ"ל.

סימן כו

ב"ה אושפיצין יצ"ו

בשבת ד: בתוס' ד"ה דלמא הנחה היא. לכאו' צעי פירש"י דדייק מדלא קאמר ר"ע מחייב שתים. ועיין במהרש"א ומהר"ם שם דסברת רש"י הוא דאין לחלק בין עקירה להנחה ע"כ צריך לדייק מדברי ר"ע. והקשו התוס' דילמא הא דלא מחייב שתים משום דלא מחייב שתים בתולדה במקום אב, ועוד דלקמן גבי רבי נמי לא קתני רק חייב אחת, וקמפרש ר"י דמחייב רבי שתים.

ונראה לישב קושיית התוס' דהנה לכאורה יש להקשות לעמי הכנסה היא רק תולדה, הא הכנסה ג"כ היה במשכן, וכל דהוה במשכן הוי אב. אך בפשיטות ניחא לעמי בכל מקום הוי אב מאי דכתיבא ומאי דלא כתיבא הוי תולדה, ובשבת אינו כן, אך כיון דבשבת לא כתיבא שום מלאכה, רק כתיב לא תעשה כל מלאכה ושמכה רחמנא למלאכת המשכן, הוי כאלו כל המלאכות שהיה במשכן כתיבא, אבל הוצאה והכנסה למלאכות גרועות אינם בכלל לא תעשה כל מלאכה רק מיעטריך קרא אחר, ע"כ הוצאה דכתיבא הוי אב והכנסה לגי כתיבא הוי תולדה.

ובזה מתורץ דברי הגמ' שבת דף ל: מכדי זריקה תולדה דהוצאה, הוצאה גופא היכא כתיבא, והקשו המפרשים לעמי מקדיש הש"ס מכדי זריקה תולדה דהוצאה הו"ל להקשות שפיר הוצאה היכא כתיבא, אבל לפי הנ"ל ניחא, דהגמ' לא היה יכול להקשות הוצאה היכא כתיבא - כיון דהיה במשכן, אך הש"ס הקשה כך מכדי זריקה תולדה דהוצאה, וזריקה ג"כ הי' במשכן, לעמי לא תשיב זריקה אב, אלא על כרחך דמלאכה גרועה היא ע"כ הוצאה ג"כ אין לחשוב מחמת דהיה במשכן ע"כ קשה הוצאה גופא היכא כתיבא. ע"כ לפי מה שמידש הפנ"י דלר"ע לצריך קרא לאל יצא לתמוהין לא הוי הוצאה מלאכה גרועה, ע"כ לר"ע הוי הכנסה ג"כ אב, ע"כ לא קשה קושית התוס' דלר"ע הוי הכנסה ג"כ אב. וזה מיושב קושית המהר"ם שי"ף בדף ל"ד דהקשה לעמה דקאמר הש"ס מר אדר' מתני' ליה וקשיא ליה תנן אדר"י מתני לן ולא קשיא לן,

והקשה המהר"ם ש"ך ממאי לית קאמר מהן מדר"ע מתני לן, ולפי הנ"ל דמדר"ע לא היה לריך לשמעינן דמחייב שתים כמו שברת רש"י דעקירה שוה להשחה, ולר"ע הוי הכנסה אב, אבל אי מרבנן אר"י מתני לה ממי לשמעינן מידוש דמחייב שתולדה במקום אב. המשך יבא.

ר"מ דישיבת "לומדי תורה" דחסידי בעלוא

אשפצין יע"א

סימן כז

ב"ה טארני.

בביצה דף ו. פריך בגמרא על רב דאמר דאפרוח שגולד ביו"ט אסור, מעגל שגולד ביו"ט דמותר, ומשני דמוכן אגב אמו בשחיטה, ופריך עגל שגולד מן הטריפה מאי איכא למימר. והקשה בתוס' הלא הוא מוכן דיכול להוסיט ידו למעי אמו ושחטנו ויהי מוכן כה"ג. ונ"ל לתרץ דהנה לכאורה קשה היאך יכול לשחוט בהמה ביו"ט ניחוש דילמא במקום נקב קל שחיט, ומי דאזלינן בתר רובא, הלא בדבר שיש לו מתירין לא אזלינן בתר רובא, וכאן אפשר להמתין עד למחר. אך יש לומר דכבר הוחזק הרוב לענין החלב דאינה טריפה, אבל כל זה בכבר יצא הולד לאור העולם, אבל בנשחט בעודו במעי אמו שוב לא היה הוחזק לענין החלב, ושוב אינו דומי בכה"ג לשחוט ביו"ט וק"ל.

ובאופן אחר נ"ל ליישב קושית התוס', דבאמת קשה קושית המהרש"ך דניחא סמוך מיעוטי לחזקה בכל שחיטה, אך נ"ל דהוי הרוב שכבר הוחזק לענין החלב כנ"ל, אבל בעודו במעי אמו היאך יכול לשחוט דכאן לא הוחזק לענין החלב, אך י"ל דעיקר החזקה הוא אינו זכוח, והרשם יוסף בחולין דף ק"ג כתב דבמעי אמו ליכא בהמה איסור דאינו זכוח, משום דניתר בשחיטת אמו עי"ש, ולפי"ז מיושב דאם היו טריפה שוב לא ניתר בשחיטת אמו והוי אינו זכוח, ושוב אינו יכול להוסיט ידו במעי אמו ושחטו מטעם סמוך מיעוטי לחזקה.

ולפי"ז מיושב שפיר בגכורות דף ו דילפינן דחלב שרי מדאסרה תורה בשר בחלב, והקשה בשער המלך

דנפק"מ לענין בן פקועה לליכא חיסור מצד מן המי, ולפי"ז מיושב דבמת ממאי בן פקועה ניתר בשחיטת חמו, נימא סמוך מיעוטי למזקה, לך י"ל לכבר הומזק הרוב לענין החלב לחינו טריפה וכנ"ל, אכן כל זה בשם חלב מותר אבל אי חלב מסור שוב לא הוי רוב שכבר הומזק, ושוב בן פקועה אסור מטעם סמוך מיעוטו לחזקה. ודו"ק.

מרדכי דוד הערשקאוויטש

סימן כח

ב"ה טארני

המשך "מכבוד התורה" חוברת א' סימן ח"י

הבאתי לדברי "הקרית ספר" פרק ג מפסולי המקדש שכתב טעם לחת לחין כלי שרת מקדש חלח בפנים, משום דהכלי עצמו נתקדש מעבודה שעושים בהכלי בעזרה, דכתיב אשר יקרבו גם בקודש, וכיון דהכלי בעצמו לא מקבל הקדושה רק בעזרה, ה"ה לקדש אחריס בעי דוקא עזרה, ע"ש. והנה נסתפקתי בכלים שעשה משה רבינו דמשיחתן מקדשתן, אם המשיחה בעי להיות בעזרה ואז מתקדש הכלי בכלי שרת לדורות דעבודתן בעזרה מחנכתן, או דילמא רק בעבודה דכתיב "אשר יקרבו גם בקודש" בעי להיות בעזרה, אבל במשיחה סגי אפי' חוץ לעזרה.

והנה בחת"ס חלק או"ח סי' קפ"ח מביא בשם מורו הגה"ק ר' נתן אדלער זצ"ל לבאר דברי הספיקתא שביע בטור דלכך קורחין פרשת נשיאים בחנוכה לפי שנגמרה מלאכת המשכן בכ"ה בכסלו, והרי מבואר בשלהי מס' ברכות דמשה רבינו אמר עשה אהרון תחלה ובשלהל אמר להיכן אכניסם, וקשה להרי כיון שנגמרה מלאכת המשכן העדות בכ"ה בכסלו ואז נאמר לו בחמד בחודש הראשון תקים את המשכן העדות, ע"כ אפילו אם עושים משכן תחלה, עדיין קשה להיכן הכניסן עד ר"ח ניסן, כיון דהקמת המשכן הי' בר"ח ניסן. ותירץ דקודם שנמשחו לא הי' קפידה היכן יכניסם, דיכולים להכניס בחיזה אהל שירצו, אך כיון דמשחמע כשדר עשייתן כך היתה הקפידה על סדר משיחתן, וכיון שנמשח אהרון תחילה כמו

סדר עמייתן, וע"כ אחר שגמצא המרון קודם למצבן היכן יכניסו, והמצייתה היתה בהתחלות ימי המילואים עכ"ד ע"ש.

והנה מדברי החת"ס יש לפשוט דמציתה יכול להיות אפי' חוץ לעזרה, דקאמר דשחלת בלחל היתה אם למצא תחילה המרון להיכן תכניסם, אבל המציתה עצמה יכול להיות אפילו קודם מציאת המצבן דעדיין לא נתקדש המצבן, ש"מ דמציתה סגי אפי' בחוץ לעזרה.

ולפי"ז יש לתמה, דהני כלים שנמצאו בימי משה היו יכולים לקדש אפילו חוץ לעזרה, כיון דהכלים עצמם יכולים להתקדש ע"י מציתה אפי' חוץ לעזרה, מתקדשים ג"כ הנותן בתוכו אפילו חוץ לעזרה לפי דברי הקרית ספר הנ"ל, ויתייצב זה מה שהעירו המפרשים אהא דמנחות דף ט. דר"ל סבר דבלילה כשר אפי' בחוץ לעזרה כיון דכהונה לא בעי, פנים נמי לא בעי, ובחוץ שם ד"ה ומדכהונה הקשו הרי שחיטה נהי דכהונה לא בעי פנים בעי, ע"כ, ומה קושיא הרי שחיטת קדשים היה בכלי שרת ודם שכין מקדש ליה, ולכן בעי פנים דאין כלי שרת מקדש אלא בפנים עכ"ק, ולפי דבריו הנ"ל ניחא דהחוץ' שם הקשו והרי שחיטה בעי פנים דכתיב ושחט את בן הבקר לפני ד', וזה הקרא כתיב בתחל מועד במדבר, ואז כלי שרת שמתקדש אפילו חוץ לעזרה ושפיר הקשו החוץ'.

אמנם בעיקר דברי החת"ס הנ"ל בשם מורו ז"ל שכתב דקודם מציתה לא היתה קפידה להיכן הכניסם, דיכולים להכניסם לאיזה אהל שירצו רק בעי להיות במקום קדוש - יש להעיר מדברי החוץ' פסחים (פו ע"א) ד"ה לא, בשוף דבריו: ולא שיהא כלי קודם לריכים מקום מקודש כדמוכח מכמה דוכתי, אלא הך קדושה אית להו להניחם שם ע"כ. הרי להדיא דאין קפידא בכלי קודם להניחם דוקא במקום מקודש.

והנה ביומא י"ב מצאתי דגם בכהן גדול שחירע בו פסול ביוה"כ ונתמנה אחר עבודתו מחנכתו, ופירשו בחוץ' שם דבבית לחשון נמצא הכה"ג בשעת המציתה והכא מיירי בבית שני דלא הי' שמן

המזבח ע"כ. ויש ג"כ להסתפק מי הכה"ג יכול להתחנך ע"י עבודה בפני' בחוץ לעזרה כגון היכן בגימטריא לכשר בפני' הכהן עומד בחוץ לעזרה, עיין בראב"ד פ"ג מבילת מקדש. או לילמע כמו בכלים שעבודתן מחנכתן בני בעזרה היה בכה"ג שנתחנך ע"י עבודה בני דוקא עזרה, וכן במשיחה יש להסתפק בכה"ג ול"ע.

משה אהרן רויך

סימן כ"ט

ב"ה. טארנא.

בקדושין דנ"ב אמרינן דלר' יוסי הגלילי דס"ל דקדשים קלים ממון בעלים הן אם כפר בקדשים קלים חייב וכן אם קידש בקדשים קלים שהיא מקודשת כיון שהן ממונו ע"ם והקשה בקלוה"ח בסי' ת"ו דהאיך משכח"ל דהרי מחיים קדשים קלים אסור בהנאה מן התורה כלכתבו התוס' בנדרים ד"י ע"כ כיון דאסור בהנאה מן התורה או ל"ה כפירת ממון כלאמרינן במרובה כיון דאסח בה פורתא אסרה אידך נמי דאמרה קי טעמ ומי לאחר שחיטה הרי מודה ר' יוסי הגלילי דמשלחן גבוה קי זכו כדאמרינן בקדושין דנ"ב וכן קשה בקדושין דהיכי מקודשת לר' יוסי הגלילי בקדשים קלים וכנ"ל עכ"ק ונלע"ד ליישב עפימ"ש רש"י ז"ל במרובה דע"ו דהא דאמרינן לאחר שחיטה שחיטה אפילו ר' יוסי הגלילי מודה דמשלחן גבוה קי זכו היינו לאחר ד' עבודות לאחר שחיטה וקבלה וזריקה והקטרה עיי"ש ומעתה י"ל עפי"מ דמבואר במס' מעילה ד"ב כלל אמר ר' יהושע כל שים לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בו ובגמ' שם ד"ל ע"ב פליגי בזה חזקיה אמר היתר שחיטה שנינו ור' יוחנן אמר היתר מכילה שנינו ופי' רש"י ז"ל דכיון שנזרק הדם כרחוי אפילו אירע בו פסול אח"כ שוב אין בו מעילה דמשיב תיכף לאחר זריקה היתר מכילה (ויש להעיר על דברי רש"י ז"ל דאמאי יהיה תיכף לאחר זריקה היתר מכילה דהרי הכא בקדשי קדשים קיימינן ובקדשי קדשים אין לשאין הכהנים לאכול הבשר עד אחר הקטרת האימורין וכמבואר בפסחים דנ"ט ע"כ אמאי יהיה משיב היתר מכילה תיכף לאחר זריקה ואולי י"ל כיון דאם נאבדו

המיומרין מותרין הכהנים לאכול תיכף לאחר זריקה מ"ה מש"ה היתר אכילה תיכף לאחר זריקה) ומעתה י"ל דה"ה בקדשים קלים דים גו מיסור הנאה מן התורה מחיים יהיה ג"כ מותר ליהנות מן התורה לאחר זריקה קודם הקטרת המיומרין דלא חמיר קדשים קלים מקדשי קדשים וכמובן ועוי"ל דמטעם לאחר יהיה מותר ליהנות בקדשים קלים לאחר זריקה עפי"מ הש"ט מנחות ד"ל דהטעם דאסור בהנאה מן התורה בקדשים קלים הוא מטעם בל יחל דברו ע"מ ומעתה י"ל עפי"מ הר"ן בנדרים די"ב דלאחר זריקה פקע לו נדרו ואסור רק מטעם איסור תורה ולא מטעם נדרו ע"מ ומש"ה לאחר זריקה לא שייך בל יחל דברו כיון דפקע ליה נדרו מש"ה י"ל דמותר ליהנות מן התורה מקדשים קלים לאחר זריקה ומעתה אחר עלות כ"ז מיושב קו' הקלוש"ת הנ"ל דמשכח"ל דכפר בקדשים קלים דיהיה חייב לשלם כגון דכפר בקדשים קלים לאחר שחיטה וזריקה קודם הקטרת המיומרין דמותר בהנאה מן התורה ול"ה עדיין משלמן גבוה עד לאחר הקטרת המיומרין וכדברי רש"י ז"ל הנ"ל וכן בקידושין ג"כ משכח"ל בדרך זה דקידש אשה בקדשים קלים לאחר שחיטה וזריקה וקודם הקטרת המיומרין וכנ"ל והא דאמרינן בגמ' דכי אמר ר' יוסי הגלילי ממון בעלים מחיים היינו מחיים ולאחר שחיטה וזריקה ג"כ וכדכתב רש"י ז"ל במרובה וק"ל.

ובעיקר דברי רש"י ז"ל הנ"ל דכתב דהא דאמרינן לאחר שחיטה אפילו ר' יוסי הגלילי מודה דמשלמן גבוה קא זכו היינו לאחר הקטרת המיומרין ג"כ יש להעיר דהרי רש"י ז"ל ע"כ קאי אחלק הבעלים דבחלק הכהנים אפילו ר' יוסי הגלילי מודה דמשלמן גבוה קא זכו אפילו מחיים וכמבואר בפ"ק די"ג וע"כ רש"י ז"ל קאי אחלק הבעלים ובגל"ח בילה די"ט כתב דבחלק הבעלים מותרין לאכול אפילו קודם הקטרת המיומרין ג"כ אמאי לא שייך תיכף לאחר זריקה משלמן גבוה קא זכי ואולי י"ל כיון דמצות התורה להקטיר המיומרין אפילו בקדשים קלים אע"פ דמותרין לאכול קודם הקטרת המיומרין מ"מ לא שייך משלמן גבוה קא זכו קודם הקטרת המיומרין ועוי"ל

דכבר הוכחתי דשיטת רש"י ז"ל דאפילו בחלק הבעלים אין רשאין לאכול קודם הקטרת האימורין מרש"י ז"ל מגיגה ד"ז ע"ב ד"ה בנדרים בפ"ד וז"ל וכשעולין לירושלים ברגל מביאין אותן ומקריבין אימוריהן והבשר נאכל לבעלים הרי דאפילו בחלק הבעלים גמי אין רשאין לאכול קודם הקטרת אימורין וכן מפרש יונה מדברי רש"י ז"ל בקידושין דכ"ב ד"ה כי ע"ש ע"כ רש"י לשיטתו ניחא.

יעקב ארי' הכהן האללענדער.

סימן לי

בעזה"י. טארנא יע"א.

הנני בזה להעתיק חי' אשר חנני השי"ת על "התורת כהנים".

בתו"ב פ' ויקרא פרשתא ג' על הכתוב קרבן לה' כשיקדיש הקדשו להקרבתו דברי ר' יהודה אומר ר' שמעון מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' שלמים שלא יאמר עולה לה' מנחה לה' שלמים לה' ת"ל קרבן לה' והלא דברים ק"ו ומה אם מי שהוא עתיד להתקדש אמרה תורה לא יזכיר שם שמים אלא על הקרבן על אחת כמה וכמה שאין מזכירים שם שמים לבטלה.

(א) הנה צריך לבאר במה פליגי ר"י ור"ש דמדוע כל אחד דרוש ליה לקרא לדרשה אחרת והנראה לי לומר דכל אחד לשיטתיה אזיל דהנה ים להעיר במה דמצריך ר"י קרא שיקדיש הקדש הקרבן להקרבתו דלמה לי קרא ע"ז תיפוק"ל דבע"כ יקדישו קודם שיביאו לעזרה דאל"כ הו"ל מכנים חולין לעזרה והיינו מי שיש שאסור להכניס חולין בעזרה מן התורה עי' בחולין דף ק"ל: וכמו שהק' התוס' בפסחים דף ס"ו: ד"ה מביאה כשהיא חולין לעזרה דהרי אסור להכניס חולין לעזרה ומה שמי' דדוקא בדרך שעושה בקרבן אסור להכניס חולין בעזרה משמ"כ כשאינו עושה שוס דבר שעושה בקרבן ליכא איסור ע"ש אין כן דעת רש"י בתמורה דף כ"ג. שהוצרך לומר שם שאכלו חולין מבחוץ לעזרה וכמו שהוכיח מדבריו הגאון בעל משנ"מ ז"ל בפ"ב מהל' שחיטה עש"ה והדרך קושיא לדוכתא דלמה לי קרא שצריך להקדיש הקדש הקרבן להקרבתו

ואך הד"ג דר"י לשיטתיה גזיל לסובר בפסחים דף כ"ג. למולין בעזרה לאו דאורייתא ע"ש ושפיר הו"ג דסגי להקדישו בשעת הקרבה קמ"ל קרא דצריך להקדיש הקדישו להקרבתו אבל ר"ש לשיטתיה דס"ל מולין בעזרה אסור מן התורה כמבואר בקדושין דף נ"ח. ע"כ אין צריך קרא ע"ז שיקדיש הקדש להקרבה ולכן דרים ליה לקרא לדרשה אחרת שלא ימכר אדם לה' עולה וכו'.

והנה מבריתא זו מוכח דר"י דדרים לקרא דקרבן לה' שצריך להקדיש הקדש להקרבה לית ליה הא דאמר ר"ש שאסור לומר לה' קרבן כיון דלית ליה קרא ע"ז ול"ע לפי"ז הא דאמרינן בנדרים דף יו"ד. לר"ל דסובר דכינוי נדרים הם לגזון שבדו להם חכמים כו' וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא ליתא קרבן לה' ומשני דלמא אמר לה' והא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה ותניא רבי שמעון אומר מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו' ע"ש כל הסוגי' וקשה דמה יענה ר"ל לר"י דהכא דליתא ליה דרשת ר"ש ע"כ מ"ט תיקנו רבנן כינויין דבודאי אין פלוגתא בד"ז שמועיל כינויין בנדרים כדאמרת מנדרים שם דאפילו ב"ש וב"ה לא פליגי ומודים שמהני כינויין בנדרים והנלפע"ד דזה דהנה יש להתבונן דמדוע נייד ר"ל מדברי ר"י דסובר דכינויין לגזון נכרים הם ואיכא למימר עפמ"ש בחי' מהם סופר ברים נדרים בהסבר הענין דמועיל לשונות נכרים בנדרים דכיון דקי"ל דנכרים נודרין נדרים ונדבות כישראל וע"כ כל עמים לגשונם כשרוצים להפרים בהמתם לקרבן ומומר בהמה זו לקונם פשיטא דמהני ולכן גם בישראל אם יאמר ככר זו עלי קונם מהני לאיסור עכ"ד ז"ל ע"ש ואך בחידושי למס' נדרים העתיקו על דברי הח"ס ז"ל לדבריו יתכנו רק לר"י בזבחים דף מ"ה. ובתמורה דף ב': דסובר דאיכא מעילה בקדשי עכו"ס מדאורייתא אבל לר"ש דסובר דקדשי עכו"ס לא נהנין רק מדרבנן ואין מועלין מן התורה ע"כ ליכא למימר דמטעם זה יועיל כינויין בנדרים מכח דמהני אצל ב"ש אם נודר קרבן בלשונו דהרי גם בהקדישו לקרבן ליכא איסורא מן התורה וע"כ מנ"ל

מיסור בכינויין לנדרים מן התורה וכינויין מהני מליצא דכ"ע ולהנ"ל לא יועילו מליצא דר"ם דסובר דבקדמי עכו"ס ליכא מיסוה"י מן התורה ולכך הוקרך ר"ל לומר דכינויין לשון שבדו להם חכמים כדי שיועיל אף לר"ם והוא מן התורה כמו"ש הר"ן בדים נדרים ולר"ם לשיטתיה שפיר מייתי מהא דדרים שלא יאמר מדם לה' קרבן אצל לר"י דלא דרים ליה לקרא ע"ז בלא"ה ניחא למאן דאיך לומר דהוא לשון שבדו להם חכמים רק דמהני משום לשונות נכרים הם והוא סובר כר"י דזבחים שם דקדמי עכו"ס מועלין בהם מן התורה ומה"ט מועיל לשונות נכרים בנדרים כיסוד דברי הם"ם הנ"ל ולכן כינויין מסורין לדיליה ודו"ק.

והנה מדברי התו"כ לכאן שר"י דרים לגריך שיקדיש הקדש הקרבן להקרבתו ל"ע ע"ד הגמון בעל תבו"ם וז"ל בסי' ה' סק"ג שכתב שם ליוכל לשחוט בהמה לקרבן אף אם לא הקדישה מקודם רק שבשעת שחיטה מקדישה להקדישו ושחיטתו אינו כאחד עיי"ם ולכאו' משמע דלר"י הנ"ל ל"מ להקדיש בשעת שחיטה רק מקודם וכמובן ול"ע.

שם בתו"כ קרבן לה' בהמה יכול אף החיה שהיא קרויה בהמה שנאמר זאת הבהמה אשר תאכלו שור ושה וגו' איל וצבי וגו' תלמוד לומר בקר וצאן אין לך בבהמה אלא בקר וצאן יכול לא יביא ואם הביא כשר כו' ת"ל בקר וצאן תקריבו ואין לך בבהמה אלא בקר וצאן בלבד.

(ב) בם"ס זבחים דף ל"ד. אמרינן כי פליגי בחיה והכי אימר רבי יוחנן אמר עובר בעשה היום לקיים אמר אינו עובר בלוא כלום רבי יוחנן אמר עובר בעשה בהמה אין חיה לא היום לקיים אמר אינו עובר בלוא כלום ההוא למצוה מותיב רבא אילו נאמר קרבן לה' בהמה וכו' וכו' עכ"ה כל הסוגיא ורמיתי בשטמ"ק הנדפס על הגליון בם"ס דפוס ווילנא חות קטן ד' שהקשה דמי גרע ממפרים נקבה לעולה דאמרינן לקמן דהויא כבעלת מום ובבעלת מום יש שני לחוין משום בל תקריבו ומשום בל תשחטו ותירץ דדוקא בנקבה לעולה דהויא מין הקרבה כמו בעל מום אבל חיה דלאו בת הקרבה היא כמו חולין לא שייך בה לחוין כמו בבעל מום עכ"ד ע"ש. הנה מש"כ דמפרים נקבה

היא כמו בע"מ כדאמרינן לקמן ל"ע דלא נמצא מפורש בש"ס רק התום' בתמורה דף ז'. ד"ה תפילו תקדים וכו' כ"כ עש"ה ועי' בתנ"ה מלוה רפ"ה ובהגהות הרש"ם שפיקפקו דמנ"ל לומר כן יעו"ש.

ומה שתירץ בשטמ"ק דיש לחלק דבע"מ ונקבה לעולה הס מין הקרבה משא"כ חיה הנה כותם בולמי לש"ס בתמורה שם שמחלק דדוקא בהמת בע"מ דאיכא בניו תמימים שרוי להקרבה והוא תקדים בע"מ לכן לקי דבזיז מילתא משא"כ בתקדים דיקלא למזבח לא לקי ע"ש ואכן נלפע"ד לומר לפי"ז דהרי בעיקר הטעם דמפרש בש"ס הנ"ל בתה דלקי בתקדים בע"מ למזבח משום דבזיז מילתא כיון דאיכא בניו רשוי להקרבה והוא תקדים בע"מ פליגי רבי ורבנן דהא רבא אמר שם דהשתא לאמור טעמא דבעל מום דלקי משום דבזיז מילתא תפילו תקדים לדמי נסכים לקו ומסקינן שם דלרבי אף הקדים בע"מ לדמי נסכים לא לקו עש"ה ות"כ ליתא ליה טעמא דתקדים בע"מ למזבח לקי משום דבזיז מילתא (ויש לדחות עפי"ד רש"י שם ד"ה תפי' תקדשיה לדמי נסכים ע"ש ותכ"מ) ות"כ לרבי נסתר תירוץ השטמ"ק הנ"ל ושוב גם היה מסור להקדים ולהקריב כמו בע"מ ומפרים נקבה לעולה כקומית השטמ"ק הנ"ל.

ואם תומה היא נבנה עליה טירת כסף ליבב עפי"ז קו' הגאון מוהר"י ענגיל ז"ל בספרו לקח טוב בכלל ד' דמה יענה ר"ל למשנה ערוכה פ"ק דמע"ש מ"ד דקתני שם הלוקח חיה לזבחי שלמים ונהמה לבשר תמוה לן יצא העור לחולין והיינו משום דחיה ס"ל להקריב שלמים ומבואר דחיה פסולה לקרבן עד כאן קושייתו ולפי הנ"ל מתורץ שפיר דממתני' הנ"ל ס"ל מהקשות מר"ל דמצו למתרוצי דמתני' מחיא כרבי דלדידיה גם ר"ל מודה דחיה פסול לקרבן ומשא דאמרי כרבנן ולכן מקשה מברייתא דתו"כ דכאן שממעט חיה מהקרבה מקרא דע"כ לא מחיא כרבי דלדידיה ס"ל קרא לפסול חיה לקרבן דפשיטא שפסול משום בע"מ כנ"ל וע"כ דלרבנן ג"כ ממעטינן חיה מקרבן וקשיא לר"ל.

(ג) ורמיתי עוד בשטמ"ק שם שכתב וז"ל וגם לא הוי מקריב מומין

לעזרה כיון שאינם רשות לזבוח בקירוב מקום במקדש דחולין בעזרה נפקא לן מוכי ירחק ממך המקום וזבחת עכ"ל ולבריתם ז"ל נפלאו בעיני לע"ז זכיתי להבין דהרי ר"ל סובר דאיה כשר לקרבן רק שהוא רשות ולע"ז מצוה ועכ"פ חל קדושה על האיה להקריבה ומ"כ למה יאסר חולין בעזרה ומלבד זה ל"ע עיקר המלטת השטמ"ק דהע"ז סותר זה דבריו הקדומים שהובאו לעיל שכתב דבמקריב איה הוא כמקריב בע"מ למזבח וזה שייך רק בקדשים לע"ז בחולין וכמובן.

ועוד ל"ע על תירוץ השטמ"ק שתירץ דבמקריב איה ליתא בזה משום חולין בעזרה כיון שמ"ר לזבוח בקירוב מקום והע"ס ערוכה בקדושין דף נ"ח. להיפך דמרבינן מג' קראי לאף בע"מ ואיה ועופות איכא איסורא דחולין בעזרה ע"ש ומקור דברי הש"ס הוא מברייתא דתו"כ לקמן פי"ז שמצוה כן והוא קושיא גדולה לע"ד על דברי השטמ"ק שכתב להיפך מזה ומכן בספרי פ' ראה איכא דרשה דממעטינן איה דליתא בה משום חולין בעזרה כיון דמ"ר לזבוח בקירוב מקום ול"ל דהשטמ"ק כוונתם לד' הספרי דר"ל מלי יסבור כתנא דספרי הנ"ל ומעתה הרווחנו ג"כ ליישב קו' הגאון מוהר"י ענגיל ז"ל הנ"ל דלמה לע מקשה לר"ל ממשנה דמע"ם הנ"ל ולפי הנ"ל דברי ר"ל ממלוקת שנוי' דהם לשיטת התו"כ ום"ס דילן בקדושין שם דאיכא איסור דחולין בעזרה גם באיה ע"כ אסור להקריב איה לקרבן וע"כ נוכל לומר דמתני' דמע"ם סוברת כתו"כ ור"ל יסבור כתנא דספרי ולכן מתיר להקריב איה אבל מברייתא דתו"כ שפיר מק' לר"ל דע"כ מתיא כמ"ד דליכא איסור דחולין בעזרה באיה מדאילטריך קרא למעט איה לקרבן ושפיר קשה לר"ל ומאנגס גוף דברי השטמ"ק שבאיה יהיה חולין בעזרה לר"ל לע"ג כנ"ל.

שם בתו"כ פרשתא ג' על הכתוב תמיס יקריבנו תמיס יקדישנו רבי יוסי אומר תמיס יקריבנו יבקרנו ויקריבנו אמר ר' יוסי שמעתי בשומט תמיד בשבת שאין מבוקר מייב מטאת ויביע תמיד מחר.

(ד) הנה ברייתא זו הובאה בש"ס סוכה דף מ"ב. ובתוס' שם ד"ה

שמינו מבוקר כהלכתו כתבו ז"ל ואפילו נמצא תם משום דטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה דבפרק מי שהיה טמא דף ל"ו. יליף לה מפסח בגזרה שוה ע"ל ובכפות תמרים ממהר"ם בן חביב ז"ל שם עמד על דבריהם למנ"ל דבר זה ולמה נמצא בע"מ מיירי ולכן חייב חטאת אבל ביקור לבד מום נמצא תם אח"כ מינו מעכב בדיעבד ע"ש ועי' במנ"ח מצוה ה' מ"ם בזה ומכן לעד"ז מדברי התוס' מוכרחים בפי' דברי ר' יוסי דמיירי בנמצא תם אח"כ ומעפי"כ חייב חטאת דביקור מעכב בדיעבד מסיום דברי ר' יוסי דקאמר ויבוא תמיד אחר ומם מיירי בנמצא התמיד בע"מ למה הוצרך למשמעינן שמביא תמיד אחר הת מילתא דפסיטא היא שאם שחט תמיד בע"מ דהוי כלא שחט כלל וע"כ דבנמצא תם מיירי ושפיר מיצטריך למשמעינן שמביא תמיד אחר ההרשאון פסול היה גם בדיעבד כיון שמינו מבוקר כהלכתו וחידוש על רבינו הגאון בעל כפות תמרים ז"ל שלא הרגיש בזה. ובמה שהתפלמו הכפות תמרים ומנ"ח ז"ל על מה שהשמיט רבינו הרמב"ם ז"ל לפסוק להלכה כת"ק דר' יוסי הרמב"ם ז"ל דביקור מעכב בדיעבד והוכיחו מזה דהרמב"ם ז"ל חולק מדברי התוס' הנ"ל וסובר דר' יוסי בנמצא בע"מ מיירי וכבר כתבתי שדברי התוס' מוכרחים המה מתו"כ ומ"כ ל"ע על הרמב"ם ז"ל שהשמיט ד"ז. ומכן הלחם יורה דרכו להם בבריתא מוכח להדיא דר' יוסי פליג בזה עם הת"ק דהת"ק דריש לה שתמיס יקדישנו והיינו שתסור להקדישנו בע"מ למזבח ור' יוסי דריש לה על ביקור בתמיד ולכן מוכח מזה שביקור מעכב כיון דכבר ילפינן דלריך ביקור בתמיד משום דילפינן בגז"ש מפסח ומיבא עוד קרא בתמיד לביקור ולכן מעכב דבקדשים לריך שנה עליו הכתוב לעכב וזהו שכתבו התוס' בסוכה שם דילפינן מפסח דטעון ביקור והיינו דעם זה מיבא ל' כתובים לעכב מכל מ"ק דדריש ליה לקרא דתמיס יקריבנו לבר מאחר מין רחיה כלל דביקור מעכב כיון דליבא ל' כתובים וכ"מ מתו"כ לעיל בפרשתא ל' דדרשינן מדם כי יקריב שמינו חובה כ"ע רשות ע"ש ומ"כ לא מיירי הכתוב בתמיד שהיא קרבן חובה ודעת רבינו הרמב"ם ז"ל לפסוק להלכה כת"ק דר' יוסי

ולכן לע הציע ל"ז לציקור מעכב וכבר המרכתי בענין זה בחידושי לתרי"ג מלות ס' יעו"ש שהעליתי דברים נחמדים מלי"ת בזה.

שם בתו"כ בסופו עולה בחולין שהוא יכול להקדים את החולין ולעשותה עולה יקריב חומו מלמד שכופין חומו.

(ה) בתוס' ר"ה לף ו' ע"ל ד"ה יקריב חומו כו' הקשו דמה מיעטרין קרע ליקריב שכופין והע בכל מלות עשה נמי מכין חומו עד שתגע נפשו עד כאן קושיתם ע"ש וכוונתם נרחה להע גם בקרבן שם מיננו מקריבו בזמנה עובר בכל תאחר לאחר ג' רגלים ובעשה דוהבאתם שמה ברגל אחד ופשיטע לכופין להקריב ואך לדברי התו"כ הנ"ל דקרע מיירי בנתערב עולה בחולין וקמ"ל קרע לריך להקדים לחולין ולהקריבו עם העולה יחד וע"ז י"ל דהשתמ"ק הנדפס על גליון הש"ס לתמורה לף ח' ע"ל כתב דשם נתערב בכור עם חולין לית בית מיסור בכל תאחר עש"ה וע"כ נרחה לה"ה לעשה דוהבאתם שמה ליכא בתערובת קדשים עם חולין דמאי שנע העשה מל"ת בכל תאחר וכמובן וע"כ בכאן שנתערב עולה בחולין דכ"ז שלע הקדים לחולין ליכא עשה ול"ת בכל תאחר שפיר הו"ע לאין כופין בכזה קמ"ל קרע ליקריב חומו שכופין חומו להקדים לחולין ויקרבו שניהם יחד ומתורץ קו' התוס' הנ"ל.

שם בתו"כ פ"ד על הכתוב ונרלה לו מלמד שהמקום רולה לו ועל מה המקום רולה לו שם תאמר בדברים שחייבין עליהן מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת בידי שמים מלקות בדברים שאין בהן לא מיתה ב"ד ולא כרת בידי שמים מלקות ועל מה אמור ועל מה המקום רולה לו על מלות עשה ועל מלות לע תעשה שיש בה קום ועשה.

(ו) עי' ברמב"ן עה"ת בפרשתן שהביע בריימע זו וכתב ע"ז וז"ל ומיני תמה וכי היכן עושין אמור כי הקרבנות בשוגגין הן מרלין ומוכל לומר שיכפרו על חייבי מיתה בידי שמים שוגגין ועל חייבי מלקות שוגגין ועל חייבי מיתות בי"ד שוגגין במותן שאין חייבין עליהם חטאת כגון מכה אביו ואמו ומקלל כשם שהחטאת מכפרת בחייבי כריתות שוגגין ושולי בעבור שפירש

הכתוב בחייבי מיתות ב"ד ובחייבי כריתות עונשן במזיד ובשוגג ופירש בחייבי מיתה בידי שמים עונשן במזיד למיתה ובחייבי לאוין למלקות ולא פירש בהם שוס עונש בשוגג נראה להם לחכמים שכל העונש שבהם פרשו הכתוב כי למה יפרש עונשן של אלו במזיד ובשוגג ויפרש עונש החתרים במזיד ולא יפרש לותו בשוגג ויאמר שיהא מחוייב להביא בהן עולה ולכך רצו שאין בחייבי מיתה בידי שמים ובחייבי מלקות אלא עונשן המפורש בהן במזיד אבל בשוגג אין עליהם שוס נשיאות חטא ואין לריכין רצוי וזהו שאמרו כבר ענשן אמור שכל העונש שרצה להטיל עליהם כבר אמרו הכתוב עבלה"ק ע"ש הנה נשמע מדברי קדשו דבר חדש מאוד דבחייבי מיתה בי"ד ולאוין ופילו חייבי מיתות ב"ד אלא ניתנה שגגתן לכפרה ע"י כפרה כלל כשעבר בשוגג וכס' "טל תורה" מכבוד מו"ר הגאון מופת הדור זללה"ה בהגהותיו לירושלמי העיר על דברי הרמב"ן ז"ל מירושלמי פ"ק דמע"ס ה"ק דאמרינן המוכל מע"ס אלו בשוגג (פי' שאכלו בתורת חולין חוץ לירושלים) יעלה לשמים ע"ס והרי זהו רק חיסור אלו ותעפי"כ צריך תשובה בעבר בשוגג מדקאמר יעלה לשמים עד כאן קושייתו ע"ס ולי קשה מס"ס דכריתות דף כ"ה ע"ב דאמרינן ביוה"כ אמר קרא וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם חטאים דומיא דפשעים מה פשעים דאלו בני קרבן אף חטאים דאלו בני קרבן מכפר אבל חטאים דבני קרבן לא מכפר ופירש"י אף חטאים דאלו בני קרבן כגון נבלה מכפר עלייהו יוס הכפורים עכ"ל ע"ס ולד' הרמב"ן ז"ל לא משכח"ל חטאים דאלו בני קרבן דאס הוא נבילה או מיתה בי"ד ומיתות ב"ד אע"ג להביא קרבן על שגגתן הרי ע"י כפרה כלל ולא צריך יו"כ לכפורי עלייהו וחטאים היינו שוגגין כדמוכח בשוגיא הנ"ל להדיא ועי' יומא דף ל"ו ע"ב והיא קו' גדולה לפע"ד.

והנה זה כבר רמיתי כתוב בספרי המחברים לחלק לד' הרמב"ן ז"ל דדוקא בשוגג בחיסור לאוין וכיו"ב אבל חיסורי חכילה אבל בחיסורי חכילה מודה הרמב"ן ז"ל דלריך כפרה בחכל בשוגג דבר חיסור וחילוק זה כתבו התוס' בחולין דף

ה' ע"ב וכמה דוכתי לענין הא
שמין הקב"ה מביא תקלה לנדיקים
דהיא דוקא בזמידי לאכילה ע"ש
ועכ"ז היה מיושב לנכון קו' מו"ר
הגאון ז"ל מירושלמי דמע"ש הנ"ל
דהא שם בזיסור אכילה חייבי ולכך
צריך כפרה על השוגג וגם קושייתי
מש"ס כריתות הנ"ל מתורץ דשפיר
משכח"ל חטאים דלאו בני קרבן
בזיסורי אכילה שוגגין ומדרבה
מדיקדוק זה דברי רש"י ז"ל
שמפרש חטאים דלאו בני קרבן כגון
נבילה דיש לדקדק למה נקיט נבילה
דוקא ולהנ"ל היכא למימר דאתי
לומר דמייתי מזיסור אכילה כנבילה
דמי לע"ה ע"ל כפרה בשוגג כלל
כנ"ל. ואמנם לקושטא דמילתא ע"ה
להעמיס חילוק זה בדברי הרמב"ן
ז"ל שיסבור דבזיסורי אכילה השוגג
צריך כפרה אף בלאוין ומיתה
בי"ד ל"ב תיהדר קושיתו
לדוכתיה על דברי התו"כ דמנ"ל
לומר שעולה מכפר על עשה ול"ת
שיתק לעשה בזמיד הא י"ל
שמכפר על אכילת זיסורי לאוין
ומיתה בי"ד בשוגג שלא נמצא
כפרה מפורשת להו וצריכין כפרה
להנ"ל וע"כ דהרמב"ן ז"ל סובר
דאין חילוק לענין זה בין זיסורי
אכילה לעשה זיסורים וכולם ע"ל
כפרה בשוגג וע"כ הדרא קושיא
לדוכתא ע"ד הרמב"ן ז"ל
ממקומות הנ"ל.

והנלפ"ד בזה לכוונת הרמב"ן
ז"ל לומר דכיון שלא פירש הכתוב
בלאוין ומיתה בי"ד וכיו"ב כפרת
קרבן בשוגג לית בהו קרבן על
שגגתן דלא"כ היה הכתוב מפורש
בהו כמו שמפרש בחיי"מ ב"ד
ומיי"כ שנתנה שגגתן לכפרה
בחטאת ואשמות וכמו שדיקדוק
לכתוב הרב ז"ל בלשונו הטהור ולא
יפרש חומו בשוגג "ויאמר שיהא
מחוייב להביא בהן עולה" והיינו
כפרת קרבן ע"י אבל לעולם אם
עבר עלי' בשוגג לריכין כפרה
וסליחה וכמו"ד בירושלמי דמע"ש
הנ"ל דילעק לשמיס ומה שמיים
הרב ז"ל אבל בשוגג אין עליהם
נשיאות חטא ואין לריכין ריצוי
עכ"ל נראה כוונתו ז"ל דהנה בכל
חטא שעבר אם יש בידו לתקנו
ואינו מתקנו יש בזה נשיאות חטא
אבל בזה שלא מתקנו כמו"ש
התוס"ח הקדוש בפ' אמור על
הכתוב והשיאו חומס עון עשמה
עש"ה בדברי קדשו. וכעי"ז נמצא
בדרוש ואדום מהגאון רעק"א ז"ל

לפרש ד' התוס' בקדושין דף מ"ז. ובתמורה דף ה' ע"ש שכתבו בתורס מן הרעה על היפה למשמע דתרוממו תרומה מהכתוב דאמר ולא תשאו עליו חטא וגו' למשמע שיכפה עוד נשיאות חטא יותר ע"ש ופי' הנ"ל דהיינו שם תורס מן הרעה על היפה תרוממו תרומה שיכפה נשיאות חטא דהא יכול לתקן החטא שישאל על התרומה ויחזור לטבליה אבל שם אינו קדוש נשיאת חטא למה עכ"ד ז"ל ולפי"ז שם בחייבי לאוין ומיתה בי"ד"ם יש כפרה על שגגתן בקרבן עולה שיכפה נשיאות חטא אדם שם אינו מביא להקרבן דהא בידו לתקן החטא שעבר והיינו שכתב הרב ז"ל דשוגג אין עליהם נשיאות חטא ואין צריכין ריצוי ונמצא למש"כ לעיל דהיינו ריצוי ת"ל ות"כ ליכא נשיאות חטא שם אינו מביא הקרבן אבל לעולם כפרה בתפילה וכיו"ב צריכי השוגגין בחיסורי לאוין ומיתה בי"ד"ם ולפי"ז מתורץ קו' מו"ר הרב ז"ל מירושלמי דמע"ש הנ"ל דשפיר קאמר דילעק לשמיס בחיסור לאו בשוגג דהא צריך כפרה וכן לא קשה קושייתי מכריתות הנ"ל דהא כפרת יו"כ שפיר צריך לחטאים דלאו בני קרבן אף לד' הרמב"ן ז"ל להנ"ל וע"ע בטל תורה לכמובות דף ל"ז ע"ב מה שהקשה ע"ד הרמב"ן ז"ל ולפי הנ"ל לק"מ ותבין.

ואגב רמיתי חזות קשה בדעת זקנים מבעל התוס' עה"ת בפרשתן על הכתוב וגרשה לו לכפר עליו שכתבו וז"ל כי כשאדם חוכל חלב בשוגג מביא חטאת ועל הספק אשם תלוי ולפעמים שכור גודלי שאכל שומן והוא אכל חלב ועליו העולה מכפרת מה שלא ידע לעולם עכ"ל, ול"ע דמאין הוציאו דבר זה דעולה מכפר על חטא שוגג דחיי"כ בלא ידע לבסוף והאיך נטו ממו"כ הנ"ל שמפרש דעולה מכפרת על עשה ול"ת שאינתק לעשה וכן הוא בש"ס יומא ל"ו ע"ש ובמדרש רבה איתא דעולה מכפרת על הרהור הלב אבל לא על חטא הנ"ל וגודלי הו"ל לרבותינו בעל התוס' מקור לזה ואני במיעוט בקיאותי לא ידעתי מקור לדברי קדשם.

ועי' בש"ס שבועות דף ט' ע"ש דמקשה בשעיר של ר"ח דמכפר בטומאת מקדש וקדשיו על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא לבסוף

(ז) בס"ק זמים לף ו' ע"ג מקרע ומעיר עזים אחד לחטאת לה' חטא אשם מכיר בו אלא ה' יהא אעיר זה מכפר ונכפר נמי אפי' בשאר עבירות עכ"פ ולדברי התוס' הנ"ל יוקשה להא מני לתרוצי דבשאר עבירות בכה"ג אלא נודע לו לבסוף הרי כבר חיכא כפרה בקרבן עולה וי"ל.

ועלה בדעתי ליתן טעם קלת על דברי התוס' הנ"ל לפי דברי הרמב"ן ז"ל בטעמא דאמרינן שעולה מכפרת על המחשבה לפי שהוא חטא שאין מכיר בו אלא ה' לפיכך כולה כליל לה' עכד"ק ע"ש וה"ט שייך נמי בשאין בה ידיעה לבסוף בחיסורי דמיקרי ג"כ חטא שאין מכיר בו אלא ה' כמבואר בס"ק שבועות הנ"ל ולכן מסתבר דעולה מכפר ע"ז כמו שמכפרת על המחשבה מפני שכולה כליל לה' אבל עדיין חיכו מספיק לומר דזה מקור דברי התוס' הנ"ל וע"ע.

שם בתו"כ על הכתוב ונרצה לו לכפר וכו' הואיל ומיניו שאין כפרה אלא בדם מה ת"ל ומתן ונרצה אלא ללמד שאם עשה שתיכה שירי מצוה כתיבו לו כפר וכפר.

עולה מכפרת מעשה דלאחר מיצעית להו מעשה דלאחר הפרשה מכפרת או לא מכפרת מי אמרינן מידי דהוה אחטאת מה חטאת דקודם הפרשה אין דלאחר הפרשה אין לא אף הכא נמי דקודם הפרשה אין לאחר הפרשה לא או דלמא לא דמיא לחטאת כו' תא שמע ומתן ונרצה וכי שתיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אלא מה תלמוד לומר ומתן ונרצה לכפר שאם עשה לשתיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר אלי לאו דכיפר מעשה דקודם הפרשה לא כיפר מעשה דשתיכה דהוה ליה מעשה דלאחר הפרשה אמר רבא מעשה דשתיכה קאמרת אלמי התם דכל כמה דלא אחיט בעמוד ושתוך קאי אימת קא הוי מעשה דלאחר שחיטה דלאחר שחיטה לא קא מיבעיא לן והקשו בתוס' ד"ה דלאחר שחיטה דהא בסוף הסוגיא בעי רבי ירמיה אפילו לאחר שחיטה וע"כ שוב קשה לדפשוט מבריית זו דלאחר שחיטה לא מכפר ע"ש בתוס' שלא תירצו כלום ע"ז. ומה שכ"ל בישוב קו' התוס' בעזה"י דהנה גוף תבעי' הש"ס אי

הפרשה או מעשה ללאחר השחיטה כגר העיר בגדק הגמון האדיר בעהמ"ס ציונים לתורה ז"ל בכלל ל"ג דזה תלוי אי הפרשת הקרבן וכן שחיטתו משתתפת לכפרה דאי נימא דהפרשה משתתף בכפרה ג"כ הדבר פשוט דלאחר ללאחר הפרשה לא מכפר כיון דל"ה הפרשה בעשה זו משע"כ אי נימא דהפרשה הינו משתתף בכפרה שפיר איכא למימר דמכפר ג"כ מעשה ללאחר הפרשה וכן המבעי' אי מכפר מעשה ללאחר שחיטה אם שחיטת הקרבן משתתפת בכפרה וכנ"ל.

והנה הגמון ז"ל בפ' שם העיר מש"ס יומא דף ס"ו ע"ב דאמרינן שם אית להכשיר אף הזר בשחיטת ומשני מהו דתימא כפרה כתיבא ביה קמ"ל ע"ש ומוכח מזה דאם הוא עיון כפרה צריך כהן וא"כ שחיטה בקרבן דבשר בזר ומכ"ש הקדשו ליתי בהו כפרה עכ"ד ז"ל מבל בחמת איכא למימר דשפיר מיבעיא ליה לש"ס אי מכפרת מעשה ללאחר הפרשה דהיינו אי הפרשה משתתף בכפרה וכן שחיטה דשפיר נוכל לומר דאף מידי דבשר בזר יש בו עיון כפרה כמו דגלי קרא לאיש בשחיטת המעיר המשתלח דבשר בזר אף מידי דלצריך כהן בודאי דמשתתף בכפרה כדמוכח בש"ס דיומא הנ"ל דבהוא וכפרה הם ענין אחד ולכן לא בעינ"ל בגמ' מעשה ללאחר קבלה כיון דמקבלה ומילך מצות כהונה ובודאי משתתף בכפרה וא"כ פשיטא דלאינו מכפר מעשה שעבר ללאחר קבלה וכמובן.

ומעתה נראה לפי מה דאמרינן בזבחים דף י"ד ע"ב דלכן שחיטה כשירה בזר משום דלאו עבודה הוא ופי' המום משום דשחיטה נוהג בחולין כמו במוקדשין ע"ש וכתבו התחרושים דלפי"ז במדבר שהיה מותר בחולין בשר נחירה לר"ע ולא שייך שחיטה אז כי אם בקדשים שוב היה שחיטה עבודה בקדשים ולריך כהן לשחיטת קדשים וכן י"ל לר' ישמעאל דבשר תאוה היה אסור במדבר דשחיטה היה עבודה אז עי' בלא תריה חולין דף י"ז. בענין זה וא"כ במדבר דהיה לריך כהן לשחיטת קדשים בודאי השחיטה הי' משתתפת בכפרה דכל מה שלריך כהונה הוא שייך לכפרה כיסוד הנ"ל וא"כ בימי המדבר בודאי ל"ה עולה מכפרת מעשה ללאחר שחיטה

כיון דשמיטה הוא מכפרת וכנ"ל והמצעיע דס"ס הוא לאחר המדבר דשמיטה לאו עבודה וכשר בזר אם הוא משתתפת גם עתה בכפרה ומעתה מתורץ קו' התוס' הנ"ל ברים דברינו דהמיצעיע אי מכפר מעשה דלאחר שמיטה ל"מ למיפשט מקרא דוסמך וגרלה לכפר מדלא מכפר מעשה דשמיטה כדדרשינן במו"כ דהא מקרא מקי והכתוב נאמר בזמן המדבר שמיטה היה עבודה וגריך כהונה והוא משתתפת בכפרה ולכן לא מכפר מעשה דלאחר שמיטה משמ"כ אי מכפרת מעשה דלאחר הפרשה שפיר בעי למיפשט מקרא הנ"ל לפ"ד דס"ס דסובר דשמיטה הוא עשה דלאחר הפרשה דהא לענין הפרשה בקרבן אין חילוק כלל מימי המדבר לאחר המדבר דגם אז היה כשר זר ודמי ע"ז דשמיטה הוא עשה דלאחר שמיטה ומ"כ בלאחר שמיטה כה"ג במדבר שגריך כהן לא קא מיבעיא לן דלא מכפרת וכנ"ל ומתורץ קו' התוס' לנכון בס"ד.

שם במו"כ פרשתא ד' על הכתוב ושמך וחמט כו' מה שמיטה בטהורים אף שמיטה בטהורים.

(ח) בס"ס בזבחים דף ל"ג ע"ש אמרינן ומשום דקא בעי למיתנא טמאים לכתחילה לא גזירה שמא יגעו בשבר כו' ורמינהו ושמך וחמט מה שמיכה בטהורים אף שמיטה בטהורים ומשני מדרבנן ע"ש ויש להעיר אפ"י מה שהקשו בתוס' חולין דף ג' ע"ב דהאיך יתכן שתהא שכין ערוכה כל כך מהר הבית עד שזרח ישראל ותירצו בס"ס י"מ דמיירי בשמא ע"ש וע"כ מ"פ מבריית' דושמך וחמט דהא קרא חיירי במקדש לאין שמיכה בשמא כמשמר במו"כ לעיל ובמשנה דזבחים דף קי"ב ע"ב ולכן ליתקש שמיטה לשמיכה דגריך להיות בטהורים משמ"כ בשמא שפיר כשר בטמאים לשחוט לילכ' היקשא ומכן יל"פ כוונת התוס' שתירצו דבשמא חיירי אין כוונתם בשמא קטנה רק בשמא גדולה דשם ל"ה כ"כ רחוק מחוץ לשמה בפנים ובשמא גדולה הרי בעינן שמיכה כמו במקדש כמשמר בזבחים שם ושפיר מקשה בס"ס בנ"ל ובס' רש יוסף מהפמ"ג ז"ל גרשה מדבריו לפשיט ליה לכוונת התוס' על שמא קטנה יעו"ש בדברי קדשו ול"ע לפי"ז בנ"ל ובמידושי לחולין התרכתי בזה.

שם בתו"כ פ"ה על הכתוב והפציט ונתת וגו' אין לי אלא של נפשים של נפשי מנין כו' עד שתהא מרבה להביא וכו' ת"ל העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה מה ראית להביאן להפשט ויתום ולהוציאם מן הסמיכה אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאם להפשט ויתום שהפשט ויתום כשרים בכל אדם ומוציא אני הסמיכה שאין הסמיכה אלא בזבחים.

(ט) בזב"ח דזבחים דף ק"כ ע"ש אמרינן עולת במת יחיד רב אמר אין טעונה הפשט ויתוח ורבי יוחנן אמר טעונה הפשט ויתוח וכו' ע"ש ולפי"ז קשה דלמה לא אמרינן הכא בבריייתא דמס"ה עדיפא לרבות בקרבן נפשים וכיו"ב הפשט ויתוח ולא לסמיכה דהרי גם בבמה צריך הפשט ויתוח אבל סמיכה ע"י בבמה קטנה כמבואר במשנה דזבחים דף קי"ב: וע"כ במקדש בודאי יש סברא לרבות מקודש מה שהיה שייך בבמה כמובן. וע"כ קשה מכאן לרבי יוחנן והכ"ל לתרץ דרבי יוחנן לשיטתיה מזיל לאמרינן בירושלמי פ"ע דמגילה הי"ע תני שם בתו"כ פ"ה על הכתוב והפציט ונתת וגו' אין לי אלא של נפשים של נפשי מנין כו' עד שתהא מרבה להביא וכו' ת"ל העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה מה ראית להביאן להפשט ויתוח ולהוציאם מן הסמיכה אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאם להפשט ויתוח שהפשט ויתוח כשרים בכל אדם ומוציא אני הסמיכה שאין הסמיכה אלא בזבחים.

(ט) בזב"ח דזבחים דף ק"כ ע"ש אמרינן עולת במת יחיד רב אמר אין טעונה הפשט ויתוח ורבי יוחנן אמר טעונה הפשט ויתוח וכו' ע"ש ולפי"ז קשה דלמה לא אמרינן הכא בבריייתא דמס"ה עדיפא לרבות בקרבן נפשים וכיו"ב הפשט ויתוח ולא לסמיכה דהרי גם בבמה צריך הפשט ויתוח אבל סמיכה ע"י בבמה קטנה כמבואר במשנה דזבחים דף קי"ב: וע"כ במקדש בודאי יש סברא לרבות מקודש מה שהיה שייך בבמה כמובן. וע"כ קשה מכאן לרבי יוחנן והכ"ל לתרץ דרבי יוחנן לשיטתיה מזיל לאמרינן בירושלמי פ"ע דמגילה הי"ע תני

אחד המים ואחד המשה (פי' מקריבין בבמה) ע"ר יוחנן ליה כמן דתנן מים כתוב בפרשה (פי' למין קרבן משה קרב בבמה למים כתוב בפרשה קר"ע) ולפ"ז י"ל דלרבי יוחנן מין קרבן משה קרב נוכל לומר דלמין לדון לקרבן נפשים לענין הפשט ונתוח ממה שהולרך בבמה כיון דמשה לא הקריבה שם כלל ועדיפא ליה לומר הסברא דהפשט ונתוח כשר בכל אדם משע"כ סמיכה הוא דוקא בבעלים וכן לפי' הפנ"מ שם דפלוגתת הירושלמי הנ"ל הוא לענין אם משה עשתה יכולה להקריב בבמה אבל קרבנות נפשים משמע דבודאי קריבים בבמה עדיין ע"ש הנ"ל.

שם בתו"כ פרק כ' על הכתוב ונתן אותו פרט לחמש חטאת מתות.

(יו"ד) קשה לי למה לי קרא למעט חמש חטאות המתות ממעילה הרי ממילא ידעינן דלית בהו מעילה וכמו"ש התוס' במעילה דף י': ד"ה לא נהנין ולא מועלין וז"ל דכיון דאזלי לגיבוי לא שייכא בהו מעילה ולא קיימא בהו קדשי ה' עכ"ל והיינו משום דלעיו רשוי

לא לגופה ולא לדמי וע"כ למה לי קרא ע"ז וע"ע ועי' במעילה דף י'. ובמוס' בכורות דף ל"ב: ד"ה פסק מתני' ר"ע היא יעוי"ש.

בתו"כ פ' ו פרק ג' אין נותה אלא זירוז מיד ולדורות ע"כ שמעון ביותר כל מקום שיש חסרון כיס.

(יא) כבר עמדו בזה כל המפורשים למה חסרון כיס יש בגלוה הזאת ועי' בהוה"ק הקדוש בפרשתן שהביא בזה פירושים שונים וגם יש להבין דבמה נחלקו ת"ק ור"ש ועי' בזה בפנים יפות בפרשתן והנלפע"ד בזה דהנה לר' ישמעאל בחולין דף ט"ז: בזמן המדבר נאסרו בבשר תאוה וכל בהמות תמימות היה ניריך להקדיש לקרבן ומה רצה לאכול בשר מקדשה לשלמים וע"כ י"ל דה"ה עופות שרשוים להקרבה כמו תורים ובני יונה ג"כ נאסרו לאכול לבשר תאוה כיון דיכול להקדישם ולהקריבם לעולה וכבר רמיתי שנשתפק בזה שארי הרב הגה"ק מדזיקוב זצ"ל בקונטרסו קדושה משולשת קדושה ג' חס עופות נאסרו משום בשר תאוה כיון שהיו יכול להקריב עופות בבמה אבל בזמן המדבר שהיו יכולים להקריב עופות במשכן גם הם נאסרו לאכול לבשר תאוה ועפי"ז יש לפרש דזה הוא החסרון כיס שנשמע בגמירת פרשה זו דהיא שפיקו מדברי הרבינו שעלי' גמון ז"ל בפירושו על דניאל י' פסוק ג' על הכתוב לחם לא אכלתי וגו' שכתב וז"ל גם דעתי לומר על בשר דגים ועופות תורים ובני יונה אין בו פיו כל תותן שבועים להתאבלו על ירושלים שאם תאמר בשר בקר ואלן לא יתכן לומר כן כי לא רצוי להשחט כ"א בשעריך בארץ הקדושה למען זרוק הדם וקטר החלב עכ"ל והובא דבריו ז"ל בחי' תפ"ס מולין דף י"ז. ומפרש כוונתו משום דקדושה דשתוה בטלה והותרו הבמות ע"כ ל"ה ריחוק מקום ונאסרו בבשר תאוה ע"ש ועכ"פ מבואר דדוקא בשר בהמה נאסר משום בשר תאוה ולא בשר עוף אפילו תורים ובני יונה שרצוי להקרבה ומנגם י"ל דס"ל כמ"ד דאין עופות בבמה בזבחים דף קי"ט: ולכן לא נאסרו בזמן היתר הבמות משום בשר תאוה כיון דלא היו יכולים להקריב עופות בבמה אבל בזמן המדבר שהיו יכולים להקריב עופות במשכן גם הם נאסרו לאכול לבשר תאוה ועפי"ז יש לפרש דזה הוא החסרון כיס שנשמע בגמירת פרשה זו דהיא

פרשת עולה וע"י כן יפסידו כל העופות הרמוים להקרבה שיותפר לגבוה בשר תמוה משמ"כ כשנאמרה פרשת שלמים לא היה חסרון כיס כ"כ אף שנתפרו הבהמות על ידי זה משום דבבהמות פוסל מומין וזה לא שכיח כ"כ שיהי' בהמות תמימים בלי מום כמבואר בבכורות דף נ"ג: ע"ש ועוד דבבהמות לא היו מפסידין הכל דהבשר נאכל לבעלים דשלמים הם אבל עופות היו לריכין להקריב לעולות ומוס אינו פוסל בעופות רק מחוסר אבר.

ואף זה ניתן הזירוז מיד משום דבזמן המדבר נתפר בשר תמוה ויש חסרון כיס בפרשת עולה אבל לדורות למה לריך זירוז ואף י"ל דלדורות היינו לזמן היתר הבמות כגון בזמן נוד וגבעון (ואפילו בזמה"ז הותרו הבמות למאן דס"ל לא קידשה לעתיד לבא עי' במגילה דף י' ע"ש ובתוס' שם) וא"כ הוי קירוב מקום ונתפר בשר תמוה אז לדעת הרמ"ג ז"ל הנ"ל וא"כ יש חסרון כיס בעולה ולריך זירוז כנ"ל.

ומעתה אינה למימר דזה טעמא דר"ש שמולק את"ק ואמר ביותר כל מקום שיש חסרון כיס והיינו דהזירוז ל"ה אלדורות רק אז במקום שיש חסרון כיס דאזיל לשיטתיה דסובר דאין מקריבין עופות בבמה כדאמרי' מזבחים דף קי"ח. דלאמרינן שם אהא דקתני אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים ותודות הקבוע להם זמן ואמר רשב"ג דתרגוס בעולת תודה דאינה עולת נדבה ופריך הא אינה תביתין ומשני דסובר אין מנחה בבמה ע"ש ובמגילה דף ט': אמרינן דהך מתני' דאין בין במה גדולה וכו' אתיא כר"ש ע"ש ומ"ד דאין מנחה בבמה ה"ה דאין עופות בבמה כדאמרינן בזבחים קי"ט: דדרשינן זבחים ולא מנחות וה"ה עופות ע"ש וא"כ לר"ש ליכא חסרון כיס לדורות בקרבן עולה דאף בזמן היתר הבמות אין מקריבים עופות בבמה וא"כ לא נתפרו לבשר תמוה ולכן אמר ר"ש בזבח זירוז כל מקום שיש חסרון כיס ולא נקיט מיד ולדורות כהת"ק דת"ק ס"ל דיש מנחה בבמה וה"ה עופות אבל ר"ש לשיטתיה מולק עליו כנ"ל.

שם בתו"כ פרשתא ג' על הכתוב מנות תאכל מצות לפי שהיתה בכלל

היתר ונסקרה ומזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הרשמון ת"ל מצות תאכל מצה.

(יב) בש"ס יבמות דף מ'. למרינן בשמעת לרבא דאמר הא מני רבנן היא הכא הכי קאמר מצות תאכל במקום קדום מצה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר וכו' רלה הוא תוכלה רלה כהן אחר תוכלה ת"ל מצות תאכל במקום קדום מצה שהוא אוכל בלא לריב"ג דאמר אבל שהוא היא הכא מאי תרי גווני ליכא ופירש"י והא ליכא למימר תחזור להיתירה הרשמון רלה בשם מצה תוכלה רלה שלא בשם מצה תוכלה ת"ל דלא דהא כל כמה דבעי ליכלה דהשתא הוא כי בעיל שלא בשם מצה פגע בערוה עכ"ל. וכ"כ התוס' ד"ה מאי תרי גווני ליכא ע"ש והקשה בספר יראים יעקב דאמאי פסיקא להו הכא והא ליכא מ"ד למצות לריכות כונה בשמ"ק יעוי"ש שהניח בל"ע והגלע"ד ליאב דהנה בש"ס ר"ה דף כ"ח. למרינן בפשו ומכל מקום יצא וכו' אמר רבא זאת תורת המוקע לשיר יצא פשיטא היינו דך ומשני מהו דתימא התם מכול מקה אמר רחמנא והא מכל שבל הכא זכרון תרועה כתיב והאי מתעסק בעלמא הוא קמ"ל ופרש"י ד"ה התם תכול מקה קאמר רחמנא כו' ונהנה בתכילתו הלכך לאו מתעסק הוא שהרי לף לענין חיוב חטאת למרינן המתעסק בחלבים ובעריות מייב שכן נהנה עכ"ל ויש להתבונן דמדוע לף ניתא סברא זו דשכן נהנה בשלות ג"כ כמו בשיסורין ומאי שנא זה מזה ומכן החילוק מבואר דבשיסורים כמו חלבים ועריות השיסור הוא ההנאה של הדבר ולכן לף אם הוא מתעסק חייב דההנאה עומד במקום הכונה בדברים אלו אבל בשלות אין המלוה שיהנה ומדרבה קי"ל דשלות לאו ליהנות ולכן לף למרינן דהנאה עומד במקום הכונה וכמובן.

ולפי"ז נאמר עפמ"ש מרן הכ"מ בפ"י ממעשה"ק עמש"כ הרמב"ם שם שפילו הכהנים מותרין לאכול חלקם בין מקדשים קלים בין מקדשי קדשים בכל מאכל וכו' דכתב כן משום דסד"א שהכהנים לריכים שלא יאכלו אלא לשם שמים ולכן לף יאכלו אותם בשטעמים דרך תענוג קמ"ל משום דכתב בהו רחמנא למשתה ומתרגמי' לשון גדולה כמו שהמלכים אוכלים עכ"ל עי"ש וא"כ נראה מזה לתכילת קדשים

ליכא מצוה בהגיתם משום למשחה ונריך להתענג בתכילתם ומה"ט מומר לאכול חלק הכהנים בכל מאכל (ולמשחה הוא חיוב בתכילת קדשים כדמשמע מכמה דוכתי והתרכתי בזה במק"א) ולפי"ז ליכא למימר דבמנות תכילת קדשים לכהנים ג"כ כוונה לכ"ע דדמי לאיסורין דחלבים ועריות דהנאה עומד במקום הכונה כיון דהנאה עצמה מצוה בכאן ונריכין לה ולא דמי למצה דאין המצוה שיהנה ועי' בפסחים דף קט"ו: דאמרינן בלע מצה יצא דא"ל שיבנים טעם מצה ע"ם ושפיר כתבו רש"י ותוס' הכא דליכא למימר דגלי קרא דנריך לאכול לשם מצוה דהא כל כמה דבעי ליכלה דא"ל כונה בכאן לכ"ע ומתורץ קו' היטרם יעקב.

ובעיקר הדבר שכתבתי לבעיון המשך יבא בעזה"י.

נתכילת שירי מנחות הנתכלים לכהנים למשחה לכאו' נסתר זה מדברי התוס' בנכורות דף כ"ז. ד"ה ואתי שכתבו דבמרומה לא שייך למשחה לאינו רק בשבר ולא בלחם ע"ם וא"כ ה"ה שירי מנחה בלחם הוא אבן כבר תמהו על דברי התוס' מש"ם ערוכה בסוטה ט"ו. דאמרינן דהכהנים נותנים למנחות יין שמן ודבש משום למשחה לגדולה ומעפ"י דהמנחה לחם הוא ועי' בשירי טהרה פ"ט דטהרות מ"ד בענין זה ע"ם ומאז כתבתי ליישב דברי התוס' הנ"ל דבמנחות הם מולים דבעינן בהו למשחה ופלפלתי בזה עם בבוד מורי הגאון מופת הדור מוהר"מ זצללה"ה האבדפ"ק והשיב לי תשובה ע"ז בכתי"י ומכמ"ל.

לזכרון עולם יזכר בספר

הרה"ח ר' יצחק ברוך
ב"ר שמחה אשר הי"ד
וזוגתו
אסתר ב"ר יוסף הי"ד
נעקד"ה ג' תמוז ת"ש

הרה"ח ר' פנחס
בן ר' נח ז"ל
נלב"ע ט"ו חשון תשי"ב

מרת הענדל
ב"ר בצלאל ע"ה
נלב"ע כ"ג ניסן תשכ"ח

הרה"ח ר' שמחה אשר
בן ר' יצחק ברוך זלה"ה
נלב"ע ד' שבט תשס"ב

מרת רבקה
בת ר' פנחס ע"ה
נלב"ע כ' שבט תשס"ח

לעילוי נשמת

הר"ר עקיבא
בן ליפא יו"ט שטראוס ז"ל
מיערוסלאב
למד בקלויז בטארנא שמונה שנים
נלב"ע בשנות הזעם
כ"ח כסלו תש"ג

הונצח ע"י אחיו הרה"ח ר' צבי שליט"א

הרה"ח ר' חיים אברהם משה
ב"ר זאב דב נאכמאן ז"ל
מלומדי הקלויז בטארנא
נלב"ע כ"ב מנ"א תשנ"ח

הונצח ע"י בניו שיחיו

הרה"ח ר' יוחנן
ב"ר מרדכי גלנדואר ז"ל
נלב"ע א' אב תשנ"ג

הונצח ע"י בנו הרה"ח חיים צבי שליט"א